

රජයට

7

2016

ვანო ჩხიკვაძე

მღინარეები

მეუფე თადეოზს

ლიახვო, ვნახე შენი ძმა,
შენსავით ჰკბენდა ორგული –
რუხის ციხესთან ენგური –
სიმგანყვეტილი ჩონგური.

გულში გჭირს, გულში მდულარე,
ქსანო, გამშრალო დედილო,
მუხრანთან გავაკებულო,
ჯავრისგან ხმაგაკმედილო.

არაგვო, ჰოი, არაგვო,
ცეცხლო, კალმახის ფრთიანო,
ბედნიერი ხარ,
ჯერ კიდევ
საქართველოსი გქვიაწო.

2011

ქურნალი გამოცემის 2016 წლის იანვრიდან

ლიტერატურული, სამეცნიერო-პოპულარული
და საზოგადოებრივი უყრნალი

არა30

უყრნალს გამოსწემს

სამწხე-ჭავახეთის

სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

7

2016

რედაქტორი - მერაბ ბერიძე

მოადგილე - მაკა კაჭკაჭიშვილი-ბერიძე

სარედაქციო საბჭო: გიორგი ბუცხრიკიძე

ლია ზაზაშვილი
ვახტანგ ინაური
მალხაზ ლომსაძე
ვასილ მამულაშვილი
ლერი ნოზაძე
ირინა ჯიშკარიანი

ირაკლი ვაშაყმაძე, თბილისი
რეზო შეროზია, ზუგდიდი
ზაირა კელოშვილი, ათენი

უცხოეთთან თანამშრომლობის

ბიურო: ლალი ბერიძე
მაია ქუეჩიშვილი

მხატვრები: ლელა ფერაძე
თამარ თამარაძე

მდივანი - ზაირა გელაძე

საგამომცემლო ჯგუფი: ლია ზედგინიძე
ლარისა გურგენიძე

ბაღი პრტი ლაქსისა

ვანო ჩხიკვაძე - მწერალი და საზოგადო მოღვაწე, ეროვნული პრემიის ლაურეატი ბატონი ვანო ჩხიკვაძე სამოცზე მეტი პოეტური და პროზაული წიგნის, პუბლიცისტური და ლიტერატურული წერილის, თარგმანების ავტორია. მისი ლექსები და პროზაული ნაწარმოებები თარგმნილია რუსულ, უკრაინულ, გერმანულ, ფრანგულ, ლიტვურ, პოლონურ, ბულგარულ და სხვა ენებზე. სხვადასხვა დროს მიღებული აქვს: საქართველოს კომკავშირის პრემია – საბავშვო მოთხრობების კრებულისათვის „ორი კაცი“; მწერალთა კავშირის პრემიები 1997-99 წლებში; გამარჯვება საერთაშორისო ასოციაცია „კვალის“ კონკურსში; პირველი პრემია ლიტერატურულ კონკურსში „პენ-მარათონი 2003“ და ვერცხლის დიოგენე“; მესამე პრემია ჟურნალ „ომეგას“ ლიტერატურულ კონკურსში „ლუარსაბ თათქარიძე“; წლის საუკეთესო პროზაული კრებულისთვის ლიტერატურული პრემია „საბა“; საქართველოს მწერალთა კავშირის მაცვალა მრეწლიშვილის სახელობის პრემია; თბილისის მერიის სიგელი და მაცვალა მრეწლიშვილის მედალი; მთავარი პრიზი „წმინდა ნინოს ჯვარი“ – ქრისტიანული პოეზიის მეორე ფესტივალზე; იაკობ გოგებაშვილის სახელობის მედალი; საქართველოს ეროვნული პრემია. გიმარჯვა პორტალ **Literatura.ge**-ს მიერ ჩატარებულ ლიტერატურულ კონკურსში „წერო“; დასახელებული ჯილდოები ერთი მწერლისათვის – მისი მაღალმხატვრული ოსტატობის, გამორჩეული ლიტერატურული აზროვნების ჭეშმარიტი აღიარებაა. ნებისმიერი ინტერვიუ მწერალ ვანო ჩხიკვაძესთან სრულად ვერ წარმოაჩენს პოეტისა და პროზაიკოსის, პუბლიცისტ ვანო ჩხიკვაძის ლიტერატურული ღირებულებების უდაოდ მრავალფეროვან სპექტრს; თუმცა, ჩემთვის ეს პუბლიცისტურ-ლიტერატურული მისია შედარებით გაიოლებულია: როგორც ჟურნალისტი, ვანო ჩხიკვაძეს რამდენიმე წლის წინ შევხვდი. ამჯერად, ჟურ-

ნალ „არავის“ მკითხველს მსურს, გავაცნო შესანიშნავი მწერალი ვანო ჩხიკვაძე, რომლის შემოქმედებითი მომავალი ქართული ლიტერატურის კლასიკოსმა ჭაბუა ამირეჯიბმა განსაზღვრა. ამასთან: მე იმ დღიდან ვიცნობ ვანო ჩხიკვაძეს, როდესაც პირველი ლექსი მოიტანა რედაქციაში.

– ბატონო ვანო, კარგად მახსოვს თქვენი პირველი გამოჩენა გორის რეგიონული გაზეთის რედაქციაში: პირველი ლექსი, პირველი სინარული, პირველი ნაბიჯები შემოქმედების დიდ, საინტერესო გზებზე. დღეს ვანო ჩხიკვაძე საკმაოდ პოპულარული მწერალია საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ. გთხოვთ, ახლოს გაეცნოთ ჟურნალ „არავის“ მკითხველსაც.

– რაც თქვენ ჩამოთვალეთ და არ ჩამოთვალეთ, ყველაფერი პირველი, რასაც ვეზიარეთ ჩვენი ცხოვრების გზაზე, დაუფინყარია და ადამიანის ცნობიერებაში ღრმა კვალს ტოვებს.

მახსოვს ის მღელვარებაც, პირველად, ჩემი უმნიშვარი შემოქმედებით რომ შემოვაბიჯე გაზეთ „გამარჯვების“ რედაქციაში.

მანამდე იყო გორის მასწავლებელთა სახლი, მყუდრო ბიბლიოთეკა, მისი გამგე, საოცრად სათნო, გულისხმიერი ქალბატონი ქეთევან ანდრონიკაშვილი თავს რომ დაგვეფოფინებდა ლიტერატურული წრის წევრებს, რომელსაც პოეტი ვაჟა შიუკაშვილი ხელმძღვანელობდა...

დაუფინყარია პირველი ლიტერატურული საღამო, რომლის მონაწილე მეც გახლდით და ის ჯილდო (ლადო ასათიანის ლექსების წიგნი), რომელიც მაშინ გადმომეცა.

მას შემდეგ, ლადო „ჩემი პოეტი“ გახდა...

გორის რეგიონულ გაზეთში ვაქვეყნებდი ლექსებს, ჩანახატებს, წერილებს, ინფორმაციებს.

სკოლას ვამთავრებდი. ბატონმა ოთარ ჩხეიძემ აღმანახ „ლიახვიში“ ჩემი შვიდი ლექსი რომ შეიტანა – იმ დღიდან მოყოლებული მეგზურივით გამყვა ჩვენი დიდი მწერლის მზრუნველობა.

მერე იყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ერთხანს სახელოვან მწერალთა წრის ხელმძღვანელიც ვიყავი), ვაქვეყნებდი ლექსებს უნივერსიტეტის გაზეთში, „პირველ სხივში“... შემდეგ რუბრიკით „ჭაშნიკი“, ჟურნალ „ცისკარში“, რომლის რედაქტორიც დამწყები მწერლის მხარში მდგომი და კეთილი მრჩეველი ჯანსუღ ჩარკვიანი გახლდათ, ჩვენს შესანიშნავ პოეტ ბალათერ არაბულთან

ერთად დაიბეჭდა ჩემი ლექსებიც და, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ფეხბედნიერად დაიწყო ჩემი აქტიური შემოქმედებითი ცხოვრება.

ვარ ორმოცდაათზე მეტი პოეტური, პროზაული, საბავშვო და პუბლიცისტური კრებულის, ტელევიზიასა და თეატრში დადგმული პიესების ავტორი (ჩემი პიესა „ორი მდინარის შესართავთან...“, რომელმაც ასოციაცია „კვალის“ კონკურსში გაიმარჯვა, დაიდგა გორის გიორგი ერისთავის სახელობის სახელმწიფო თეატრში და ვუჩვენეთ ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ქართული კულტურის დღეებზე).

მიღებული მაქვს არაერთი სახელმწიფო ჯილდო და ლიტერატურული პრემია (ბოლოს, გასული წლის ნოემბერში, მომენიჭა საქართველოს ეროვნული პრემია).

და მჯერა, მანამ ვიცოცხლებ, ვიდრე ჩემი კალამი „იმუშავებს“.

– სამწერლო აზროვნების ისტორია იცნობს ავტორებს, რომლებსაც თავიანთი მხატვრული შემოქმედების ორიენტირი გამორჩეული აქვთ: პროზა, პოეზია, დრამატურგია... ვანო ჩხიკვაძემ შემოქმედებითი საქმიანობა პოეზიით დაიწყო. ამას მოჰყვა თვალსაჩინო ნარმატებები პროზის სფეროში. გორის სახელმწიფო თეატრის სცენაზე ცოცხლდებიან თქვენი პიესების გმირებიც. თქვენთვის „ვინ“ უფრო მნიშვნელოვანია – პოეტი ვანო ჩხიკვაძე თუ პროზაიკოსი, დრამატურგი?

– როგორც ავტორისთვის, ჩემთვის ყველა ჟანრი ერთნაირად მნიშვნელოვანია, მაგრამ თუ უფრო ობიექტური და ნათელი პასუხი გნებავთ, მაშინ ამ კითხვით მკითხველს უნდა მიმართოთ. გემოვნებიანი მკითხველია ობიექტური განმსჯელი და შემფასებელი იმისა, რასაც მწერალი სთავაზობს.

– ჩემ წინა თქვენი ერთი შესანიშნავი ლექსი, რომელსაც „ტრაგიკული ბედი“ დაჰყვა... ერთი ლექსი! დიდი კონსტანტინე გამსახურდია ზოგჯერ ლექსებსაც წერდა, მაგრამ მკითხველი საზოგადოება მის ერთ ლექსს, ლირიკულ შედევრს „ცისფერ თვალებს“ წარმოთქვამს ზეპირად; პოეზიის ძეგლებად იქცნენ: გიორგი ლეონიძის „ყივჩალის პაემანი“ და, რა თქმა უნდა, შილერის „ხელთათმანი“, გენიალური შექსპირის „ნნ-ე“, თვით გოეთეს „წარწერა კედელზე“. ერთ, რიგით ქართველ პოეტს ბერიაშვილს აქვს ასეთი სტრიქონები: ნეტავ, ერთ დღეს ყველა ლექსი დამეკარგოს, მერე ყველა ხალხის გულში მაპოვნინა“. მისი ერთი ლექსი მართლაც

დარჩა ხალხის გულში. თქვენ რას ეტყვით პოეზიის მოყვარულ ადამიანებს: პოეტი მიდის „ერთ ლექსთან“ თუ, ერთი ლექსი“ მიდის პოეტთან?

– ჯერ ის ვთქვათ, რატომ დაჰყვა იმ ლექსს „ტრაგიკული ბედი“:

2002 წელს, თებერვალში, მთელი ქვეყანა შეძრა ერთი გასროლის ხმამ – მთავრობის სახლში თავი მოიკლა, ფაქტობრივად, საქართველოს ხელისუფლების მეორე პირმა, „რუხ კარდინალად“ წოდებულმა ნუგზარ საჯაიამ.

სალამოს, ამ ტრაგიკულ მოვლენას მიეძღვნა ვრცელი სატელევიზიო გადაცემა, სადაც საქართველოს პრეზიდენტის იმდროინდელმა მრჩეველმა, მწერალმა კობა იმედაშვილმა გამოაცხადა, როდესაც ექსპერტიზა ჩატარდა, ბატონ ნუგზარს გულისჯიბეში ვანო ჩხიკვაძის ლექსი აღმოაჩნდაო და მისი დასაწყისიც წაიკითხა:

„ცხოვრება ეს იყო, ეს არის,
მპარავი, ცბიერი, მგესლავი.
შენსავით ვერავინ მიმღერებს,
ვერავინ გამათბობს შენსავით.
შენს სიცილს წკრიალით ვინ ფანტავს,
მინაზე ფეხს რომ არ აკარებ,
ამოდი, მინდვრების ინფანტავ,
ეს ერთი მაისიც მახარე,
თითებში ჩატყდება ფანქარი,
ვაი, შენ, უმანკო ტიტინო –
ამ წვიმით,
ამ სევდით,
ამ ქარით,
დავსხდეთ და წარსული ვიტროთ.
ცისტვალას სანთლები კვესავენ,
ხნულში დგას მაისის ნათლია,
ფერმკრთალო,
შემკრთალო კესანე,
შენ მაინც მიგლოვე, მადლია...“

ბატონ ნუგზარს არათუ პირადად, სახითაც კი არ ვიცნობდი და ხომ წარმოგიდგენიათ, როგორი მოულოდნელი იქნებოდა, რაც ტელევიზიით მოვისმინე – ერთი შეხედვით (და საზოგადოებაში გავრცელებული აზრით) პირქუში, ჩაკეტილი სახელმწიფო მოღვაწე და 2001-ის ზაფხულში, გაზეთ „ჩვენს მწერლობაში“ გამოქვეყნებული

ერთ-ერთი ლექსი, რომელიც ამ ტრაგიკული ხვედრის პიროვნებას თან დაჰქონდა.

ამ ფაქტზე მაშინ ბევრი ითქვა და დაინერა. გამოსათხოვარ სიტყვაში პრეზიდენტმა, რომელმაც თქვა, ჩემი უპირველესი თანამდგომი და თანამებრძოლი დავკარგეო და მის ჯიბეში აღმოჩენილმა ლექსმა მოჰფინა ნათელი, თუ რა დიდ შინაგან განცდებს ებრძოდაო.

როგორც ვხედავთ, ადამიანებივით ლექსებსაც თავისი ბედისწერა დაჰყვებოდა...

ვერ გეტყვით, „პოეტი მიდის „ერთ ლექსთან“ თუ „ერთი ლექსი“ – პოეტთან“, ან რომელი ნიშნავს „შეხვედრის“, თუ გნებავთ, „დეულის“ ადგილს, მთავარია, რომ კალმით და ფურცლით მომლოდინე შემოქმედი გააბედნიეროს შუბლზე ღვთიური მუზის ამბორომა...

– ვაჟა-ფშაველა თავის შედევრებს ხშირად სანთლის შუქზე ქმნიდა. ონისეს და გუგუას თავად „ესაუბრებოდა“ მწყემსი ყაზბეგი. ჩვენთვის ცნობილია, რომ რესპუბლიკურ კონკურსში გამარჯვებული ნოველა „კოხტა თამრო“ გემზე დანერეთ...

– კიდევ კარგი, მუზეები ღარიბულ ქოხებსა და სანთლის შუქსაც არ თაკილობენ, თორემ შედევრები ხომ მხოლოდ ჭალებით განათებულ ბრწყინვალე დარბაზებსა და კაბინეტებში შეიქმნებოდა.

რაც შეეხება ნოველა „კოხტა თამროს“...

ფოთში, გემზე ჩატარდა ლიტერატურული კონკურსი „პენ-მა-რათონი 2003“ და ეს ნოველა ერთი ღამეში დაინერა, რომელიც კონკურსის გამარჯვებული და ვერცხლის „დიოგენეს“ მფლობელი გახდა.

ამ ფაქტს ბევრი საინტერესო გამოხმაურება მოჰყვა, მაგრამ ჩემთვის განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი მომენტი ყიურის თავმჯდომარის, ყველასთვის ძვირფასი ვახუშტი კოტეტიშვილის შეფასება – „კოხტა თამრო“, როგორც „ოთარანთ ქვრივი“, ისეთივე შენაძენია ქართული ლიტერატურისთვისო...

– თქვენი შემოქმედების მრავალფეროვნებაზე რომ ვლაპარაკობთ, არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ ვანო ჩხიკვაძეს – ყურნალისტს; მით უმეტეს, რომ ყურნალ „არავის“ რედაქცია მიესალმება ჩვენი გამოცემის ფურცლებზე, ასევე, თქვენს პუბლიცისტურ-ანალიტიკურ მასალებსაც...

- ვარ მრავალი ლიტერატურული თუ პუბლიცისტური წერილის ავტორი.

ორიოდე წლის წინ წიგნიც გამოვაქვეყნე „თქვენი სევდაა, ბატონო!“, სადაც სწორედ ჩემი შემოქმედების ეს მხარეა წარმოდგენილი.

ჟურნალი „არავი“ სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბაზაზე შექმნილი და, ბუნებრივია, განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს რესპუბლიკისა და საზღვარგარეთის უმაღლეს სასწავლებლებთან ურთიერთობას, მათი მხატვრული შემოქმედების გაშუქებას. ასეა ჩვენთვის გორის უნივერსიტეტი. გორის უმაღლეს სასწავლებელში ხომ ცნობილი ქართველი მწერალი ოთარ ჩხეიძე მოღვაწეობდა. ჩვენს ჟურნალში დაიბეჭდა უნივერსიტეტის რექტორის გიორგი სოსიაშვილის ნოველა. თქვენი აზრით, რა გზით უნდა განვითარდეს შემოქმედებითი ურთიერთობანი უმაღლეს სასწავლებლებთან?

- დღეს, როდესაც ბევრი რამ მოიშალა და თავიდან, ხელახლა გვაქვს ასაწყობი, განსაკუთრებულია უნივერსიტეტის როლი ჩვენი ქალაქებისა და რეგიონების ცხოვრებაში. სწორედ მათმა სამეცნიერო თუ შემოქმედებითმა ურთიერთობებმა უნდა განსაზღვრონ როგორ ვიმოქმედოთ, რა გზით ვიაროთ, რა არის მთავარი დღეისათვის და სამომავლოდ.

უნივერსიტეტი უყრის თავს, რაც ყველაზე მეტად ფასეულია ქვეყნისთვის, ჩვენი ახალგაზრდობის ნიჭიერებას, შესაძლებლობებს, გაქანების უნარს.

უმაღლესი სასწავლებელი ნავსაყუდელი და დამფრთიანებელი უნდა იყოს მომავალი შემოქმედებისაც.

თქვენ ბატონი ოთარი გაიხსენეთ და სწორედ მისი დამსახურებაა, პედაგოგიურ ინსტიტუტში დაარსებულმა ლიტერატურულმა წრემ ღონივრად რომ გაშალა ფრთები.

მჯერა, იქ, სადაც აქტიურია უნივერსიტეტი, იქ არც კულტურა მოიკოჭლებს და საზოგადოებაც თავისი ქალაქის თუ რეგიონის ნამდვილი გულშემმატკივარია.

- მესხეთი – პოეზიის, დიდი რუსთაველის სამშობლოა; ყველა ქართველი პოეტი, ჩვენი ჟურნალის ფრიად სასურველი ავტორი იქნება. რას ეტყოდით ჩვენს შემოქმედებით კოლექტივს, პროფესორ-მასწავლებლებს, სტუდენტებს, ყველა „მესხ მელექსეს“: როგორ იწერება კარგი ლექსი?

– რუსთაველის მშობელ მხარეს მე როგორ უნდა ვუთხრა, „როგორ იწერება კარგი ლექსი?“

მე არაერთხელ მითქვამს, შოთას პოემა ჯეროვნად რომ იცოდეს მსოფლიოს მკითხველმა საზოგადოებამ, კაცობრიობა უფრო უკეთესი იქნებოდა-მეთქი.

ყველას, ვინც სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მოღვაწეობს, მჯერა, ახსოვს, რომ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ სულისკვეთების აღორძინება, იმ ფესვების, ეროვნული შემართების გამოლვიძება, რომელმაც ფასდაუდებელი ამაგი დასდო ქართული სახელმწიფო აზროვნების ჩამოყალიბებას, ქვეყნის შემომტკიცებას, რწმენისა და სულიერების განმტკიცებას.

სამცხე-ჯავახეთში, წარსულისა თუ დღევანდელ გასაგებ მიზეზთა გამო, განსაკუთრებულია უნივერსიტეტის როლი, ამდენად, აქ მოღვაწეობა მოვალეობა და ტვირთია, მძიმე, მაგრამ საპატიო.

სამშობლოზე მოფიქრალი ყველა ქართველი კაცის მზერა და გულისტკივილი სხვანაირად არის მოპყრობილი საქართველოს სამხრეთ კარიბჭისკენ.

ინტერვიუერი – ვასილ მამულაშვილი

ზარები

ილია მეორეს

შეფრთხილდება მხარზე მტრედი ნათლით მოსილი,
თითქოს მთელდება ყველა ჩვენი ტკივილის ბზარი.
ხელთ რომ გიპყრიათ,
ეგ საბელი, ავგაროზივით
ყელზე ჰკიდია საქართველოს სიფხიზლის ზარებს.

ჩვენი სამშობლოს ციხეებზე ცეცხლის დამნთებო,
ბრმა საუკუნე,
შხამიანი,
მოდის, თავნებობს.
არ დაგვივიწყოთ, ეს ქვეყანა ვისი ხვედრია,
ეშმაკს საბელი არ დაანებოთ.

რადგან აქამდე ვერ გალუნეს ეგ ხერხემალი,
უნდა დასრულდეს ბედისწერის მწარე იგავი –
ეს ცა, ეს მიწა, ეს უკვდავი სულის მწვერვალი,
წმინდა წიგნია ჯერ ბოლომდე წაუკითხავი.

თუმცა იმედი სისხლში ვხარშეთ, ცრემლში მოვზილეთ,
მაინც კორტინან კარმორღვეულ ოთხივე მხარეს.
თქვენ რომ გიპყრიათ,
ეგ საბელი,
ავგაროზივით
ყელზე ჰკიდია დადუმებულ სიფხიზლის ზარებს.

თეთრი მხედარი თეთრ იორღას შემოაგელვებს,
შემოუძღვება წამებულთა უკვდავ მხედრონს.
ჰო, უწმინდესო,
ჩამოჰკარით მძლავრად საბელი,
ზარებს თვლემა რომ არ მოერიოთ.

ცირკი

დანვეს ცირკი და ქალაქიდან ღიმილი გაქრა.
დავყურებ მანეთს –
ჩაქცეულ საფლავს.

ჩავარდა მიწა.
ირგვლივ ბებრული
რკინა-ბეტონის დარჩა კუზები –
ცეცხლმა შეჭამა აბორგებული,
სიცილ-ხარხარით დახუნძლული იარუსები.

ქარი – ჯამბაზი
სულ ამოდ გადადის მალაყს,
დანვეს ცირკი და
დაავინყდა სიცილი ქალაქს.

პირგახეული ოლეგ პოპოვი,
მტვრიან ჰაერში
დაკიდული ქუდის პომპონით.
მოსულელო და ცელქი პროფილი
ალარ დახოხავს
სველ ნახერხში ცხვირნაყოფილი.

არ იფორთხებს და ლუკმას დაკარგავს,
როგორც ნადირი სანუკვარ კვნიწას,
ჯუნგლის მეფეს რომ ნაკლებადა ჰგავს,
შაქრის ხათრით რომ მათხოვრად იქცა.

დანვეს ცირკი და
ქალაქიდან ღიმილი გაქრა.
დავყურებ მანეთს –
ჩაქცეულ საფლავს.

ბევრი წელია,
რაც ნანგრევებს ათოვს და აწვიმს,
ქრება კარკასი –
უპატრონო მკვდრის თავის ქალა.

არავინ არ ჩანს,
მხიარული თვალები ქალაქს
რომ დაუხატოს ფიფქების ცარცით.

ყვა-ყვა, ყვანჩალით
ჩამომსხდარან ქვებზე ყვავები,
სერიოზულად
სერიოზულ საქმეზე ბჭობენ –
როდესაც ცირკად
გადაიქცა მთელი ქვეყანა,
ცირკს უცირკობა რად უნდა სჯობდეს.

როგორც ლომს შაქრის,
ნაღვლიანო ქალაქო ჩემო,
შენც დაგავინყეს სიცილის გემო.

მაშინ თუ ვირზე იჯდა ჯამბაზი,
დააჯირითებს
დღეს ტრიბუნას ტაკიმასხარა,
სიცილით, აბა, რა მოგახსენოთ,
მაგრამ ტირილით
ყველა მართლაც მაგრად დაღალა.

დანვეს ცირკი და
ქალაქიდან ღიმილი გაქრა.
დავყურებ მანეჟს –
ჩაქცეულ საფლავს.

ბრძენია ხალხი,
თვინიერი, როგორც ნიკორა,
უფრო დიდი და ნაღდი ცირკი გამოიგონა.

რა სათქმელია, გშია, არ გშია,
ხიზილალას ჭამ თუ ხმელ ქაფშიას
(ძლივს არ გავიგეთ, რომ ლუდის გემო
ლუდში კი არა, ლუდის ქაფშია).

თავზემით ზეცა კვლავ იღრუბლება,
ორი ვეშაპი ჩვენზე ყომარობს,
მწარე ყოფილხარ, თავისუფლებავ,
ღორმუცელების მონაპოვარო.

ჩემო ქალაქო, ნანგრევები ისევ იქა დგას,
თეთრად რომ ქარგავს ზამთარი მკაცრი,
იქნებ გამოჩნდეს, ვინც თოვლის ცარცით,
მხიარულ თვალებს
და მომღიმარ პირს დაგიხატავს.

დანვეს ცირკი და
ქალაქიდან ღიმილი გაქრა...

2012

წავიდა პოეტი თადეოზი,
მეუფე თადეოზი წაბრძანდა.
ნათლისღება ღამეს დაასრულა
წირვა უკანასკნელ ზამთართან.

მკერდში შეფრთხილდა, მოლულუნე
მტრედი მახარობლად გაფრინდა.
იქაც თავის აღმართს შეუდგება,
რასაც მსახურებდა აკვნიდან.

იმ დიდ საუფლოში გადასახლდა,
ვისაც ეძიებდა, იპოვნის.
ნატკენ სულს მალამოდ დააფინა
წმინდა, უცოდველი სტრიქონი.

თავი იცხონა და აღესრულა,
მორჩილად გაუყვა გზასამართალს.
წავიდა, პოეტი თადეოზი,
მეუფე თადეოზი წაბრძანდა.

2015

სიონის ბაზრობა

„დამისხი, ფშავლის დედაკაცო,
შენი არაყი“.

ბესიკ ხარანაული

აბა, უფასოდ, ჭიქა არაყს ვილა დაგისხამს,
ვინ მოგიქარგავს ღიმილის მაქმანს.
კარგა ხანია აჰყვა ფეხისხმას –
ევროპის გზები აქაურმა დიაცმაც დაქნა.

გულგანვრილებულს თვალი გზისკენ გაუშტერდება,
მატყლის გვირგვინში ჩამდგარ საჩეჩელს,
ამ სინამდვილეს,
დედაბოძად ნაკურთხ ბერდედას,
უცხო სიზმრები გადაგაჩვევენ.

მთვრალი ლუხუმი, ფეხიფეხზე გადადებული,
ცერად შეჰყურებს სერილის ვნებიან ხარჭას.
ბინძურ დუქანში
ზის „ელემით“ დაელმებული
და დედაკაცის გამოგზავნილ ხელის ჭუჭყს ხარჯავს.

აჰკრავს აღმური ტყეს – ხვიარას დალალებიანს,
გაუტვრინდება შემოდგომის აჩახჩახებას,
გავა ზაფხული.
ეს დახლებიც ალაგდებიან
და ყველაფერი ნვიმებსა და ნისლებს დარჩებათ...

დამისხი! –
აღარც გვიანია,
აღარც ადრეა,
გაალიცლიცე
– კაცის თვალი, იცი, ხარბია,
ოღონდ მითხარი,
ღვთის წყრომაა თუ ღვთის მადლია –
ღრუბლები მაინც საით გარბიან?

2011

1991

მასსოვს ოცდაერთის ღამე,
ცივი დეკემბერის სუნთქვა,
როგორც ინფარქტიან გულის
ხელი მიტანილი გულთან.

მალე დაეთმობა სცენა
ტყვიის სერპანტინის ჭახჭახს,
მხოლოდ რეჟისორი არ ჩანს –
ვინც ეს ტრაგედია დადგა.

მორჩა, საქართველო „დადგა“,
მორჩა, „მოხსნილია ბანკი“.
ხალხი გატუტუცდა აბდალ,
მხატვარ კიტოვანის ჯანყით.

კალის თოჯინების ამქარს
ვიღაც უხილავი მართავს.

სისხლში შეღებილი თოვა,
ბოლმით დაკოდილი ბულა –
ბოლოს პანაშვიდზე მოვა,
რა ქნას, პანაშვიდი უყვარს.

მასსოვს კინის სახლთან ჯოგი
(ახლაც ცოცხალია ზოგი).

მწერალ-ხელოვანთა გუნდი
თანამგრძობელია ბუნტის.
ბოლო საახალწლო დუბლი –
დათვი ჩვენს იმედებს ბუბნის.

უკვე არაფერი არ ღირს,
არ ღირს არც აკაკის ფურთხად.
ხალხი? სადღა არის ხალხი –
ლაფში გადაყრილი ხურდა.

რა ვქნათ, ასე არის, პიპა,
ჩვენ თავს ჩვენი ხელით ვთიბავთ...

მახსოვს, იმ დეკემბრის ელდა
(ახლაც ნაცარტუტი მთუთქავს) –
როგორც ინფარქტიან დედის
ხელი მიტანილი გულთან.

2011

შვილები თბილისში,
პირისპირ – მე და შენ.
წურავს შემოდგომა
სიბერის ზედაშეს.

დაგროვდა ქილები,
ბოთლები, ვალები,
შინიდან მაცილებ
გაბუტულ თვალებით.

უცოდველ სტრიქონებს
ვუძახი – მომკალით!
კვლავ წვეთავს ღამეში
მოშლილი ონკანი.

კართან მათხოვრები,
ფანჯრებთან ნისლები.
ჩვენ ვართ სასმისები –
თანდათან ვიცლებით.

იღბალზე გამწყრალი,
ბებრები, ავები,
მოფრინდნენ, ჩამოსხდნენ,
ნაცნობი ყვავები.

ის დრო გვენატრება –
წლების წინ, შვილები,
შუაში რომ გვიწვინენ
უმნეო, ჩვილები.

სიზმრებმა აგიკლეს
და ელდა გაღვიძებს.
უპესთან ცრემლების
მდულარე ჩაგირბენს.

ყურმილი.
ზუმერი
ჯავრს მიაჩიქჩიქებს:
„სინათლე გამორთეთ,
ან გაზი არ დაგრჩეთ!“

დილამდე იწვიმა,
იზავთა, იქროლა –
ქუჩაში წუნუნით
ურიკა მიგორავს.

გაფრინდნენ ყვავები,
ჩამოდნენ ნისლები,
პარპალებს სანთელი –
გათენდა ღვთის ნებით.

დროს გავუბრაზდები,
ასე რად გარეკა,
და ფურცელს ყურივით
ავუნევ კალენდარს...

წიგნებს ჩამოვართმევ
დაზურგულ ეტაჟერს.
შვილები – თბილისში,
პირისპირ – მე და შენ.

2014

ქალი, რომელიც სულ გელოდება,
ფლოსტის ნკაპუნით, უხმო ჩურჩულით,
ზოგჯერ ვეფხვია,
ზოგჯერ უმნო,
ბარტყია მკლავქვეშ შემოყუყული.

მისი ხელები შენკენ მორბიან,
გზას უღობავენ ქარს და ქარაშოტს,
ერთი თეატრის მსახიობია –
ბედნიერებას შენთვის თამაშობს.

იმასაც შეძლებს, რაც ვერ ინატრე,
და გააღვივებს ჩამქრალ იმედებს,
შენი ღირსების ციხე-სიმაგრეს
ლალატისათვის ვერ გაიმეტებს.

ხან ფეხაკრეფით უკან მოგდევდა,
ხან მოთმინების ფრთებით იფრინა,
ქალი, რომელიც სულ გელოდება,
თეთრ ღამეებში ჩამოითრთვილა.

ცხადშიც, სიზმარშიც უნდა ლელავდეს,
სასონარკვეთის ფრთების საეცავით,
თუ აგვიანებ, გათენებამდე
ფანჯრებს აწყდება ფარვანასავით.

ზოგჯერ მახვილსაც გააელვარებს
(ერთი ხარ მისთვის და შეუცვლელი) –
ალბათ, ამიტომ, ზოგჯერ მთვლემარე
იღვიძებს ეჭვი – ფიცხი ძუ მგელი.

მაგრამ ფიქრებში მოდებულ ხანძარს
მალე ჩააქრობს ცრემლი დუბელა,
და უნებლიედ უთოთი დამწვარ
ხელივით ცხელ გულს სულს შეუბერავს.

ფარფატებს, როგორც სანთელი ქარში,
ძიღაგატეხილი, ფიქრით დაღლილი,
მანც ძაღაობს, ბრმა ბედისწერამ
რომ არ წაართვას იღბალს აღვირი.

რალაც მთავრდება და ბოლოვდება —
ბედნიერება რამდენ ხანს გასტანს —
მხოლოდ ის ერთი დაგელოდება,

სასთუმალთან თუ საფლავის ქვასთან.
რომ მიაღწიო ნაპირს უვნებლად,
მიგიძღვის თეთრი აფრის ფრიალით,
ზოგჯერ შვებაა ეს ერთგულება,
ზოგჯერ ტანჯვა და სასჯელი არის.

და გელოდება —
ქალი სარკმელთან,
სიხარულის და დარდის აუზთან,
ადრე თუ გვიან ისიც ჩაჭკნება,
თუ სიყვარულის წყალს არ დაუსხამ.

2014

შპრაიღანი

*„ღმერთს ებარებოდე!“ - ასე გამოიმეტხოვა
ერთხელ ფერეიდნელი სტუმარი.*

პირსისხლიანო ირანის ლომო,
წარსულში, დღესაც
ჩემს ჯილაგთან ომოზდი,
ომოზ.

საფლავშიც, დიდი მტაცებელის
ჟინით, უქრობით,
მომავლიდანაც შენ მემუქრები.

ბევრი ვიბრძოლეთ, ვჩეხეთ, ვიდავეთ,
მარბიელები ჩემს სისხლზე და ჯიშზე დაგეშე.
ირანს გზები და ბილიკები ფერეიდნამდე
ტყვეების ცრემლით შემოაკემსე.

შენს გულის შხამში შევაცურე ბევრჯერ მახვილი,
ფიქრებში ბევრჯერ გამოგლადრე ყელი ძალივით.

მაგრამ დღეს, როცა უბედური ჩემი სამშობლო
ლამის შარაგზის კახპად აქციონ,
არ შემიძლია შენს ნამოქმედარს
მართალი სიტყვაც არ შევანიო.

ნამცეცა წვეთში, ვიცი, ვრცელი ზღვა ირეკლება –
როცა აშმორდა, გადაიქცა წუმპედ სილაღე,
კამკამა წვეთი (უნებლიედ), ჩემი ქვეყნისა,
ფერეიდანით შემოგვინახე.

ფერეიდანი, ფერეიდანი,
ჩემი წარსულის ცხადი სიზმარი –

ჩვენ მხოლოდ ასე უნდა გველოცა.
ერთმანეთს მხოლოდ ასე ვშველოდით.
ასე ფიქრობდნენ საქართველოზე,
ასე უყვარდათ საქართველოში...

თოვდა. თოვდა. ლიხს აქეთ და,
ლიხს იქითაც თოვდა, თოვდა.
თოვდა წრომთან, თოვდა შოვთან,
შრომასთან ხომ თოვდა, თოვდა.

მოდოდა სპა დავითის,
ქარბუქების წყვეტდა გორგალს.
შავი ცხენი, დარახტული,
ყინვას ხვრეპდა, თოვლსა ძოვდა.

ყველა ტაძრის დედო-ზარი
მოლოდინით გაირინდა.
ღმერთო, ჩვენი ბედ-იღბალის
რა ბრწყინვალე დარი იდგა –

თოვდა. თოვდა.
მახარობლად
მალემსრბოლი მიმოქროდა.
მაშრიყიდან მალრიბამდე
გული საგულეში გქონდა...

მერამდენე საუკუნე
ელოდება უფლის ნებას –
ლიხი – საქართველოს მაჯა –
დავითის ხმლის გაბრწყინებას.

თოვდა. თოვდა.

2016

თედორე

ახალი ცხირეთი აბოდებთ, თედორე,
გარეშე მტერსა და
შინაურ მედროვეს.

მათ ცოდვილ ხელებში
სანთლებიც ქრებიან –
ვისა მსახურებენ,
ვის მოუძღვებიან.

ცოდვაში ნუ გამრევ,
ჯოჯოხეთს ნუ მიმცემ –
იქ, სადაც ეგ შენი
ერთგული გული ცემს,

ღალატის სუნი მცემს!
ღალატის სუნი მცემს!

2016

პროზა

დიმიტრი ლობჯანიძე

დიმიტრი ლობჯანიძემ კარგა ხანია, რაც თავისი გამორჩეული ადგილი დაიმკვიდრა ქართულ მწერლობაში. მისმა უნივერსიტეტელმა თანაკურსელმა, თავადაც შესანიშნავმა მწერალმა და პუბლიცისტმა, გიზო ზარნაძემ ჯერ კიდევ როდის უთხრა მეგობარს: შენს გვერდში დგომა არ არის იოლი, რადგან საკუთარი სიმაღლის ჩრდილი ნაბადივით გფარავსო და, მართლაც, ამ ზომაზე მეტად მორიდებული, უთქმელი, დინჯი, მომთმენ-დამთმობი, გულისხმიერი, ზნეკეთილი ადამიანის ორიგინალური ფაბულით, ენერგიული რიტმითა და ქართული ხასიათით გამორჩეული შემოქმედება — მოთხრობების, ლექსების, ჰეროიკული პიესების, მემუარული ნოველების, მძაფრსიუჟეტოანი დეტექტივების, ლექსიკოლოგიური ჩანახატების, პუბლიცისტური თუ ჟურნალისტური წერილების კრებულები სწორედაც რომ მისი სიმაღლის ჩრდილში იშვა და მუდამ ჩვენს ეროვნულ ფასეულობებს, ტრადიციებს, ჩვეულებებს დაჰვოფინებს.

ქლევა სიკუღვილისა

ძველისძველი ამბის დახასრული

ვასშობის შემდეგ დაცვამ პატიმრები საკნებში ჩამოარიგა, გარედან კარები ჩაკეტა და ღამეულმა სიჩუმემ დაისადგურა.

დაძინება ჯერ ადრე იყო. ერთ-ერთ საკანში ნარზე წამოწოლილი სამი პატიმარი თავთავიანთ ფიქრებს მისცემოდა.

ღუმილი კარგა ხანს რომ გაგრძელდა, ერთ-ერთმა იკითხა:

— რა ვქნათ, არ დავიძინოთ?

— რავი, მე არ მეძინება და თქვენ თუ გინდათ, დაიძინეთ, — გამოეპასუხა ასაკით ყველაზე უფროსი და ქერს ისე ახედა, თითქოს, პასუხს იქიდან ელოდა.

— არც მე მეძინება, მარა ამ დასანვაც კარგამოკეტილ საკანში სხვა რა უნდა გავაკეთოთ? — მიუგო გვერდით წამოწოლილმა ამხანაგმა და მერე დასძინა, — მოვყვეთ რამე საინტერესო ამბავი, რაც

თავს გადაგვხდენია ან სხვებისგან გვსმენია, ამასობაში ჩაგვეძინება კიდეც.

— წელიწადზე მეტია, რაც ვირთხებივით ვყრივართ ამ ცხრაკლიტულში გამომწყვდეული და თუ რამე გვექონდა სათქმელი, ასე მგონია, ერთმანეთს უკვე ყველაფერი ვუამბუთ, მარა თუ ვინმეს კიდეც დარჩა რამე მოსაყოლი, მოგვითხროს, ბატონო, და სიამოვნებით დავუგდებთ ყურს, — უთხრა იმ ორს მესამემ, რომელსაც ცალი წარბი თეთრი ჰქონდა, რის გამოც კოლონიაში ყველანი მეტსახელად „წარბას“ ეძახდნენ.

ერთხანს არავინ გამოპასუხებია. ეტყობა, არც ერთი არ იყო ამის გუნებაზე, მაგრამ ბოლოს იმ ორისთვის მოულოდნელად მესამემ თქვა:

— ჯერ თუ არ გეძინებათ, ერთი ძველი ამბავი გამახსენდა და იმას მოგიყვებით. არ ვიცი, მოგეწონებათ თუ არა.

— გვიამბე და მერე გეტყვით, მოგვეწონა თუ არა, — უთხრა გვერდით წარბზე წამოწოლილმა წარბამ.

— იმ მეორეს თქმით არაფერი უთქვამს, მაგრამ თავის დაქნევით დაეთანხმა, მოყევი, რის მოყოლასაც აპირებო.

— იმანაც, ვინც ამბის მოყოლას აპირებდა, დაუყოვნებლივ წამოიწყო:

— შაჰ-აბასმა საქართველოში ერთ-ერთი მორიგი ლაშქობისას, მართალია, კახეთი ვერც დაიპყრო და ვერც დაიმორჩილა, მარა გვარიანად ააოხრა.

გულში უკმაყოფილო იყო, ჯავრი ისე რომ ვერ იყარა, როგორც ენადა და ახალი დარბევისთვის ემზადებოდა. ამ დროს, სპარსეთიდან რომელიღაც სახანოს განდგომის ამბავი მოუვიდა.

ამის გაგონებაზე ლამის იყო, ფილენჯიანივით დამბლა დაეცა და დაიკრუნჩხა. შეეშინდა, ტახტი არავინ წამართვასო და ლაშქართან ერთად დაუყოვნებლივ თავისი ქვეყნისკენ გაბრუნდა, მანამდე კი მურად-ხანს უბრძანა, კახეთში ნაძარცვი განძეულობა უვნებლად ჩაეტანა ისპაჰანში.

მურად-ხანის მეთაურობით სამშობლოში მიმავალ სპარსელებს შუალამისას, ვაშლოვანის ტყესთან კახელთა მოზრდილი რაზმი დაესხა თავს. სპარსელები ლამის ერთიანად ამოხოცეს, ნადავლით დატვირთული ალალი ხელთ იგდეს და გაუჩინარდნენ.

გაცხარებული სამკვდრო-სასიცოცხლო შეტაკებისას ჯორზე გადამჯდარმა ერთმა სპარსელმა მეომარმა იფიქრა, მე პატარა კაცი

ვარ, ბრძოლაში გავიმარჯვებთ თუ დავმარცხდებით, პირადად მე ვერავითარ ხეირს ვერ ვნახავ. აქ რომ მოვკვდე, ამისთვის არც არავინ მეტყვის მადლობას და არც არავინ გამიხსენებს. ამიტომ სანამ გიაურთა ხმლის წერა არ გავმხდარვარ, აჯობებს, განძით დატვირთული ჯვორით აქაურობას დროულად გავეცალო და ეს ოქრო-ვერცხლი ჩემს თავს მოვახმარო.

ასეც მოიქცა. ღამის წყვილი იფარა, ჯვორს გავაზე სახრე ზედიზედ გადაუჭირა და დაუყოვნებლივ განერიდა ბრძოლის ველს, სადაც საშინელი სიკვდილის კალო ტრიალებდა.

ჯვორის ალლოს მინდობილმა გათენებამდე ისე იარა, წამითაც არ უფიქრია, სად იყო და საით მიდიოდა, ოღონდ, სისხლისმღვრელ შეტაკებას როგორმე უვნებლად გარიდებოდა და სულ არ ედარდებოდა, სად აღმოჩნდებოდა. დარწმუნებული იყო, ამაზე უარეს ჯოჯოხეთში არამც და არამც ვერ მოხვდებოდა.

უგზო-უკვლოდ მიმავალმა დილით ერთ, სიცხისგან გადახრუკულ, ნახევრად უდაბნო მინდორზე ჯვორი თავის ნებაზე მიუშვა, სადაც ალაჰის წყალობით ეს პატივცემული პირუტყვი მიმიყვანს, ჩემი ბედი ის იქნება და უფალს ათასს ლოცვას აღვუვლენ, რომ იმ საშინელ სისხლისღვრას ცოცხალი და უვნებელი გადავურჩიო.

მთხრობელი მოულოდნელად გაჩუმდა.

ერთხანს ხმა არავის ამოუღია. ბოლოს ვილაცამ იკითხა:

— მერე იმ სპარსელს რა დაემართა?

— როგორც გადმოცემა ამბობს, იმ ჯვორზე განძაკიდებულმა მეომარმა თავისი იორლა სახედრის წყალობით, უვნებლად გადაიარა ის ნახევრად უდაბნო მინდორი და ბოლოს ოდესღაც მინისძვრისაგან, თითქმის, მთლად დანგრეულ ნასოფლარს მიადგა.

ამის დანახვაზე დიდად გაიხარა ჯვორისანმა გადამთიელმა და უმალ ეს გაიფიქრა:

„თუ ამ ნასოფლარში ვინმე ძე-სულიერი შემორჩა, მივალ და ვთხოვ, ღამე გამათენებინოს. ვეტყვი, შორი გზიდან მოვდივარ, დაღლილ-დაქანცული მგზავრი ვარ, იქნებ, ამაღამ შემიფაროთ და დამაპუროთ კიდევ მშიერ-მწყურვალი და რასაც მომთხოვთ, აუცილებლად გადაგიხდით, ხვალ დილით კი ჩემი გზით წავალ, თქვენ კი უფალმა ასმაგად მოგაგოთ განუელი სიკეთის სამაგიერო-მეთქი“.

„ჩემი გზით წავალ“, ამ აზრმა ერთი წამით კი გაუელვა თავში, მაგრამ თუ ვინმე შეიფარებდა და ეტყოდა, ერთი დღე კი არა, თუ

გნებავს, სამუდამოდ აქ დარჩიო, ისე მოეწონა ეს ადგილი, იქიდან თავის დღეში ფეხს არ მოიცლიდა.

ამგვარ ფიქრებში გართულმა ერთ, ასე თუ ისე, თითქმის უვნებლად გადარჩენილი ქოხისკენ გასწავა. ეზოში შევიდა, ჯორიდან ჩამოხდა. სახედარი ხეზე მიაბა, თვითონ კიბეზე ავიდა და კარზე რამდენჯერმე დააკაკუნა. იქიდან რომ არავინ გამოეხმაურა, კარს ნელა მიაწვია, შეაღო და ზღრუბლს რომ გადააბიჯა, იკითხა:

— არის აქ ვინმე? — პასუხი რომ ვერ მიიღო, მეორე ოთახში შევიდა, მაგრამ იქაც არავინ აღმოჩნდა.

სახლში რომ ვერავინ ნახა, ნასოფლარი მოიარა და საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ აქაურობა მის ბინადართ დიდი ხნის წინათ მიეტოვებინათ და რომელ სახლშიც არ უნდა შესულიყო, მოღავე არავინ ეყოლებოდა.

„ნეტა შორს რატომ უნდა წავიდე, ქვეყანა რომ მოვიარო, ამაზე მყუდრო და უშიშარ ადგილს ვერსად ვიპოვი. მინა დიდებული ჩანს, ხელს თუ გავანძრევ, არაფერი გამიჭირდება. რაც შეეხება მარტოობას, ამასაც როგორმე მოვევლება. გურჯები კეთილი ხალხია, მათი ენაც სპარსულზე ნაკლებად არ ვიცი და თავს როგორმე გავიტან“.

ასე გაიჩინა ჭერი. წვიმა არ ანუხებდა, მზე არ წვავდა და სანამ ალაჰს ნებავდა, მშვიდად და უვნებლად იცხოვრობდა.

როგორც გადმოცემა ამბობს, ის სპარსი საკმაოდ წინდახედული კაცი აღმოჩნდა. განძის ერთი ნაწილი, რაც საარსებოდ ეყოფოდა, ცალკე გადადო და სამალავში შეინახა, დანარჩენი კი მონისძვრისაგან დანგრეულ სახლში ერთი დიდი თიხის ქოთანის რომ იპოვა, იმაში ჩაალაგა, მერე თავი კირის ხსნარით საგულდაგულოდ გადაუგლისა და ეზოში ისე ჩაფლა, რომ ამის შესახებ არავინ არაფერი იცოდა.

— ბოლოს რა ბედი ეწია იმ ოქრო-ვერცხლს, თუ რაღაც განძს? — იკითხა წარბამ, რომელიც გულისყურით უსმენდა.

— ამაზე არაფერს ამბობს ლეგენდა. ისე კი, იმ დროს, ალბათ, იმ უდაბნოსთან ახლომახლო სოფლებიც იქნებოდა და თუ იმ განძს ვინმე იპოვიდა, როგორც მოეგუწებოდა, ისე მოიხმარდა, — მიუგო მთხრობელმა.

— მოვრჩეთ ახლა მარჩიელობას, რაში გვენალლება, ვილაც სპარსი ნაძარცვ ოქრო-ვერცხლს როგორ მოიხმარდა ან რამდენ ხანს იცოცხლებდა. მე თუ მკითხავთ, ამას ჯობია, იმაზე ვიფიქროთ, რო-

გორ დავაღწიოთ თავი ამ დაწყვეტილ საპყრობილეს, — უთხრა ამხანაგებს სამიდან ასაკით ყველაზე უფროსმა და პასუხს დაელოდა.

კარგა ხანს გაჩუმებულები იყვნენ, ბოლოს წარბას რომ ეძახდნენ, იმან თანასაკანელებს თავისი მოსაზრება გაუზიარა:

— როგორ დავაღწიოთ და გავიქცეთ აქედან.

— მერე როგორ, ფრთები ჩვენ არ გვაქვს, უამისოდ კი აქედან ძე-სულიერი თავს ვერ დააღწევს, — ყველა გზა მოუჭრა ამხანაგმა.

— საქმე არც მთლად ასე უიმედოა. ფრთები არც სხვებს ჰქონიათ, მარა გასულან ციხიდან.

— რანაირად?

— თუნდაც, გვირაბის გათხრით.

— ჰოო, — მრავალმნიშვნელოვნად ჩაილაპარაკა იმან, სპარსელის ამბავს რომ ჰყვებოდა და დასძინა, — ეგ ძნელი გასაკეთებელი საქმეა, მარა შეუძლებელი არაა.

— ჰოდა, მე თუ მკითხავთ, ცუდი არ იქნება, თუ ყველანი ვიფიქრებთ ამაზე, — მიუგო მეგობრებს წარბამ...

ამ საუბრიდან თითქმის ექვსმა თვემ გაიარა.

ერთ დილას, როცა პატიმრები ჰაერზე გაჰყავდათ, საკანი, რომელშიც წარბა და მისი ამხანაგები ისხდნენ, ცარიელი აღმოჩნდა.

ამ ამბავმა შინაგან საქმეთა სამინისტროში ერთი აურზაური გამოიწვია, მთელ ქვეყანაში გაქცეულების ძებნა გამოცხადდა და იმის კვლევა-ძიებაც დაიწყო, როგორ და რა გზით შეიძლებოდა, პატიმრებს, ჯერ საკანი, მერე კი ციხის ტერიტორია ისე დაეტოვებინათ, რომ ეს არავის შეენიშნა.

ჩვეულებრივ, როგორც ასეთ შემთხვევაში ხშირად ხდება ხოლმე, დანაშაული პატარა კაცს ბრალდება და ჯოხიც მის კისერზე ტყდება. ამჯერადაც სწორედ ასე მოხდა: იმ ღამეს მორიგე დაცვის სამი წევრი, უმცროსი ლეიტენანტი გურამ ზაუტიძე და სათვალთვალო კომპიუტერზე მდგომი რიგითი ზედამხედველები სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას გამოჩენილი გულგრილობისა და დაბალი პროფესიონალიზმისათვის შინაგან საქმეთა ორგანოებიდან დაითხოვეს.

ცხადია, სამსახურიდან დათხოვნილებმა ამაზე სიტყვიერი პროტესტი გამოხატეს, მაგრამ ციხის უფროსმა მშვიდად მოისმინა მათი საჩივარი და უთხრა:

— უმაღურობაც სწორედ ამას ჰქვია. იმის ნაცვლად, მაღლობელი იყოთ, რომ არ გიჭერთ, კიდევ აქეთ გვსაყვედურობთ, სამსახურიდან რატომ დაგვითხოვეთო?

— თქვენი ეგრეთ წოდებული სულგრძელობა ჩემთვის ციხეც არის და, იქნებ, სასიკვდილო განაჩენიც, — მიუგო ციხის უფროსს გურამ ზაუტიძემ, — რა ვუთხრა უმუშევრად დარჩენილმა მოხუც დედას, მეუღლეს, სამ პატარა შვილს, ერთს, მეორეს თუ მესუეთს. როგორ დავაპურო, საჭმელს რომ მომთხოვენ. ამ ჩემს ამხანაგებსაც ოჯახები ჰყავთ, რა უნდა ქნან, ქუჩაში რომ ავდებთ.

— ამაზე ადრე უნდა გეფიქრათ და ცოტა უფრო ფხიზლად ყოფილიყავით, — დაუბრუნა პასუხი უფროსმა და სამივენი ცივად გაისტუმრა კაბინეტიდან.

მხატვარი – ლელა ფერაძე

სამსახურიდან დათხოვნილი გურამ ზაუტიძე, თითქოს, საქვეყნოდ თავის მოსაჭრელი საქციელი ჩაედინოს, ერთხანს სახლში იჯდა კარგამოკეტილი და გარეთ იშვიათად გამოდიოდა. ათასში ერთხელ თუ ჩავიდოდა ეზოში, ისიც მაშინ, როცა იქ არავინ იყო.

დღე და მეუღლე დღე და ღამე ეხვეწებოდნენ, რა მოგივიდა, ასეთ დღეში მარტო შენ ხომ არა ხარ, სამსახურიდან ვინ არ დაუთხოვიათ, ნახევარი საქართველო უმუშევარია, მარა ამას შენსავით არავინ განიცდისო. ასეთი შეგონებებით ცდილობდნენ, როგორმე გამოეყვანათ ღრმა დეპრესიიდან, მაგრამ მასზე არაფერი სჭრიდა.

ერთ დღეს დიდი ხნის უნახავი ბავშვობის მეგობარი ანზორ ბიკაშვილი ეწვია. ტკბილად ისაუბრეს, წარსული მოიგონეს და ათასი რამე გაიხსენეს. ბოლოს სტუმარმა უთხრა გურამს:

— ხირსაში ვენახები შევიძინე, ღვინის ქარხანაც ავაშენე, ერთ-გული მეგობარი მჭირდება. წამოდი ჩემთან, პოლიციაში წამუშევარი კაცი ხარ და დაცვა ჩაიბარე. კარგად ვიცნობთ და ვენდობით ერთმანეთს. საქმე ცუდად არ მიმდის და თუ რამე სიძნელეს წავაწყდებით, ორივენი უფრო ადვილად გადავლახავთ, დამიჯერე, არაფერი გაგვიჭირდება...

ხუთი წელი გასულიყო იმ დღიდან, რაც ანზორ ბიკაშვილი თავის მეგობარს ეწვია. ღვთის წყალობით, ეს წლები ორივესთვის მეტად წარმატებული აღმოჩნდა და მეგობრები დიდად უმაღლოდნენ ერთმანეთს.

იმ წლის შემოდგომასაც ვერც ერთი ხირსელი მევენახე ვერ დაემდურებოდა. თითქოს, ცა და დედამიწა შეთანხმდნენო, წვიმა ვენახს სწორედ მაშინ არწყლულებდა, როცა სჭირდებოდა, დიდებული კახური მზეც იმ დროს დაჰლუოდა სიმნიფეში შესულ მტევნებს, როცა სითბოსა და მხურვალეებას ნატრობდა.

ანზორ ბიკაშვილს სხვებზე უკეთესად თუ არა, არავისზე ნაკლებად მოვლილი ვენახი არ ჰქონდა. ამიტომაც არც ცის და არც მიწის სამდურავი ეთქმოდა.

მოსავლის აღების შემდეგ, მეგობრები დღე და ღამე ქარხანაში ტრიალებდნენ. თეთრ და წითელ ღვინოს ბოთლებში ასხამდნენ და

საზღვარგარეთ, ევროპასა და ოკეანეს გაღმა გასაგზავნად ამზადებდნენ.

ოქტომბრის ბოლოს მოსავალი დაბინავებული ჰქონდათ და შედეგებითაც ორიენი კმაყოფილი იყვნენ, განსაკუთრებით კი — ანზორ ბიკაშვილი. მას არაერთხელ უთქვამს მეგობრისთვის, დიდებული ფეხი გქონია ძმაო, რაც შენ მოხვედი, მას მერე ჩემს ბიზნესს წინვლა არ მოკლებიაო.

არც გურამი იყო ბედის უკმაყოფილო. ის კი არადა, ათას მადლობას სწირავდა უფალს, რომ ამ ხუთი წლის წინათ ანზორ ბიკაშვილი მისწინადად მოუვლინა მას და მის ოჯახს.

ერთ კვირა დღეს ანზორმა სანადიროდ წასვლა შესთავაზა თავის მეგობარს.

— რთველი წარმატებით ჩავათავეთ და ნამდვილად არ გვაწყენდა ერთი-ორი დღით დასვენება და სანადიროდ გავლა. დიდებული რამეა გარეული ღორის მწვადები. ერთ-ორი კაციც შევიამხანაგოთ და წავინადიროთ ვაშლოვანის ტყეში. ამბობენ, იქ გარეული ღორები ძალიან მომრავლდნო.

გურამს უარი არ უთქვამს და კვირის ბოლოს, გათენებისას, ანზორთან და მის ორ ამხანაგთან ერთად უკვე ვაშლოვანის ტყეში იყო.

მონადირეებმა ერთხანს ერთად იარეს, მერე ნაშუადღევს სხვადასხვა მიმართულებით გაიფანტნენ, თუმცა, სანამ ერთმანეთს დასცილდებოდნენ, ანზორმა ყოველ შემთხვევაში ყველას შეახსენა, ერთიმეორესთან კავშირი გვექონდეს და მზის ჩასვლისას ამ ადგილას შევიკრიბოთო.

გურამი და ანზორი ამ მხარეში სანადიროდ ერთი-ორი წლის წინათაც იყვნენ ნამყოფი. ამიტომ ანზორი დარწმუნებული იყო, რომ გურამს გზა არ აერეოდა. რაც შეეხება დანარჩენებს, ისინი ადგილობრივი მცხოვრებლები იყვნენ და ამ ტყის ასავალ-დასავალი ისე კარგად იცოდნენ, რომელიმესთვის თვალი რომ აეხვიათ, გზის გაგნება მაშინაც არ გაუჭირდებოდა.

ამხანაგებს ჩამოცილებულმა გურამმა შუადღემდე ისე იარა, ფრინველების გარდა, ნადირს წამლადაც არსად წასწყდომია. ბოლოს ხეტიალი მობეზრდა და თავშეყრის ადგილისკენ გამობრუნებას რომ აპირებდა, მოულოდნელად უზარმაზარი ტახი წამოხტა. ძველი პოლიციელი არ დაბნეულა, უმალ თოფი შემართა და გაქცეულს ზედიზედ ესროლა. ცხოველმა რამდენიმე მეტრი გაირბინა და ჩაიჩოქა. დარწმუნებული იყო, რომ ტახი სასიკვდილოდ იყო და-

ჭრილი და ველარსად გაექცეოდა, მაგრამ მისკენ ათიოდე ნაბიჯიც არ ჰქონდა გადადგმული, რომ ადამიანის დანახვაზე ცხოველმა საფრთხე იგრძნო, უმალ ფეხზე წამოიჭრა და ტყეში გაუჩინარდა.

მონადირეც ფეხდაფეხ მიჰყვა.

„ტყვია ტანში გაქვს და რამდენიც უნდა ირბინო, ვერსად წამიხვალ!“ — დაემუქრა გუნებაში მონადირე და აზარტში შესულმა დევნა განაგრძო.

არ გაუგია, რამდენ ხანს სდია. ტყე თითქმის გაილია, მაგრამ ტახი ვერსად დალანდა, თითქოს, ცას ჩაეყლაპა თუ მიწას. არადა, მისი სისხლიანი ნაკვალევი წინ მიუძღოდა. ასე დევნაში დღეც მიიწურა და აზარტში შესული მონადირე სრულიად მოულოდნელად სილიან უდაბოში აღმოჩნდა, სადაც აქა-იქ აშკარად ჩანდა წყვილჩლიქიანი ცხოველების კვალი. იმედი ჰქონდა, სისხლისგან დაცლილი ტახი სირბილს დიდხანს ველარ შეძლებდა, სადმე უთუოდ წამოეწეოდა და ამხანაგების წინაშე თავს მოიწონებდა, მაგრამ ნაკვალევი მინდვრის კიდესთან შეწყდა და ტყით დაბურულ ციცაბო, ღრმა და ბნელ ხევში ჩაიკარგა.

გურამმა ერთი პირობა ხევში ჩასვლა გადაწყვიტა, მაგრამ მერე გადაიფიქრა: ეს უაზროდ და უშედეგოდ მოეჩვენა.

„ხვეი ისეთი ღრმა და ბნელია, საეჭვოა, დღისითაც კი რამე დაინახო. ამას ჯობია, უკან გავბრუნდე ამხანაგებთან და ერთად მოვძებნოთ დაჭრილი ტახი. ალბათ, უკვე მელოდებიან, უნდა ვიჩქარო, თორემ, აქამდე რომ აღარ გამოვჩნდი, შეშფოთდებიან. რა ვიცი, რას იფიქრებენ და ძებნას დამიწყებენ. ამასობაში გვარიანადაც მომშივდა, მომწყურდა კიდეც, მაგრამ აქ ვერც ვინმე დამაპურებს და ვერც წყალს დამალევიანებს“.

დაღლილ-დაქანცული და მშიერ-მწყურვალი გზას გაუდგა ამხანაგებთან შესახვედრად. მიდიოდა და ეჩვენებოდა, რომ სულ უფრო უახლოვდებოდა იმ ადგილს, სადაც შეხვედრა დათქვეს. სილიანი უდაბნო კი, არადა არ ილეოდა. ერთი-ორჯერ საიდანლაც ძახილი მოესმა. „უკან დაბრუნება რომ დამაგვიანდა, ალბათ, ამხანაგებმა, იფიქრეს, ხომ არაფერი უჭირს და ჩემს კვალს გამოჰყვნენ“ და თვითონაც ხმამაღლა შეეხმინა:

— ანზორ, აქა ვარ, აქეთ წამოდით! — თან თოფი ზედიზედ დაცალა, სროლის ხმაზე უფრო ადვილად მომაგნებნო.

იმედი ჩაესახა, სადაცაა, შევხვდებით ერთმანეთს და შინ ყველანი ერთად წავალთო, მაგრამ არავინ ჩანდა. მიუხედავად ამისა,

არც იმედს კარგავდა და არც სვლას ანელებდა. ამასობაში ჩამოხ-
ნელდა კიდეც. მთელი დღის ნახეტიალევი ძალიან დაიღალა და სუ-
ლის მოსათქმელად ტყისპირას, ვინ იცის, ვის მიერ და როდის მო-
ჭრილ ხის მორზე ჩამოვჯდა.

ამხანაგების მოლოდინში არც გაუგია, თვლელმა როგორ მოერია,
ფშვინვა ამოუშვა და ძილს მინებდა. არც კი იცოდა, რამდენ ხანს
იყო ასე მიგდებული, რომ ძილ-ბურანში სულ ახლოდან ვილაცის ხმა
ჩაესმა და იმან გამოაღვიძა.

თვალეები გაახილა და გახარებულმა გაიფიქრა, როგორც იქნა,
ამხანაგებმა მომაგნესო. ფეხზე წამოდგა და მეგობრებისთვის ხმა
რომ მიენვდინა, რაც შეიძლება, ხმამალა გასძახა სიბნელეში:

— ანზორ, თამაზ, შოთა, აქა ვარ, აქეთ წამოდი! — მაგრამ,
როცა არავინ გამოჩნდა და არც არავინ გამოეპასუხა, ეჭვი შეეპა-
რა, მოჩვენებები ხომ არ დამეწყოო. ამ უსიამოვნო ფიქრის შემდეგ
ათ წუთსაც არ გაუვლია, რომ ფეხის ხმა მოესმა, მერე კი ვილაცა
ხმამალა შეეკითხა:

— ვის უხმობ, ვის გამოჩენას ელოდები ამ წყევლიად ღამეში?

— ამხანაგებს, რომლებსაც რამდენიმე საათის წინათ დავცილ-
დი. აქ სხვას ვის უნდა ვუხმობდე! — აშკარა დაუფარავი წყენით
მიუგო სიბნელეში მის შორიახლო ლანდად ასვეტილ უცნობს, თით-
ქოს, მისი ბრალი ყოფილიყო, დაჭრილი ტახი რომ ხელიდან გაუს-
ხლტა და მის დევნაში ამ მორიელებისა და გველების საბუდარში
მოხვდა. მერე კი კითხვა კითხვითვე შეუბრუნა:

— შენ თვითონ ვინ ხარ, ეშმაკეული მოჩვენება თუ ნამდვილი
ადამიანი?

— ეშმაკეული მოჩვენება რატომ უნდა ვიყო, — მშვიდად მიუგო
უცნობმა, თუმცა, პასუხში აშკარად იგრძნობოდა უკმაყოფილება.
ერთხანს იყურა და მერე დასძინა: — მეც შენსავით ჩვეულებრივი
ადამიანი ვარ.

მაპატიე, თუ რამე ისე ვერ ვთქვი, ეტყობა, საკუთარ თავზე
გაბრაზებულმა სათქმელი ვერ მოვზომე... ვინც გინდა იყო, მე
მაინც უზომოდ მაღლობელი ვარ უფლის, შენთან რომ შემახვედრა,
მარა ამ ღვთისგან მივიწყებულ წყეულ უდაბნოში, ასე ანაზღად
საიდან გაჩნდი და ჩემთან რამ მოგიყვანა? განა, აქ ახლომახლო
ვინმე ცხოვრობს?

— ახლომახლო არავინ, თუმცა, ორი-სამი კილომეტრის მოშო-
რებით არის ერთი სოფელი.

- და შენც იქ ცხოვრობ?
- არა, მე აქ, უდაბნოში მარტო ვარ.
- მარტო?!
- ჰო, მარტო.

— დალოცვილო, ამ უკაცრიელ უდაბნოში მარტოს რა გინდა ან აქ რას აკეთებ?

— განდეგილი ვარ, მეუდაბნოე და ღმერთს ვემსახურები.

— ღვთისმსახურება თუ გინდოდა, ამ გადახრუკულ მხარეს რომ არ გადმოხვენილიყავი, ეკლესია-მონასტრების მეტი რა არის ჩვენს ქვეყანაში, წასულიყავი და იქ გემსახურა ყოვლისშემძლე შემოქმედისთვის, — უთხრა გურამმა.

— რა თქმა, უნდა, ასეც შეიძლებოდა, მაგრამ უფალმა სხვაგვარად ინება.

— კარგი ერთი. ვის რაში სჭირდება შენი ეს უცნაური ახირება. დღეს ყველა ხალხმრავალი სოფლისა და ქალაქისკენ მიიღტვის, იქ უკეთესი ცხოვრების პირობებიაო. შენ კი აქ, უდაბნოში დაყუდებულხარ და, გაიძახი, ღმერთს ვემსახურებო! — საკმაოდ უხეშად მიუგო გურამმა და იქვე დასძინა, — ნუ მიწყენ და არა მგონია, გონივრული იყოს შენი საქციელი, თუმცა, მე რა შენი მსაჯული ვარ. ათი ათასჯერ მადლობელი ვარ, რომ ღმერთმა შენი თავი მომივლინა და გველებთან და მორიელებთან არ მომიწია ღამის გათენება, — მიუგო უცნობს, გულში კი თავისთვის გაიფიქრა:

„აღამიანისას ვინ რას გაიგებს, როდის და როგორ გადაუბრუნდება გონება და რა უცნაურობებს მოიმოქმედებს. ან კი ვიცით, ვისი ცხოვრება რა საიდუმლოს ინახავს. ალბათ, ეგონა, მისთვის ასე აჯობებდა. ჰოდა, ადგა და შემოეხიზნა ამ საშინელ უდაბნოს.“

— მოვეშვათ განსჯას! — რაღაცნაირად უკმაყოფილოდ გაანყვეტინა მეუდაბნოემ და დასძინა, — აკი უფალი გვირჩევს: „ნუ განსჯი, რამეთუ არ განისაჯო“ და წინ გაუძღვა.

ერთხანს ჩუმად იარეს. ბოლოს გურამმა ველარ მოითმინა და ჰკითხა:

- აქ, სადმე ახლოს მონასტერი ხომ არ არის?
- არა.
- აბა, შუეი რომ ანათებს, სოფლიდან მოდის?

— არა, შუეი ჩემი სენაკიდან ანათებს. ღამით, როცა მცირე ხნით გარეთ გამოვდივარ, შუეს ვტოვებ. თუ ვინმეს ღამებნელში უდაბნოში გზა აებნევა, ამ შუეისკენ წამოვა და ჩემს სენაკში უხი-

ფათოდ გაათევეს ღამეს. მგონია, უფალს ვემსახურები, თუ გასაჭირში ჩავარდნილს დახმარების ხელს გავუწვდი.

რაც შეეხება სოფელს, ჩემი სენაკიდან ორ-სამ კილომეტრში არის ერთი სოფელი და ღვთის წყალობით, იქაურები ხელსაც მიმართავენ. სენაკში მალე მივალთ და თვითონ ნახავ, ერთი ძველი ოროთახიანი ერთსართულიანი ქვითკირის შენობაა. ეტყობა, ადრე ციხე ყოფილა, მაგრამ მერე, ალბათ, დრომ და მტერის შემოსევებმა მოშალა. ის ახლა ჩემთვის საცხოვრებელი სახლიც არის და სამლოცველოც.

— ასე გვიან სად მიდიხარ?

— შენთან.

— ჩემთან?!

— ჰო, შენთან.

— როგორ... რატომ, ჩვენ ხომ ერთმანეთს არც კი ვიცნობთ. ესეც არ იყოს, რა იცოდი, სად ვიყავი.

— უფალმა ხომ იცოდა, რომ გიჭირდა და მიბრძანა დაეხმარეო.

— ხუმრობ, არა?!

— არა, სიმართლეს გეუბნები. მეძინა და რაღაც ხმაურმა გამომაღვიძა, მგონი, ვილაცამ თოფიდან გაისროლა.

— მე ვისროლე, ბნელ ღამეში გზააბნეული ამხანაგებს ვუხმობდი.

— ჰოდა, გასროლის ხმამ გამომაღვიძა და მერე ვერა და ვერ დავიძინე. ვიფიქრე, უთუოდ ვილაცა მშველელს უხმობს-მეთქი და აქეთ გამოვეშურე. თუ უბრალოდ მომეჩვენა და არავის სჭირდება ჩემი დახმარება, ცოტას გავივლ-გამოვივლი და მუხლს გავმართავ-მეთქი. ამასობაში შენ წამოგანყდი. ეს გინდ ახირებად ჩამითვალე და გინდაც — მოჩვენებად. მე კი ღვთის წყალობა მგონია.

„ტელეპატი ხომ არ არის?“

„ტელეპატი რა შუაშია.“

„აბა, როგორ მომაგნო?“

„რა, ასე ძნელი იყო შენი მიგნება. აკი, თოფი გაისროლე! ამ წყვილიად ღამეში გასროლის ხმა საკმაოდ შორს ისმის.“

„იცრუოს, თუ უნდა. არც მართლის თქმაში ვაძლევ რამეს და არც სიცრუეში. ჩემთვის მთავარია, რომ უფალმა უდაბნოში ღამის გასათევი გამომიჩინა და იქნებ, იქნებ კი არა, აშკარა სიკვდილისგან მიხსნა!“ — გაიფიქრა გურამმა და მოეჩვენა, რომ ამ კაცის ხმა, თითქოს, ადრე სადღაც სმენოდა, მაგრამ სად, ვერა და ვერ გაიხსენა.

ნა. ბოლოს ხელი ჩაიქნია, ალბათ, მომელანდაო და უკან მიჰყვა უცნაურ მწირს.

თავის მხრივ მეუდაბნოემ გაიფიქრა: „ღმერთო, რამდენი უბედური და ბედოვლათი ვყავართ ამ დალოცვილ ქვეყნის შემოქმედს. ღვთის განგებით, მე რომ შემთხვევით არ გადავყროდი ამ საცოდავს, შეიძლება, გველებს ან მორიელებს დაეგესლათ და უთუოდ დაიღუპებოდა. საკვირველია ან აქამდე როგორ მოაღწია ცოცხალმა. მარა, როგორც ჩანს, უფალი სწყალობს — განწირული არ ყოფილა.“

ამასობაში უდაბნო გაიარეს და ტყისპირა მინდორში ბილიკს დაადგინა. ათ-თხუთმეტ წუთში განდეგილის ბინადექვეულ ძველ ნაცისხარს უწიეს.

— აჰა, ეს არის ჩემი სახლიც და სამლოცველოც, — უთხრა სტუმარს მეუდაბნოემ.

ოთახის შუაგულში ერთი მაგიდა იდგა, კედელთან კი — აქეთ-იქით ორი ძველი ხის ტახტი. ერთზე ლოგინი აულაგებელი იყო. ალბათ, სანამ ადგებოდა, იქ მეუდაბნოე იწვა, მეორე სანოლი ხელუხლებელი ჩანდა.

ამაში, ეტყობა, ჩემსავით გზააბნეულ, აქ შემთხვევით მოხვედრილ ადამიანებს აწვენს დროდადრო.“

— თავი სადაც უფრო მოხერხებულად იგრძნო, იქ დაჯექი. მოსიებული იქნები და ახლავე გავახშმებ.

— ვახშამზე უარს ვერ ვიტყვი, მაგრამ შიმშილზე მეტად წყურვილი მახრჩობს. შუადღის შემდეგ წვეთი წყალი არ დამილევია. დარწმუნებული ვარ, წყალი უთუოდ იქნება ახლომახლო, თორემ უიმისოდ აქ კაცს რა გააძლებინებს.

— არც შემცდარხარ. დიდებული ჭის წყალი მაქვს. ამ მხარეში ასეთ წყალს კაცი ვერსად იპოვის. მის წასაღებად მეზობელი სოფლიდანაც კი მოდიან ჯორებით, გუდებს ავსებენ და მიაქვთ. ახლავე მოგართმევ და შენ თვითონ დარწმუნდები, — უთხრა მეუდაბნოემ. სურას ხელი წაავლო და სენაკიდან გავიდა.

მარტო დარჩენილმა ოთახს თვალი მოავლო. მოლიცლიცე სანთლის შუქით განათებული კედლებიდან წმინდანთა ხატები ცოცხალი ადამიანებით იცქირებოდნენ. ვერ ატანდა უდაბნოს სიცხეს, სადგომში კი საამოდ გრილოდა და ეს სიამოვნებდა. იმ არემარეზე, ალბათ, ერთადერთი ადგილი იყო, სადაც კაცს მშვიდად სუნთქვა შეეძლო.

მეუდაბნოემ წყალი შემოიტანა. სასმისი აავსო და სტუმარს გაუნოდა.

გურამმა წყალი დალია და ბერს მიუგო:

— მართლაც, დიდებულია. ასეთი წყალი მთაში თუ დამილევია.

— ამ წყალს წუნი არ ეთქმის, მარა ადამიანი მხოლოდ წყლით ვერ დანაყრდება. სავახშმოდ ბევრი არაფერი გამაჩნია და რაც მაქვს, იმით გაგიმასპინძლდები. ამას ნურც სიძუნწეში ჩამომართმევ და ნურც დამძრახავ, — მოუბოდიშა და სენაკიდან გავიდა.

გურამმა თვალი გააყოლა და გაიფიქრა: „ამ კაცის ხმა წარბასას მაგონებს, მაგრამ ამას თმაც, წვერიც და წარბებიც ერთიანად თეთრი აქვს და როგორ გინდა, გამოიცნო, თუმცა, რა ჩემი საქმეა, ვინ არის.“

„ვინც გინდა, ის იყოს, მარა საკითხავი ის არის, რამ აიძულა ეს კაცი ხალხს გასცლოდა და მარტოდმარტო აქ, ამ უკაცრიელ ადგილას გადმოკარგულიყო.“

„ალბათ, რაიმე დანაშაული ჩაიდინა და ციხეში ჯდომას აქ ყოფნა არჩია.“

მეუდაბნოემ საკმაოდ უხვი სუფრა გააწყო, სტუმარი მაგიდასთან მიიწვია, თვითონ კი მოპირდაპირე მხარეს მიუჯდა.

— მიირთვი და ნუ მიწყენ, რომ გულუხვად ვერ გიმასპინძლდები. ხვალ კი, იმედია, უფალი თავის წყალობას არ მოგვაკლებს და უკეთეს სუფრას გამამლევიწებს.

— უფალმა წყალობა ნუ მოგვაკლოს, ბერო, მაგრამ მე ასეთი სუფრითაც და შენი მზრუნველობითაც უზომოდ კმაყოფილი ვარ.

— ორ წელიწადზე მეტია, რაც არავინ მსტუმრებია. მეგონა, გამასპინძლებას გადავეჩვიე, მარა შენთან შეხვედრამ ახალგაზრდობა გამახსენა, — თქვა და თიხის ფიალა ღვინით აავსო.

„გამაგიჟებს ეს კაცი! ნითელ ღვინოს რა უნდა უდაბნოში!“

— აქ, ამ უდაბნოში, ღვინო საიდან? — გაიკვირვა გურამმა.

— აკი გითხარი, ამ ფერდობს გადაღმა სოფელია და იქ ხალხი ცხოვრობს-მეთქი. ხორცსაც და ღვინოსაც ისინი მჩუქნიან, — თქვა, მერე ფიალა სულმოუთქმელად დაცალა და ნადირის ხორცი მიაციოლა.

გურამმა სახეში შეხედა და ღიმილით ჰკითხა:

— მერე ღმერთი?

— ღმერთი თავის დროზე ზომიერ ჭამა-სმას არავის უკრძალავს, მათ შორის, არც ღვთისმსახურებს, — სტუმარს მიმართა, — შენ რას შერები, არა სვამ?

— ხომ არ მანყენს? — ყასიდად ჰკითხა გურამმა.

— შვილო ჩემო, ჩამავალი არაფერი არ წყენს ადამიანს. ამომავალია მავნებელი. სუფრასთან ხარ თუ სადმე სხვაგან, ზომიერებას ნუ დაკარგავ და არასოდეს დაგსჯის არც უფალი და არც — კაცი.

„საკმაოდ ჭკვიანი და ვირეშმაკა ჩანს, მარა ნეტა ვინ არის? არა მგონია, ეს კაცი უდაბნოში ღვთისმსახურების სურვილს გადმოეხვეწა. ეტყობა, აქ სხვა რაღაც იმალება, მარა რა?“

„გურამ, რა შენი საქმეა, ეს ბერი ვინ არის ან ვინ გეკითხება, უდაბნოს თავი რატომ შეაფარა. მადლობელი იყავი, რომ სიკვდილს გადაგარჩინა. ადამიანთა ურთიერთობაში სიყვარული და სიძულვილი სუბიექტური გრძნობაა. ამ კაცმა შენ რამე დაგიშავა?“

„არაფერი. პირიქით, სიკვდილს გადამარჩინა.“

„მაშინ მადლიერი იყავი.“

„იქნებ, საზოგადოებას დაუშავა...“

„შეიძლება, მარა, იქნებ, პირიქით მოხდა — მას დაუშავა საზოგადოებამ და აიძულა, გარიდებოდა.“

მეუდაბნოემ ხელახლა შეავსო სასმისები და მორიგი სადღეგრძელო წარმოთქვა:

— გაუმარჯოს ღია ზღვაში უკომპასო გემის მგზავრებს, ყინვაში უთავშესაფროდ დარჩენილებს და უდაბნოში — გზააბნეულებს!

— გაუმარჯოს, — მოკლედ თქვა გურამმა, ფიალა გამოცლა და მასპინძელს ჰკითხა:

— დიდი ხანია, რაც უდაბნოში ცხოვრობ?

— ალბათ, ექვსი-შვიდი წელი იქნება. სიმართლე თუ გინდა, წლებს დიდი ხანია, აღარ ვითვლი.

— როგორ გგონია, ხალხს აღარ დაუბრუნდები?

— არ ვიცი, დრო გვიჩვენებს. თუ მომინდება, ხელს რა შემიშლის.

— უფალი ღმერთი, ვისი ნებაც იყო შენი აქ დამკვიდება.

სარკმელში თეთრმა, კაშკაშა მთვარემ შემოანათა.

— ახლა დროა, დავიძინოთ. ხვალინდელ დღეს გაუმარჯოს! — თქვა მეუდაბნოემ. ფიალები დაცალეს და მაგიდა აალაგეს.

განდევილმა სტუმარს ლოგინი გაუშალა, თვითონ თავისაში შეწვა და მალევე დაეძინა.

ყოფილი პოლიციელი ისევ იმაზე ფიქრობდა, სად ენახა ეს კაცი ან, უბრალოდ, ხომ არ ეჩვენებოდა, რომ სადღაც ენახა, მაგრამ

თავიდან ვერა და ვერ ამოიგდო ამაზე ფიქრი და ასე წვალეზაში ჩაეძინა.

იმ დღეს ანზორს და მის მეგობრებს მიუსვლელ-მოუჩხრეკავი კუთხე-კუნჭული არ დაუტოვებიათ, მაგრამ ორი საცოდავი კურდღლის მეტი ვერაფერი მოინადირეს. ნანადირევი სათვალავში ჩასაგდეები არც იყო და არც დიდ რამედ ჩაუთვლიათ.

— როგორი დაიმედებული ნამოვედით, შველს ან ლორს მაინც მოვინადირებთ-მეთქი და შინ გაღეული ყურებზკაპუნების ამარა მივდივართ. თავი სად უნდა გამოვყოთ, — დაიჩივლა ანზორმა.

— რას იზამ, ცდა არ დაგვიკლია და...

— გურამს დაველოდოთ. ნაშუადღევს მისი თოფის გასროლის ხმა რომ გაისმა, მას შემდეგ არ გამოჩენილა. დარწმუნებული ვარ, ლორი დაჭრა, მაგრამ ცხოველი, შეიძლება, გაექცა და კვალში ჩაუდგა. ეტყობა, შორს გასდია და ამიტომ დააგვიანდა უკან მობრუნება, — გაუზიარა აზრი მეგობრებს შოთამ.

— ალბათ, — ორჭოფულად დაეთანხმა ანზორი, გულში კი გაიფიქრა: „ნეტა რამე ხიფათს არ გადაეყაროს და დაგვიანებას ვინ ჩივის“.

ამასობაში მზეც ჩავიდა და გურამი მაინც რომ არ გამოჩნდა, ანზორმა ველარ მოითმინა და გულში მობორიალე ეჭვი ამხანაგებს გაუშხილა:

— ეტყობა, რალაც შეემთხვა, თორემ მშვენივრად იცოდა, ლამედგომად რომ არ ვიყავით ნამოსულები და აქამდე არსად არ შეყოვნდებოდა.

— ალბათ, ასეა, — ჭოჭმანით ჩაილაპარაკა თამაზმა და დასძინა, — ტყუილად დგომას, ჯობია, შევეხმინათ, თოფებიც დავცალოთ, მიხედება, რომ შინ ნასვლის დროა და უთუოდ გამოგვეხმაურება.

შეხმინება-თოფების დაცლას შედეგი არ მოყოლია. ამასობაში გვარიანად ჩამობნელდა და ყველანი უკვე სერიოზულად შემფოთდნენ. აღარ იცოდნენ, რა გზას დასდგომოდნენ.

— ეტყობა, შოთა მართალი იყო, როცა თქვა, შეიძლება, დაჭრილი ლორის დევნამ შორს გაიტყუა და როცა უკან მობრუნებულმა ველარც ჩვენი თოფების გასროლის ხმა გაიგონა და ვერც ხმა მოგვანვდინა, იფიქრა, რომ არ გამოვჩნდი, ალბათ, აღარ დამელოდნენ და შინ ნავიდნენო. დათქმულ ადგილზე რომ აღარ გვნახ-

ავს, თვითონაც შინ წამოვა, — თავისი ფიქრები ხმამაღლა გაუზიარა თამაზმა მეგობრებს.

ანზორს და შოთას ერთხანს ხმა არ ამოუღიათ. ბოლოს მეგობრის ვარაუდი ორივეს ჭკუაში დაუჯდათ და დაეჭვებულმა და გუნებანამხდრებმა შინ გასწიეს, თუმცა, ფეხები უკან რჩებოდათ, ის კაცი სახლში რომ არ დაგვხვდეს, მაშინ ოჯახს რა პასუხი გავცეთო.

აივანზე ფეხის ხმა რომ გაიგონეს, დიდიან-პატარიანად ყველანი გარეთ გამოიშალნენ. ბავშვები ერთმანეთს ასწრებდნენ და ხმამაღლა იძახდნენ, მამა მოვიდა, მამა მოვიდაო, მაგრამ მოსულებს შორის რომ ვერ დაინახეს, გაკვირვებულებმა დედას შეხედეს.

— მამა... მამა სად არის? — იკითხა უმცროსმა ბიჭუნამ.

გურამის დედა და მეუღლე უხმოდ იდგნენ და მოუთმენლად ელოდნენ, რას იტყოდნენ შინ მობრუნებულები, რომელთაც თავზარს სცემდათ და ენას უბამდათ მათი უხმო მზერა.

ბოლოს ანზორმა გაბედა და თქვა:

— სანადირო ადგილზე რომ ჩავედით, ნადირის საძებნელად ცალ-ცალკე გავიფანტეთ. გურამმა ღორი დაჭრა და გაქცეულს დაედევნა. ნადირობას რომ მოვრჩით, დათქმულ ადგილას შევიკრიბეთ. გურამი რომ არ გამოჩნდა, ხმამაღლა შევეხმიანეთ, თოფებიც გავისროლეთ და რომ არ გამოგვეჩმაურა, ვიფიქრეთ, ალბათ, გურამს მოეჩვენა, რომ ერთმანეთს ავცდით, შინ წავედით და თვითონაც სახლისკენ გასწია.

ამის გაგონებაზე დედამ ლოყაზე გამეტებით შემოიკრა ხელი და განწირული ხმით წამოიძახა:

— ვაიმე, შვილო!

— თეკლე დეიდა, ნუ გეშინია, ეტყობა, გზაში ავცდით ერთიმეორეს, ახლავე წავალთ მოსაძებნად და დარწმუნებული ვარ, წინ შემოგვხვდება აქეთ მომავალი და სულ მალე ყველანი ერთად დაბრუნდებით...

ის ღამე ოჯახმა თეთრად გაათენა, დაკარგულის საძებნელად ტყეში გასულებს კი გურამის სახელის ძახილსა და თოფების სროლაში შემოათენდათ, თუმცა, ამაოდ დაშვრნენ: უგზოუკვლოდ გაუჩინაურებულის ნაფეხურებს ვერსად მიაგნეს. მეორე დღეს ორჯერ მეტი ხალხი გავიდა ტყეში დაკარგულის ასავალ—დასავალის მისაგნებად, მაგრამ არც ამას მოჰყოლია შედეგი. მიუხედავად ამისა, ოჯახი სასონარკვეთში არ ჩავარდნილა. იმედს არ კარგავდნენ, რომ

გურამი უთუოდ გამოჩნდებოდა. ქალები, ალბათ, ამიტომაც ასე თუ ისე, თავს იკავებდნენ ხმამალალი ზარისა და მოთქმისგან.

გურამს დილით გვიან გაეღვიძა. საათს დახედა — თორმეტის ნახევარი იყო. მეუღაბნოე ადრე ამდგარიყო და ლოგინი გაესწორებინა. სტუმრისთვის ძილი რომ არ დაეფრთხო, სენაკიდან ჩუმად გასულიყო.

„უთუოდ ლოცულობს. მორჩება და გამოვა თავისი სენაკიდან“ — გაიფიქრა გურამმა. პირფვარი გადაისახა, „მამაო ჩვენო“ წაიჩურჩულა და ეზოში ჩავიდა.

ეზოდან ასი-ასორმოცდაათი მეტრის მოშორებით ძველი სასაფლაო იყო. დროს ზოგიერთი საფლავის კვალი მთლიანად წაეშალა. მანცდამანც არც სხვებს დატყობოდათ ნაკლებად დრო-ჟამის მსახვრალი ხელი.

ნელა მიმოდოდა საფლავებს შორის. ზოგიერთ საფლავს სამარის ქვის სიმძიმისთვის ველარ გაეძლო და მიწაში ჩაფლულს ოდნავ უჩანდა პირი.

„ნეტა, რა არის სიკვდილის შემდეგ იქ, იმ სამყაროში. ყველაფერი ისეა, როგორც ეკლესიის მამები გვმოდღვრავენ, თუ აქ, ამ საფლავის ქვეშ წოლით მთავრდება ყველაფერი, რასაც ადამიანის სიცოცხლე ჰქვია, მაშინ რაღა აზრი აქვს იმდენ ფხორჭალს, ქოთ-ქოთსა და ტანჯვა-წვალებას, რაც კაცს დაბადებიდან სიკვდილამდე უნდა გადახდეს. ნუთუ მხოლოდ იმისთვის მოვდივართ ამ ქვეყანაზე, რომ დილით ამდგარნი საღამოს უკვალოდ გავექრეთ?!“

ერთხანს ამაზე ფიქრობდა. ბოლოს ხელი ჩაიქნია და საკუთარ თავს უცხოსავით უსაყვედურა:

„ამაზე კი არა, იმაზე იფიქრე, რა დღეში იქნებიან შენი ოჯახი და მეგობრები აქამდე შინ რომ ვერ დაბრუნდი.“

ახლა გაახსენდა, რომ ამდენ ხანს შემორჩა აქაურობას.

„ცოტა ადრე უნდა წავსულიყავი, სანამ ასე დასცხებოდა. ახლა არ გინდა, უნასის ბუდე უხიფათოდ გაიარო?!“ სენაკისკენ გაემართა, მეუღაბნოეს რომ გამომშვიდობებოდა, მასპინძლობისთვის მაღლობა გადაეხადა და ეთხოვა, ტყის პირამდე მიეცილებინა.

„რაც არ უნდა იყოს, ეს კაცი, როგორც თვითონ თქვა, უკვე ექვსი წელია, რაც აქ ცხოვრობს და უკეთ ეცოდინება, უხიფათოდ როგორ უნდა იაროს კაცმა ამ უდაბნოში.“

სენაკს რომ მიუახლოვდა, მოულოდნელად ფეხქვეშ მინა ჩაეშალა და ცალი ფეხი კოჭებამდე ჩაუვარდა სიცარიელეში.

დაბლა დაიხარა და რალაც ვინროში გაჭედებულ წვივს ხელი შეამველა. ფეხქვეშ რალაც მყარ და მაგარ საგანს შეეხო.

როგორც იქნა, ფეხი გაითავისუფლა.

დააინტერესა, სად ჩაუვარდა ფეხი და სილანარევი მინა ხელით მოფხორკნა. რალაც ქოთანით ვინროყელიანი ჭურჭელი გამოჩნდა, რომელსაც თავი კირის ხსნარით ჰქონდა გადაგლესილი.

„ეტყობა, შიგ ძვირფასი რამე უნდა იყოს დამალული.“

„ასე რატომ გგონია?“

„იმიტომ... უბრალო რამისთვის ასე საგულდაგულოდ ამ ქოთანს არც ვინმე გადაუგლესავდა თავს და არც ასე ღრმად ჩაფლავდა მინაში.“

„როგორ გგონია, შიგ რა უნდა იყოს?“

„აბა, რა ვიცი.“

„მერე, გაუთავისუფლე თავი და ნახე, არ გაინტერესებს, რა დევს შიგ?“

„როგორ არ მაინტერესებს, მარა შინ რომ მივალ, მაშინ ვნახავ.“

„როგორც გინდა, მარა იმ ერთი მეთევზე ბერიკაცივით არ დაგემართოს.“

„აბა, გამახსენე, იმ ბერიკაცს რა შეემთხვა?“

„რადა, თურმე, ერთი ბერიკაცი ყოველ დილას ზღვაში ბადეს ისროდა. ერთ მშვენიერ დღესაც რამდენჯერაც ისროლა, იმდენჯერ ცარიელი ამოიღო. გაბრაზდა და თქვა, ბედს ამ ერთხელაც ვცდი და თუ არ გამიმართლდა, თევზის ჭერას საერთოდ დავანებებ თავსო“.

„ისროლა და ბადე ზღვიდან ძლივს გამოათრია. გაშალა და ხელში ასეთი თავგადაგობილი ქოთანი შერჩა. სიხარულით კინალამ გადაირია, ნამდვილად განძი ვიპოვეო. თავი მოხადა და რას ხედავს, იქიდან სოლომონ ბრძენის მიერ ჩამწყდებული ეშმაკების მამათავარი არ ამოვარდა?... გურამ, შენი ქოთანიც ასეთივე სიბინძურით არ იყოს გატენილი“

„რას ამბობ, სიბინძურეს მინაში, ისიც ციხისა თუ ეკლესიის ეზოში ვინ დამარხავდა.“

„აბა, რა უნდა იყოს?“

„ვნახავ და გამოჩნდება.“

ქოთანი, როგორც შეეძლო, გაათავისუფლა მიწისგან. მერე ჩაიჩოქა და ორივე ხელით მოეჭიდა, მისნი-მოსნია და ნელ-ნელა ზემოთ აზიდა.

„დასწყევლოს ღმერთმა. ასე რამ დაამძიმა ეს ქოთანი, ქვები ხომ არ ყრია შიგ!“

როგორც კი ორმოდან ამოიღო, უმალ შეეცადა, თავი აეხდა. ერთი სული ჰქონდა, გაეგო, შიგ რა იყო, მაგრამ შიშველი ხელით ვერ შეძლო კირის მოცილება. მაშინ ქვა აიღო და თავი ქვით მოამტვრია. თავახდილ ქოთანს მზის სხივებმა დაჰკრა თუ არა, იქიდან ამოვარდნილმა ელვარებამ თვალი მოსჭრა.

ქოთანი სავსე იყო ოქრო-ვერცხლითა და სხვადასხვა განძეულობით, რომლის ღირებულება იმდენად დიდი უნდა ყოფილიყო, რისი წარმოდგენა გურამს არც კი შეეძლო.

„ნუთუ რომელიღაც მონასტრის განძსაცავს გადავანყდი?“

„ალბათ.“

„იქნებ, კი არა, ქოთანი სავსეა ძვირფასი თვალ-მარგალიტით. ამოდენა განძეულობა მე კი არა, ათასობით კაცს დაასახლებს და ფუფუნებაში აცხოვრებს. ღმერთო, ყოველივე ეს ცხადია, თუ სიზმარში ვარ და მელანდება!“

არც სიზმარში ხარ და არც გელანდება რამე, ყველაფერი სინამდვილეა! — ამის გაგონებაზე გურამი უმალ შებრუნდა, საიდანაც ეს სიტყვები მოესმა.

— მამაო, შენ ხარ? — დიახ, მე ვარ.

— გსმენია რამე ამ განძის შესახებ?

— მსმენია კი არა, დარწმუნებული ვიყავი, რომ ეს განძი აქ იყო გადამალული. ექვსი-შვიდი წელიწადია, რაც აქაურობას შემოვეხიზნე, დღე და ღამე ამას ვეძებდი, მარა ვერ იქნა და ვერ მივაკვლიე, — ბოლმაგარეული სინანულით აღიარა მეუდაბნოემ.

— ჰო, მარა შენ აქ, ამ უდაბნოში, განა უფლისთვის თავშესაწირად და ცოდვების მოსანანიებლად არ მოხვედი, კიდეც რომ გეპოვა, ეს ოქრო-ვერცხლი რაში გჭირდებოდა?

— რა იცი შენ, რისთვის მქონდა თავი გადადებული.

— შენ თვითონ არ ამბობდი, განდევილი ვარ და ღმერთს ვემსახურებო?! —

— ამდენი ხანია, ამ უდაბნოში ბერივით ვცხოვრობ. დღე და ღამე ამ განძს ვეძებდი, მაგრამ ვერ იქნა და ვერ მივაგენი. შენ კი როგორ უცებ იპოვე ეს წყეული და წყეულის მოგონილი. როგორც

ჩანს, ყველაფერს ბედი და ყისმათი უნდა, — ისეთი ბოლმით წარმოთქვა ცრუბერმა, რომ გურამმა იფიქრა, ისეა ეს კაცი ყველასა და ყველფერზე გამწყალი, თუ მოახერხა, შეიძლება, ახლავე სული გამაფრთხობინოს, ოღონდ, განძი ხელთ იგდოსო.

— გამოდის, რომ არ შევმცდარვარ... შენ ხომ წარბა ხარ?

— შენ საიდან იცი, წარბა ვარ თუ ბელტიყლაპია!

— ვიცი, ვიცი... გუშინ, როგორც კი შენი ხმა გავიგონე, მეც-ნაურა და გავიფიქრე, ეს ის ხომ არ არის, ვისაც ცალი წარბი თეთრი ჰქონდა და ამის გამო ყველანი წარბას ეძახდნენ-მეთქი.

— ასეც რომ იყოს, მერე რა, ეს ხომ არაფერს ნიშნავს. განძი გავინაწილოთ და სამუდამოდ დავივიწყოთ ერთმანეთი. როგორც კი ჩემს წილს მივიღებ, აქედან კი არა ქვეყნიდანაც ისე შორს გადავიხვეწები, რომ ეშმაკების მამამთავარი, ბელზებელიც ვერასოდეს ველარ მიპოვის.

— ამ წყეული ოქროს გულისთვის სამშობლოსაც დათმობ?

— დღესვე, ამ წუთიდან, უყოყმანოდ!..

— მერე უფალს რას ეუბნები, მის სამსახურზე უარს ამბობ?

— შენდობას შევთხოვ, რათა ეს სისუსტე მაპატიოს, რაც ვემსახურე, საკმარისად ჩამითვალოს და ნუ შემრისხავს ადამიანური უძღურებისათვის. ახლა კი განსჯას მოვეშვათ და, როგორც უკვე გითხარი, განძი გავინაწილოთ.

გურამი ერთხანს შეყოყმანდა. მეუდაბნოემ იფიქრა, ეტყობა, განძის გაყოფაზე უარს ამბობსო, თვალის უსწრაფესად ძირს დაგდებულ ქვას დასწვდა და მთელი ძალით დაკრა თავში.

ქვადაკრული გულალმა გადავარდა და საფლავებს შორის უსულოდ ჩაიკეცა.

გითხარი, განძი გავიყოთ-მეთქი, მარა არ დააფასე ჩემი სულგრძელობა. ჰოდა, რაც დაიმსახურე, მიიღე კიდევ! — ნიშნის მოგებით მიადახა პირქვედამხობილს, მერე ქოხში შევარდა, რალაც ძველი ჩანთა იპოვა და იფიქრა, ამხელა განძის პატრონს იარაღი უთუოდ დამჭირდებაო და ხელს სტუმრის თოფიც გამოაყოლა — მერე განძეულობა ჩანთაში ჩაცალა, თოფი მხარზე გადაიკიდა და გახარებულმა გრძელი გზით სიარულს მოკლებზე გავლა ამჯობინა. უნდოდა, რაც შეიძლება, მალე გასცლოდა აქაურობას.

გაბრუებულ გურამს არ გაუგია, რამდენ ხანს ეგდო მინაზე. გონზე რომ მოვიდა, თავი საშინლად სტკიოდა, მაგრამ ერთხანს ვერა და ვერ გაიხსენა, რა დაემართა.

ძლივძლივობით წამოჯდა, ირგვლივ მიმოიხედა და მერე უცხო-სავით დაეკითხა საკუთარ თავს, სად ვარო. სახლი რომ დაინახა, მაშინვე მიხვდა, სადაც იყო და ყველაფერი გაახსენდა. თავზე ხელი მოისვა და უცებ ჯოჯოხეთური ტკივილი იგრძნო.

„ნეტა, რა დროა“, გაიფიქრა და ცას ახედა, რომელიც სქელ ღრუბლებს დაეფარა, მზე კი აღარ ჩანდა და ისე მაგრად აღარ ცხელოდა.

ნელა წამოდგა, ჭასთან მივიდა, წყალი ამოიღო და სისხლი მოი-ბანა, მერე სახლში შევიდა და სახე პირსახოცით შეიმშრალა. ძველი განჯინის რომელიღაც კუთხეში იოდი მონახა. სისხლი აღარ სდი-ოდა, მაგრამ ნაჭრილობებზე მაინც წაისვა.

ზენარს, რომელზეც წუხელ ეძინა, გვერდი ჩამოახია და თავი შეიხვია, კარი მიხურა და გადარაზა.

ეზოში ჩავიდა და იქაურობას თვალი მოავლო. უნდოდა, და-საყრდნობად ხელჯოხის მაგვარი რაღაც ეპოვა. ამ დროს, კედელ-ზე მიყუდებული მუჯირა დაინახა, რომელსაც, წვეტიანის ნაც-ვლად, რატომღაც ბრტყელპირა რკინა ჰქონდა წამოცმული. მერე იმ ბილიკს დაადგა, რომლითაც წუხანდელმა მასპინძელმა ნაციხარში მოიყვანა.

ჩქარობდა, უნდოდა, შიშველი მინდორი მზის ჩასვლამდე გაე-რა, დროდადრო სტკიოდა თავი, მაგრამ იტანდა, თუმცა, სხვა რა გზა ჰქონდა, უფრო მეტადაც რომ შეეწუხებინა, უნდა გაეძლო, როგორმე სახლში დაბრუნებულიყო.

„ვინ იცის, ახლა სახლში რა მწარედ მოსთქვამენ ჩემი უგზო-უკვლოდ დაკარგვის გამო. ალბათ, ცოცხალიც აღარ ვგონივართ.“

მობილური გაახსენდა. ჯიბეში ხელი ჩაიყო, მაგრამ იგი ცარიელი იყო.

„ქვა რომ დამარტყა და წავიქეცი, ალბათ, მაშინ ამომივარდა ჯიბიდან. შეიძლება, სულაც იმ არაკაცმა წაიღო.“

ათი ათასი მადლობა უფალს, რომ მისი წყალობით ცოცხალი გადავრჩი.

უგონოდ რომ დავეცი, უთუოდ მკვდარი ვეგონე იმ გარეწარს. ჩე-მი თოფიც ხელს გაუყოლიებია. ალბათ, იფიქრა, ვინმემ რომ მომი-ნდომოს განძის წართმევა, თავი ხომ უნდა დავიცვაო.“

ფიქრებში ჩაძირულს არც გაუგია, ისე გალია ამხელა მანძილი და ტყისპირს უნია.

სანამ ტყეში შევიდოდა, შედგა და მიიხედ-მოიხედა.

„აქ შემხვდა წუხელ ის არაკაცი. ალბათ, იმიტომ გადამარჩინა, რომ დღეს მოვეკალი! იმ წყეულმა ოქრომ დააკარგვინა ჭკუა-გონება და მის ხელში ჩასაგდებად ყველაფერი დაავიწყებინა“.

ამის გაფიქრება იყო და მისგან ასე ორმოცი-ორმოცდაათიოდე მეტრის მოშორებით ტყისპირა სილიან უდაბნოში რაღაც შავ საგანს მოჰკრა თვალი. ჯერ იფიქრა, ალბათ, ჯირკვი ან რაღაც მაგისმაგვარი აგდიაო, მაგრამ კარგად რომ დააკვირდა, თავის ვარაუდში ეჭვი შეიტანა.

„ვერ გაარჩევ, ჯირკვია, თუ ადამიანი. შეიძლება, სულაც დაჭრილი ნადირი იყოს, რომელიც მონადირეს გამოექცა და, ალბათ, უდაბნოს შეაფარა თავი, მაგრამ სისხლისგან დაცლილს სიკვდილმა აქ უნია“, — გაიფიქრა, მერე მოულოდნელად სრულიად სხვა აზრმა გაუელვა თავში:

„იქნებ, გუშინ ღორი რომ დავჭერი, სულაც ის არის, ჰა?!“

„კისერიც უტეხია, თუ ისაა. რა, ძალიანაც რომ მინდოდეს, იმხელა ტახს სახლში როგორ წავიღებ!“

„მინც ვნახავ, რა არის ის შავი საგანი“, — ბოლოს ეს გაიფიქრა და უდაბნოში შეაბიჯა.

ხმაურით მიდიოდა, თან მუჯირას იქნევდა, რომ უნასი დაეფრთხო.

უცნობ საგანთან მიახლოებულმა ჯერ თავის თოფს მოჰკრა თვალი, მერე ჩანთა დაინახა, სულ ახლოს მისულმა კი წარბას გვამი შეიცნო.

„ალბათ, გველმა ან მორიელმა დაგესლა ეს საცოდავი. წუხელ მე მაფრთხილებდა, უდაბნო სავსეა უნასებითო და თვითონ გამხდარა მათი მსხვერპლი.“

„როგორც ჩანს, ერთი სული ჰქონდა, ამ არემარეს როგორმე მალე გასცლოდა განძთან ერთად, მაგრამ, ეტყობა, უფალმა სხვაგვარად გადაწყვიტა მისი ბედი!“ — ნიშნისმოგებით გაიფიქრა გურამმა და უკან გამობრუნდა.

სამი თუ ოთხი ნაბიჯი რომ გადადგა, საკუთარ თავს უცხოსავით უსაყვედურა:

„გურამ, რაც არ უნდა იყოს, მინც ღვთის შვილია ის უბედური. ვის გაუგონია მკვდარზე შურისძიება. ამ დილას თუ გიმტრო და

სასიკვდილოდ გაგიმეტა, წუხანდელიც გაიხსენე — შეგიფარა, და-
გაპურა და მოგასვენა. ესეც არ იყოს, მიცვალებულის ასე უპა-
ტრონოდ მიტოვებას არავინ მოგიწონებს. სხვას თავი რომ გაანებო,
შენივე სინდისი არ მოგასვენებს!“ — როგორც უცხოს, ისე უსაყვე-
დურა საკუთარ თავს...

მუჯირას წვერით რის ვაივაგლახით გაუთხარა საფლავი, შიგ
ჩაასვენა და სილა მიაყარა. მერე თავისი თოფი აიღო და მხარზე
გადაიკიდა. განძიან ჩანთას ხელი ჩაავლო და ტყის ბილიკით ში-
ნისკენ ფეხაჩქარებული გზას გაუდგა.

უზომოდ კმაყოფილი იყო, რომ სძლია სიძულვილს და წარბას
გვამი ნადირის საჯიჯგნად აღარ გაიმეტა.

მხატვარი – ლელა ფერაძე

ჩანაწერი ფილმის გვირგვინზე

მარინა ბერიძე

დაიბადა 1960 წელს. 1977 წელს დაამთავრა ასპინძის საშუალო სკოლა, 1982 წელს – ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი. არის ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, მუშაობს არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტში ენობრივი მონაცემების კომპიუტერული დამუშავების განყოფილების გამგედ. არის ქართული დი-ალექტური კორპუსის დამფუძნებელი, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მონვეული დოქტორი.

ჩიტიპი

მშიერი ოთხმოცდაათიანების ის შემოდგომა იყო, სოხუმიც რომ დაეცა... ჰაერიც რომ უმწეობით და ტკივილით იყო გაჯერებული.

ის დრო იყო, შემოდგომობით ლამის რიყის ქვასაც რომ აკონსერვებდა ხალხი... მურაბა, ჯემი, აჯაფსანდალი, მწნილი, მონადირული სალათი, ბადრიჯანი „პახმელია“, ფარშირებული წინაკა, მწვანე წინაკა ზეთსა და მწვანელებში, აჯიკის ხუთი სახეობა, გამხმარი სოკო, „შაფროხას“ მარინადი.... ისევ მურაბა, ისევ ჯემი - სეზონური მოსავლის მიხედვით.

ხოდა, მეზობელმა: ღრმადელის მეტროსთან ხილი იაფობსო და გავუდექი ორი პლასტმასის ვედროთი გზას. აქედან (დიდი დილმიდან) - ფეხით, იქიდან მეტროთი დიდუბემდე და იქ ავტობუსში ასვლის იმედით.

ვიყიდე ლეღვი. წვრილი, ჭროლა დიდი საუკეთესო ჯიშისა არა, მაგრამ ჯემისთვის მშვენიერი – ტკბილიც და შედარებით იაფიც. ერთდროულად ამდენი – 16 კილოგრამი არავის ჰქონდა. ჯერ ქუჩის გადამყიდველები აქა-იქ თუ იყვნენ. აქ მაინც სულ თიანეთის მხრიდან და აქვე, ახლო-მახლო სოფლებიდან ჩამოსული გლეხები ვაჭრობდნენ. სამ-ოთხ მათგანთან ვაჭრობით ავავე ვედროები. გავე-

მართე ნელ-ნელა მეტროსკენ, სიმძიმისგან ტუჩებჩაკვნივტილი, ლამის მუხლებამდე მკლავებდაგრძელებული და რალაცნაირი სიჯიუტით ავისილი: სანამ იმ ხემდე არ მივალ, არ გაფჩერდები... აი პირველ საფეხურზე დავისვენებ და მერე ბოლოში...

მატარებელი ახალი წასული ჩანს. მივართევ ვედროებს ისევ. იმ გათვლით, რომ დიდუბეში გასასვლელთან ახლოს გამოვიდე ვაგონიდან. ვედროები - 16 კილო მე-56-ზე ცოტა ნაკლებიც... მხრები ჩამოყრილი, თმა უკან კუდად შეკრული, გრძელი, კარგა ხნის ნატარები ნაქსოვი ბოლოკაბა - მუხლებთან კარგა მაგრად გამობერილი, შელახული ფეხსაცმელი, საკუთარი ხელით მოქსოვილი, ოდესღაც ლამაზი, ვარდისფერვარსკვლავებიანი ნაცრისფერი "ბეზრუკავკა"... ვდგავარ შერჩეულ ადგილას, ლელვით გაძიძგინებულ ვედროებს შორის...

ვდგავარ ვედროებს შორის, პირველკლასელის მიერ წვალებით ჩამოხაზული, წერტილგადაღბნილი ძახილის ნიშანივით...

უცებ მაფხიზლებს რალაც უცნაური ... თითქოს წყლის ტალღა თუ ქარის ძლიერი ნაკადი, ჩემკენ მომართული. ორნი - ბიჭი და გოგო, კი არ მორბიან, მოფრთხილებენ, როგორც ბადეში გაბმული, მაგრამ რალაცით გახარებული, აჟიტირებული, დიდი ხნის გარინდების შემდეგ გამოცოცხლებული და ბადის კედლებს თავდავინწყებით შენარცხებული ჩიტები...

კი არ მორბიან, მოფრთხილებენ და ჩემს ფეხებთან, უფრო სწორად, ჩემს ლელვითპირმოდგმულ ვედროებთან მოსხლევით ინაბებიან... ასე მგონია, მეტროს ვაგონების გრუხუნსაც ანშობს მათი გულის ძგერა... ვგრძნობ, როგორ ფეთქავს მკრთალ საფეთქლებში საერთო სისხლი და როგორ კუმშავს პატარა სხეულებს მოუშუშებელი ტკივილის სპაზმი. ვგრძნობ თუ ვხვდები... რადგან პატარების ამ ფრთხილ-ფრთხილს უკან ქალების მეგრული შეძახილები მოჰყვება.

დადგენენ ვედროებთან თავდახრილები. მერე ამომხედეს და მკითხეს თვალებით. დასტური რომ მიიღეს, დასწვდნენ პანია ხელეებით, როგორც რალაც ძვირფასეულობას - არა მშიერი სიხარბით, არა საჭმელად - არა... არა... რალაცნაირი სასონარკვეთით. დიდი ხნის გაშლილ ზღვაში ხეტიალის შემდეგ მინის ნაპირი რომ მოეჩვენება ნატანჯე ეკიპაჟს -აი, ისეთი გაკვირვებული და დაქანცული სიხარულით.

იცნეს! ამ ცივ და უცხო ქალაქში, რომელშიც შესაძლოა სულ ახლახანს ჩამოვიდნენ და თან პირველად, ტყვიას და სიკვდილს გამოცეულებმა პირველი, რაც საკუთარ კერასთან დააკავშირეს, რაც იცნეს, იქნება ეს ლელვი იყო... ისე დაჰხარიათ, როგორც თანშეზრდილ მეგობარს...

პატარები არიან, სამი-ოთხი ციციქნა ლელვიც კი ძლივს ეტყვათ ხელში. მეტის ალებას ცდილობენ. ვერ ახერხებენ. ქალებმაც მონიეს. მე უკვე აღარ ვვარგივარ. ცრემლებს დამალვას აზრიც არა აქვს.

ქალებიდან უფრო ახალგაზრდამ მეგრულად დაუცაცხანა ბავშვებს და რომ არ გაუგონეს, კულულებში სწვდა ვედროსთან დახრილ გოგონას და შეაჯანჯლარა. მერე გასწორდა, შემომხედა. არ ვიცი, დიდხანს ვიდექით ასე თუ მე მომეჩვენა ასე გაუსაძლისად ეს მზერა.

ეს უადგილო ცრემლები!

უადგილო და უპატიებელი!

-ასეთ ლელვს ჩვენ არც კი ვკრეფდით, ხეზე ვტოვებდით, ჩიტების საჭმელად! - შემომალენა ჭუბერს თუ გალის ტყეებგამოვლილი შერჩენილი მრისხანება, დაავლო გოგოს ხელი და ბიჭისკენ არც მოუხედავს - ეტყობა, ამისი მორჩილების და თვინიერების იმედით - მაინც უკან გამომყვებაო, მოუხედავად გაეშურა სადგურის სიღრმისკენ.

პატარამ აუჩქარებლად დადო ლელვებით გამოტენილი მუჭი ვედროზე... ზურგით ქვემოთ, ნელა გაშალა, ერთხანს უყურა ხელისგულზე დანყობილ, უკვე გაჭყლეთილ ლელვებს, ამომხედა ისეთი კაცური, გამანადგურებლად კაცური... გამამხნევებელი ღიმილით...

გადმოატრიალა ხელისგული, დაყარა ლელვები, დახედა გასვრილ ხელის გულს... ისევ ამომხედა და ახლა უკვე ოდნავ ათრთოლებული ტურებით მოხაზა რალაც ღიმილის, მადლობისა და დამშვიდობების მსგავსი და გატრიალდა... შეერია ცრემლისფერ ვაგონს.

მას მერე ვეძებ იმ ღიმილს. ყოვლისმიმტევებელ იმ შემოხედვას. პატარა ბიჭის იმ აღმოჩენას - ლელვიან ვედროსთან დამთავრებულ უსამშობლოობას, იქვე აღმოჩენილ სამშობლოს და იმედს...

მტანჯავს ეს სურათი აგერ 25 წელია... მეშინია, რომ დამეკარგება.

2016 წ. ივნისი

არ დავიჯერო! (41-ე სამარშრუტოს ამბავიდან)

41-ე სამარშრუტოში რომ ახვალ, ან დაძინება უნდა მოასწორო, ან ტელეფონის ინტერნეტს ჩაულრმავდე... ნუ, იშვიათად, შედარებითი სიხალვათისა და შიდაგამჭვირვალობის შემთხვევაში, შეიძლება თანამგზავრებსაც დაუგდო გულისყური - ზოგი ნამდვილად იმსახურებს ამას.

ხოდა, ერთ ასეთ ხალვათ დღეს ამოვიდა ოპერასთან ორი გოგო. ორივე ლამაზი და კარგი, მარტო ასაკიც რომ ბრწყინავს, იმხელები არიან, მაგრამ ერთი მაინც რალაცნაირად ქათქათა ვარდის ფურცელივით შემოფარფატდა. იმ ქალების ჯიშიდანაა, ვისი პროფილი და კისრისა და ზურგის გამაერთიანებელი მოკლე ხაზი თითქოს ერთდროულად და შეთანადებულად, დიდი სიზუსტით, პირველკლასელის დაძაბულობით და ენამოკუნეტიტ გამოჰყავდა მხატვარს ... და პროფილის შეგნებული და დაბეჯითებული მრუდი - პატარა კეხიც... ეს ყველაფერი კანის ფერთან, თვალების ქრილთან და ღია წაბლისფერ, მალლა აკეცილ და დაუდევრად გამოსკვნილ თმასთან შეორკესტრებული...

ამოდის და ზუსტად ისე დგას, ეს ორი, უცნაურად დახვეწილი კონტური და მათი ერთმანეთთან შეცეკვება რომ გამოგრჩეს, შეუძლებელია. არც გამორჩენია. კარებიდან მარშრუტკის შუანელამდე თითქოს მზერით „მოიყვანა“ და როცა მის სკამს გაუსწორა, წამოუხტა და უსიტყვოდ დაუთმო ადგილი. ლამაზი, მალალი, ზურგჩანთიანი. ერთი ჩემი მეგობრის ბაბუა „აფხაზივით ლამაზი და ზრდილიაო“, რომ ამბობდა, ისეთი ბიჭი.

ცოტა შეყოყმან-შეპატიჟებაც იყო, მაგრამ კარგად ვერ გავარჩიე - გოგოები ამეფარნენ. მერე „ვარდის ფურცელი“ დაჯდა და მეორე, თავისთავად ისიც კარგი გოგო და ბიჭი კი დგანან. გოგოები ლაპარაკობენ ხანდახან. ბიჭი გაოგნებულივით ჩასცქერის, როგორც ნახატს ან რალაც საინტერესო წიგნს... გაიხედ-გამოიხედავს, მერე ისევ ყურადღებით ჩახედავს... მერე ისევ ცდილობს გახედ-გამოხედვით ინტერესის შენიღბვას... მოკლედ, დინამოსთან ორივე დასხდნენ. ეს ჩემ წინ, ცალ სკამზე. ის გოგო – თავის დაქალთან.

ადგილდათმობილი ფანჯრისკენ. ადგილმოპოვებული - აქეთ. ბიჭის მზერას მიმართულება არ შეუცვლია. ორივე გოგო უკვე ამ მზერის ყველა ცვლილებას აკონტროლებს. ფანჯრისკენ როა, იმას ნაკლები შესაძლებლობა აქვს დაკვირვებისთვის და მეტად თავშეკა-

ვებულისცაა. ბიჭმა დაკარგა საექსპონატო პროფილით ტკბობის თავისუფლება. ცდილობს, მაქსიმალურად გამოიყენოს მწირი პოზიციური შესაძლებლობა: ნახევრად შებრუნებული ზის, ხან წინ წაინევა, ხან უკან გადმონევა და გადმოხრის თავს... და რა ხდება? თავიდან არც კი მჯერა: ეს, ადგილმობოვებული, აქეთა გოგო... ამას დამიხედეთ! გადაინევა ბიჭი წინ, დააფიქსირებს ამისი მარჯვენა თვალის კუთხე მოძრაობას, გადაინევა ესეც წინ, მერე ასევე სინქრონულად მოჰყვება უკან... ბოლოს საერთოდაც შებრუნდა და მთელი ზურგით დაფარა მეგობარი. სადღაც ავტოსადგურთან? არა, მაიაკოვსკის ძეგლთან ჩადის ბიჭი და ქუჩის მეორე მხარეს გადადის. „ვარდის ფურცელი“ კი იყურება ფანჯარაში, მაგრამ ძნელი სათქმელია, მიიბრძვის თუ არა მისი მზერა გამოუთქმელი და დამსახურებული კომპლიმენტის დასაბრუნებლად...

აქ დამთავრდებოდა ეს ამბავი. მით უმეტეს, საავადმყოფოებთან ჩავიდნენ. აქ დამთავრდებოდა და არც არაფერს დავწერდი, მაგრამ უცებ მესმის ხმამალლა, დაუფარავად ხმამალლა ნათქვამი: აუ, მაააკ! ამ ზაფხულს გაიკეთე რა ცხვირის ოპერაცია, ჩემ თავს გაფიცებ... აუ, მაგრად მოგიხდება, აი, ძაან შეგცვლის იმენა...

ასე მეგონა, რალაცას შევეჯახეთ!

არ დაუჯერო, მაკა, შვილო!

არ დაუჯერო!

ლამის ვიყვირო... კი არა, მთელი არსებით ვყვირი და თითქოს ჩემი ხმა მესმის შორეული ახალგაზრდობიდან...

„აპი“ კვირა

დღის ბოლოს უკანასკნელი აკორდები... დიდუბის მეტროს ქვედა შესასვლელთან ჩვენს გიჟურ რიტმს რომ ეკადრება, იმ სიჩქარით შევვარდი. ჩანთით ვაშლებით სავსე ვედროს წამოვედე... ვედროს მოსწყდა ლამაზად აკოკოლავებული წითელი ვაშლების გუმბათი და განწყვეტილი მძივივით გაიშალა მტვერსა და ნაგავში... თავზარდაცემული დავტრიალდი დაგორებული ვაშლების დასაჭერად... გამყიდველი - ჩია ტანის, გაუპარსავი მოხუცი - აი, ისეთი, ახალგაზრდა არასოდეს ყოფილაო, რომ გეგონება - მომდევს უკან და: დაეხსენ, დაეხსენ! - მომძახის. უკანასკნელ ვაშლთან ერთად ვიხრებით. ის ცისფერ, კამკამა თვალებს თვალში მიყრის და: რა გატი-

რებს... ჯავრი გაუშვი, ლამაზო ქალბატონო! – შენუხებული მეუბნება... ჯავრი გაუშვი...

...

გავრბივარ და მოხუცი მომდევს: რა გატირებს, შვილო, ისედაც ავი კვირაა..

...

თითქოს ამისთვის დღის ბოლო არ იყოს... თითქოს ამას არ შეეზოდეს დღის დაღლილობა და საზრუნავი... თითქოს თავის ტყავზე არ გადაეტანოს კვირის სიავე... ისე უკამკამებს ხმაც და თვალეზიც.

...

და თითქოს ჩასაფრებული მელოდება აქ, დიდუბის მეტროს შესასვლელთან, მამა ვიტალის სავანისაკენ გაჩქარებულს, რომ ამ კამკამა „ჯავრი გაუშვით“ დამავინცოს ამ „ავ კვირაში“ ნასმენ-ნათმენი „აკადემიური“ მუჯღუგუნები.

ახლაც ვფიქრობ: მართლა იყო თუ „ავი კვირისგან“ თავდასაღწევად გამოვიგონე?

...

ხმაკამკამა და თვალეზკამკამა ქუჩის აკადემიკოსი... სხივის და სინათლის გადარჩენის ბოლო იმედი...

2016 წ. მაისი

მიუშველენით რამაზასა

ეს ამბავი დიდი ხნის წინ მიაბზეს. ჯერ მხოლოდ ერთი ომი გვექონდა ნანახი სამაჩაბლოში. იქაურმა მიაბზო. წარმოშობით ცხინვალელმა. კარგად იცნობდა ამბის პერსონაჟებს და იქ დატრიალებული ტრაგედიის დეტალებსაც.

ცხინვალის საგზაო მეურნეობაში მუშაობდნენ. მეგობრობდნენ ოჯახებით და წლებით. ქართველი რამაზა და ოსი ოლეგა. სწორედ იმ უბედურების წინ სრულიად განუახლებიათ სამსახურში ტექნიკური აღჭურვილობა - ტრანსპორტი, იარაღები და, რაც მთავარია, კავშირგაბმულობის აპარატურა - რაციები, აკუმულატორები და ა. შ. უხაროდათ - ახალ ტექნიკას „ამარიაჟებდნენ“ და მომავლის გეგმებს აწყობდნენ...

ომი რომ დაიწყო, ოჯახივით გაიყარნენ - ეს აპარატურაც ზოგი რამაზას დარჩა და ზოგი ოლეგას. იარაღის ალებაც მოუწიათ ხელში და საკუთარი ოჯახების „დაცვაც“...

მოკლედ, როგორც ხდება ხოლმე ასეთ დროს და რაზეც უამრავი დაწერილა და თქმულა - ძმაცაცებს შორის ომის უფსკრული უფრო და უფრო ღრმავდებოდა... ბრაზი და რისხვა იზრდებოდა და ხანდახან ალბათ, ან სულაც ხშირადაც, ანდაც იქნებ ყოველ წუთს და ყოველწამს ერთმანეთის პირისპირ დგომას და სამკვდრო-სასიცოხლო შებმასაც წარმოიდგენდნენ... ომს თავისი კანონების დარღვევა არც უნდოდა და არც უცდია. სამაჩაბლო იწვოდა და ცეცხლი ყველასთვის ერთნაირად ნთქავდა მომავლის იმედს.

ერთხელაც...

სადღაც ერგნეთთან ახლოს ქართველების „ბეტეერი“ ჩაიგდეს ალყაში ოსებმა. ბეტეერში რამაზა იჯდა, ითხოვდა თანამებრძოლების დახმარებას:

- თამარაშენი, თამარაშენი... რამაზა ვარ, რამაზა!...

რამაზასი არ ესმოდათ. ეტყობა აპარატურა დაზიანდა.

სულ მალე მისი ბეტეერი ალბათ ცაში აფრინდებოდა.

- თამარაშენი, თამარაშენი... - რამაზას უკვე სასონარკვეთილი ამოძახილები ხანდახან კიდევ გაინკაპუნებდა მოწინააღმდეგის რადიოში...

უცებ ქართველების რაციებმაც დაიქუხა, სულ სხვა ხმით:

- თამარაშენი, თამარაშენი! მე თქვენი დედა! მიეშველენით რამაზასა! მიეშველენით რამაზასა!

ეს იმ წილხვედრი სამსახურებრივი რაციით ოლეგა გადასცემდა... ხაოდა ხმის ჩახლერამდე:

- თამარაშენი! თამარაშენი!

თავს ვერ დავდებ, რომ ზუსტად ასე მიაბნეს ეს ამბავი. დიდი დრო გავიდა. დაწერთაც იმიტომ დავწერე მხოლოდ, რომ საერთოდ არ გადამავიწყდეს. დღემდე მკლავს ეს განწირული “მიეშველენით!!!”.

2016 წ. იანვარი

დაპირების შისრულება-არშისრულება...

ზუსტად ვიცი, რომ მეც მექნება ასეთი ჰაერ-დაპირებები გაცემული ადამიანის ბუნებაა ასეთი. სიტუაციურად იშველიებს დაპირებას, რალაც შედეგს აღწევს, თუნდაც ძალიან სასიკეთოს და რაქნას, ავინყდება მერე ეს წამიერი დანაპირები... განსაკუთრებით, თუ ბავშვებს (ან მათსავით გულუბრყვილო არსებებს) ეხება საქმე...

...

ასპინძაში გზისპირასაა ჩვენი სახლი.

სამხედრო გზა - ახალქალაქის ბაზა როცა არსებობდა, აქ დიდი სამხედრო კოლონები ხანდახან მთელი დღის განმავლობაში უწყვეტ ნაკადად დადიოდნენ. ჩვენი უბნის ბიჭებთან ერთად საათობით ვიდექი მტვერში და ხელს ვუქნევდი ტანკებისა და ბეტეერების სახურავზე შემომსხდარ სამხედროებს: ზდრასტიიი რუსოოოო! ზდრასტიიი!

ყველაზე დიდი დღესასწაული შემოდგომისა და გაზაფხულის ის დღეები იყო, როცა მთელი გზა თეთრი ფარით გაივსებოდა. გამოსაზამთრებლად მიმავალი ან უკვე ნაზამთრი ცხვარი ნელ, თითქმის უძრავ მდინარედ ჩამოწვევბოდა ჩვენს თვალსაწიერში...

ვიდექი საათობით და მეგონა, რომ არც არასოდეს გამოჩნდებოდა ბოლო... ისეთი იყო, ისეთი იყო... ახლაც კი ვხედავ და ვუსმენ ამ ულამაზეს უძრავ მდინარებას და აბლავლებულ მღუშარებას...

...

ხოდა პატარა ვარ. ალბათ 5-6 წლის. ვდგავარ გზის პირას, ჩვენი აღმართის თავში... ფარა მიიწურა. ძაღლებმაც ჩაიარეს. მწყემსილა მიდის ბოლოს - შავი ნაბადი აქვს მოხურული და თეთრი, თეთრი ბატკანი უჭირავს ხელში.

ეს ბატკანი ჩემია. ათასჯერ წარმომიდგენია, როგორ ვიხუტებ, როგორ ვაჭმევ, როგორ გვძინავს და ვთამაშობთ ერთად. ეტყობა, ყველაფერი სახეზე მანერია. ეს კაცი ჩვენთან მოდის: გინდა ხელი მოჰკიდო? -მეუბნება. მე ხელები უკან მაქვს დანყობილი და აღრიალებას ცოტა მაკლია. ხელის მოკიდება კი არა - ბატკანი მინდა. ზუსტად ისაა, რომელზეც ვოცნებობდი, ზუსტად ისეთია - წიგნში რო ხატია...

...

ბოლო ნაგაზიც თვალს მიეფარა. ისევ ვდგავარ. დედაჩემმაც ამომაკითხა გზაზე. მე ცრემლები მდის და მწარედ ვქვითინებ. -

სულელია ეს ბოვში, ბატკანი მინდაო! - შესჩვიის გზაზე მომავალ მეზობელს, ძია იოკიმეს.

- ახლა დაწყნარდი, არ იტირო - მეფერება იოკა ძია, - მე ხვალ მთაში მივდივარ და კაცი არ ვიყო, თუ ბატკანი არ მოგიყვანო! - ცრემლებიდან ვულიმი მადლიერებით და იმ წუთიდან ვინცებ ჯიუტ მოლოდინს...

...

რამდენიმე წელი ასე გავიდა.

და როგორც დავინწყე ეს მოლოდინი - ჯიუტად და უეცრად, აესე უეცრად და ერთბაშადაც დავამთავრე:

ზაფხულის ბოლოა, გვყავს სტუმრები. ჩვენთან დასასვენებლად ჩამოსული ნათესავები. გამოსამშვიდობებელი ნადიმია. რაც დასაკლავი გვყავდა, ყველაფერი დავკალით უკვე. გვიანი საღამოა და სტუმრები შემოემატნენ და დედაჩემმა ჩუმად გამიხმო სახლის ქვეშ დაბუდებული გაგარეულებული ქათმის დასაჭერად შემაძვრინა... ფაქტობრივად ლალატით და მოტყუებით დაჭერილ ქათამს ჯირკთან მომლოდინე დედაჩემს ვანვდი და განრისხებული მივდივარ დასაძინებლად.

მასხოვს, რა გაავებით ვიხდი. ალუბლებიან ჩითის პიჟამას ლამის ნიკაპამდე გულმოდგინედ ვიქაჩავ, საბანში ვეხვევი და ხმამალა ვუყვირი ვილაცას: - რად მინდოდა ბატკანი, ესენი მაინც შეჭამდნენ!

...იმ დღიდან გავთავისუფლდი.

დიდობაში ვუამბე ეს ამბავი იოკიმეს. შენუხდა ძალიან: -ოოვე! - თქვა.

...

ოოვე! - სინანულის შორისდებულება მესხურში.

ზუსტად ვიცი, ვილაცის, შესაძლოა საკუთარი შვილების, მოგონებებში ჩემს შეუსრულებელ დაპირებებსაც „სძინავთ“ ... იმედია, მაპატიებენ.

- ოოვე! - მხოლოდ საკუთარი მოლოდინი გვახსოვს ასე მწარედ ...

2016 წ. თებერვალი

აღამიანი უში რძით არის გაზრდილი...

პაპაჩემი ბაზარში მუშაობდა თუ უბრალოდ, ვაჭრობდა ხოლმე იქ სმირად, არ ვიცი. „ბაზარნიკ ილიკოს“ კი ეძახდნენ. იჯდა ბაზრის შესასვლელში, თუ შეიძლება ბაზარი დაარქვა სულ რამდენიმე სახელდახელო დახლს, ხოლო „შესასვლელი“- ამ დახლებიდან ერთ-ერთს, გზასთან ყველაზე ახლოს მდებარეს. ახლა არც ვიცი, მართლა მახსოვს, თუ წარმოსახვის ნაყოფია ეს „ბაზარი“, ადგილი კი ზუსტად ვიცი - „სანავთესთან“ ახლოს, იქ, სადაც მრავალი წლის შემდეგ ჯერ საზოგადოებრივი ტუალეტი ააშენეს, უფრო გვიან კი - სავაჭრო დანესებულებები.

ხოდა, პაპაჩემი ზის დაბალ სკამზე. ცალი ფეხი, უფრო სწორად ხის პროტეზი, წინ აქვს გაშვერილი. მე ამ „ფეხზე“, როგორც ჯადოსნურ ბედაურზე, ისე ვარ გადამჯდარი, ხელში ტირიფის წნელი მიჭირავს და თავდავინწყებით მივჯირითობ წარმოსახულ ტევრში... თვალწინ ამვლელ-ჩამვლელთა ფეხებს ვხედავ - აი, ლურჯი, შავ ჩექმებში ჩაკეცილი „გალიფე“, აი კაპრონის „ჩულქიანი“ და კაკუნებზე შემდგარი მსუქანა ფეხები, აი, მილიციელის წითელკანტიანი ლურჯი შარვალი და ვილაცის მოკასინები... მალლა იშვიათად ვიხედები. მხოლოდ მაშინ, როცა პაპას ხის ფეხი უცნაურად შეთამაშდება და გამორჩეული გამვლელის გამოჩენას მამცნობს. ხმები ერთმანეთში ირევა და ვტკბები ჩემი გამოგონილი თამაშით - როცა ხმებს ისე „აგროვებ“ ყურში, რომ სიტყვები ვერ გაარჩიო. ეს იმას ჰგავს, მოჭუტულ თვალეებში ნათურის ან მზის შუქს რო მოიმწყვდევ და სხივებს „იჭერ“, ისე, რომ ვერაფერს ხედავ. რაც უფრო მონკურავ თვალეებს, სხივები უფრო მკვრივ კონად იკვრება, „გაუშვებ“ და გაიშლება, გაიდლაბნება და საგნების კონტურებს რძესავით დაეღვრება... აქედან დანახვამდე ცოტალა რჩება. შენი ნებაა, გააგრძელებ თამაშს თუ საგანთა კონტურებს დაუბრუნებ მზერას...

ხოდა, ამავე თამაშს ვთამაშობ, ოღონდ სხივების ნაცვლად ბგერებს „ვამწყვდევ“ და მერე თავივით „ვუშვებ“... აი, თითქოს ყურებზე ხელის აფარებით ახშობდე ხმაურს და მერე ისევე აბრუნებდე...

პაპას ფეხი რამდენჯერმე ნერვიულად მამცნობს ვილაცის მოახლოებას. ყურადღებას არ ვაქცევ. ბგერები მიდიან და მოდიან, მიდიან და მოდიან... ხმაური საუბრის ნაწყვეტებში დედდება. პაპას რამდენიმე ხმამალალი და ნაწყენი ფრაზა და ვილაცის ასეთივე ხმა-

მაღალი და უხეში პასუხი ერთიანად მაფხიზლებს. ვილაც ფართობე-
ჭებინი და შინელიანი კაცის ზურგს ვხედავ მარტო. პაპასკენ
ვტრიალდები - ნიკაპი უთრთის წყენისაგან. ხელით ჩემს თმებს
ეფერება - თითქოს ხავსს ეჭიდებაო...

- ადამიანი უმე რძით არის გაზრდილი! - არ ვიცი, ვინმეს ეუბნე-
ბა, თავის თავს თუ, ჩემთვის ისვრის ამ სიტყვებს შორეულ მომა-
ვალში???

...

არც ის ვიცი, მართლა იყო ეს, თუ სიზმარში ვნახე.

2015 წ. დეკემბერი

მარათონი

ჯვრისა არ იყოს, მარათონიც ყველას თავისი აქვს. ჩემი პირველი
მარათონები ასპინძაში, საბავშვო ბაღის ეზოში იმართებოდა... დიდი
ეზო იყო. ერთი მხრიდან სკოლისკენ მიმავალი გზა ესაზღვრებოდა,
მეორე მხარეს - სკოლის ეზოს ნაწილი და „საერთო ბინები“ - ასე
ერქვა იქ ჩამწკრივებულ კომუნალურ კორპუსებს. ხოდა, იყო ეზო
ასე... ნუ, 42 კმ. -ზე ნაკლები, რა თქმა უნდა, მაგრამ 42 ნაბიჯზე
ბევრად მეტი. იქნებოდა 150-200 მ., თუ ასაკის გამო არ მეჩვენებო-
და ამხელა... მოკლედ, ერთი ლობიდან მეორემდე კარგა გრძელი გზა
იყო და იქ ვეჯიბრებოდით ერთმანეთს სირბილში... ახლაც ყურში
მიდგას ქარის ხმა ყურებში, მახსოვს მარცხენა ფერდის ქვეშ ყრუ
ტკივილი, გასწრებული ამხანაგების აფრიალებული პერანგის ბოლო
და წინ თითქოს ჩემკენ მთელი სისწრაფით გამოქცეული ხის მესე-
რი... არ ვიცი, მთლად ბოლო არ ვიყავი მგონი, მაგრამ ჩემს წინ
სამ-ოთხ ოფლიან ზურგს ყოველთვის ვხედავდი...

კარგი იყო! გაშლილი ეზო. 180 გრადუსიანი ხილვადობა - თითქ-
მის გამჭვირვალობას რომ უტოლდება რალაციით... ნუ, რა რალაციით
და... მაგალითად, მისანდობლობით!

ცხადზეცხადია - ადრე თუ გვიან, შენც სიხარულით შემოგასკდე-
ბა ის მესერი, შენივე სისწრაფით რომ მორბის შენკენ. მერე რა, რომ
ორი-სამი ზურგი უკვე აპკვრია მის ახლადშეღებულ ფიცრებს, ამდე-
ნივე პირისახე შენ შემოგყურებს, მიზნამდე დარჩენილ შენს ბოლო
ნაბიჯებს.

მაგარი იყო! მესერთან ყიყინით შეხლა და ცოტა ხანს შუბლით მიყრდნობა, მერე ზურგით.

ერთხელაც, როგორ მოხდა ასე, არ მახსოვს, ყველას წინ აღმოჩნდი... მთელი სივრცე გაერთნაირდა. სულ რამდენიმე წამი გაგრძელდა ჩემი და მესრის პირისპირ სრბოლა... ახლაც მახსოვს, როგორ კინალამ მომახრჩო საკუთარმა გაკვირვებამ... და ვიდრე პირველად ყოფნის ამ გაკვირვებას გავიაზრებდი, სხვა გაკვირვება წამომენია... და დღემდე მიკვირს:

უკნიდან, დღესაც არ ვიცი, რამდენი წყვილი ხელი ჩამეჭიდა პერანგზე, არ წავექცეულვარ, მაგრამ გაქცევაც ვეღარ მოვახერხე - იმ რამდენიმე წყვილმა ხელმა ის ჩემი წამიერი გადასწრება დაანერტილა. ახლაც ვხედავ, როგორ გადადგა გოცებულმა მესერმა უკან რამდენიმე ნაბიჯი... და სამუდამოდ გაჩერდა იქ. ბავშვობაში.

2015 წ. დეკემბერი

პირველი გამონახვა

ჩემი ეთერი!

ასპინძის კულტურის სახლი ტიპური ძეგლი იყო საბჭოთა მასარქიტექტურის. ასეთებს გადასაღები ქალაქებივით ამრავლებდნენ და დედამიწის ერთ მეექვსედსა და მის სატელიტ ტერიტორიებზე. ეს გახლდათ კოლონებიანი ერთსართულიანი და თალიანი შენობა, რამდენიმესაფეხურიანი კიბით და ორი სიმეტრიულად განლაგებული ფლიგელით.

ცენტრალურ შენობაში კულტურის სახლი იყო განთავსებული, სადაც, სხვათა შორის, 3-4 შესანიშნავი მსახიობი ყოველთვის მოღვაწეობდა და საინტერესო წარმოდგენები და სპექტაკლებიც არ გვაკლდა. ყოველ შემთხვევაში, მე დიდ და განუმეორებელ მსახიობებად მესახებოდა ოთარ ცინაძე, ბადურ თურქაძე, ალა კრამარენკო... ნუ, ფაცია კოპლატაძეზე აღარაფერს ვამბობ. ის მართლაც რომ მაღალი კლასის მსახიობი იყო, ალბათ სესილიას ტოლიც კი... მესხეთს შებერებული ქვრივი, რომელსაც ერთადერთი შვილიც ავარიაში მოუკვდა და დარჩა სცენის და ერთგული ასპინძელების ამარა).

... ხო, მოკლედ კულტურის სახლი ჩემს ბავშვობაში ნამდვილად ამართლებდა თავის სახელს. ბევრი სიხარული მახსოვს იქიდან, ბევრიც - დაუფინყარი ადამიანი და ამბავი.

ამ შენობის კულტურულ და საზოგადოებრივ მნიშვნელობას ერთიანად ზრდიდა მის ორივე ფლიგელში განთავსებული ორი ბიბლიოთეკა: მარცხნივ - დიდების, მარჯვნივ - საბავშვო. ჩვენს რაიონშიც „პიროვნების ზრდა“ ასეთი „მარმრუტით“ მიმდინარეობდა: ჯერ კიდევ ბალის აღსაზრდელი ნელ-ნელა ჯერ საახალწლო და სარვა-მარტო ზეიმებზე, მერე ოთარის და ბადურის ძალიან სასაცილო და გონებაამახვილურ სკეტჩებზე, ბოლოს თვით ფაციას მონაწილეობით გამართულ სერიოზულ სპექტაკლებზე დასწრების უფლებას ეტაპობრივად მოიპოვებდი (იმის მიხედვით, როგორ იქცეოდი, არ ხმაურობდი, ფისი არ გინდებოდა შუა სპექტაკლისას, მერე უკვე თემებსაც თუ წერდი: ჩემი საყვარელი სპექტაკლი... მსახიობი... ზოგ მშობელს საერთოდ აკრძალული ჰქონდა ბავშვის მიყვანა, უსაქციელობისა გამო), ამასთან, ჯერ საბავშვო ბიბლიოთეკის მკითხველი ხდებოდი, მერე, მაღალ კლასებში, მგონი მერვე კლასიდან, შეგეძლო დიდების ბიბლიოთეკისთვისაც მიგემართა... აქაც იყო გამონაკლისი: თუ საბავშვო ბიბლიოთეკის თაროებზე 2-3-ჯერ ზედიზედ არ აღმოჩნდებოდა შენ მიერ მოთხოვნილი წიგნი, ბიბლიოთეკარები რეკომენდაციას გინევდნენ და გვერდით ფლიგელში გადაგამისამართებდნენ. აქედან უკვე რაიონული „კულტურული სივრცე“ მთლიანად ხელმისაწვდომი და თავისუფალი იყო შენთვის...

ახლა ბიბლიოთეკარები: საბავშვოში - ყენია ნითლანაძე და ორი ეთერი (ტივაძე და თედორაძე) და „სადიდოში“ ვენერა შეყილაძე. ამათ მთელი ასპინძის მოსახლეობა ორ კლასტერად ჰყავდათ გაყოფილი: კარგი და ცუდი მკითხველი!!! ნუ, ის ვინც საერთოდ არ იყო ჩანერილი ბიბლიოთეკაში და მათ „სამწყსოს“ არ წარმოადგენდა, მათ სათვალავში და ანგარიშში არც შედიოდა.

ყენია ტკბილი ქალი იყო. ფერიასავით ფერება უყვარდა (ეს მაშინდელი შედარებაა), ეს ორი ეთერი კი მკაცრი და ბრაზიანი მახსოვს, ხშირად უწევდათ ბავშვებთან ჩხუბი და ხმამაღალი საყვედური დახეული წიგნის ან დაბრუნების ვადის დარღვევის გამო და ცოტა არ იყოს, მეშინოდა მათი. მაგრამ მოვიდა ბიბლიოთეკაში ჩანერის დრო. ასე ერქვა მკითხველად განვერიანებას. ვიყავი პირველ კლასში. ასოები თანაკლასელებზე ადრე ვისწავლე. გამართულად ვკითხულობდი. საბავშვო წიგნების სახლის მარაგი უკვე ამონურუ-

ლი მქონდა - ზოგი მამაჩემმა წამიკითხა ადრევე, რაც დარჩა, ბოლო მე თვითონ მოვუღე მალევე...

მოკლედ, გამოცხადდი მარჯვენა ფლიგელში. დამხვდა ეთერ თედორაძე. შეავსო ჩემი ფორმულარი, დასვა ერთ ადგილას „პტიჩკა“ და მეუბნება: ახლა აქ ხელი მოაწერე! ალბათ ძალიან შეშინებულმა შევხედე. რა იყო ეს ხელისმონერა, არ ვიცოდი. ჩემი უფროსი და კი ვარჯიშობდა ხოლმე ქალაქდზე, მახსოვს, დიდ გოგოებში ეს ერთგვარი გართობაც იყო: აბა ხელს ვინ როგორ აწერსო. მათ „ნა-ვარჯიშევეს“ რომ დახვდავდი, რალაც ხუჭუჭა ნახატების მეტს ვერაფერს ვხედავდი. კი მაინტერესებდა, მაგრამ იმ დროისთვის არ მქონდა ჯერ გარკვეული, ეს რა იყო... ხოდა, ეთერი დეიდა მკარნახობს: შენი სახელის პირველი ასო დაწერე და მერე წერტილი...

ავიღე „სემიჩკაპეროიანი“ წითელი ხის კალმისტარი, ჩავანე მწვანეაპკმოკიდებულ ახლადდაყენებულ „კოკრის“ მელანში, ენა ტურჩის მარცხენა კუთხეში საიმედოდ მოვამწყვდიე და გავუდექი „გზას“... როცა ჩემმა კალამმა მარცხნივ უსასოოდ გადანოლილი, სიმძიმის-ცენტრდაკარგული, უჩვეულოდ თავწვრილა მ-ს ვეებერთელა მუცელი, როგორც იქნა შეკრა და ენამაც მარჯვენა მიმართულებით საგრძნობლად წაინია, შედეგით უკმაყოფილომ საქმის გამოსწორება გადაწყვიტე და უფრო თამამი, უფრო ნელში გამართული, უფრო სიმეტრიული ნ- ასო წამოვიწყე... - რას შევბი! რას შევბი! ზედმეტად ხმამალლა შესძახა ეთერმა და ეტყობა, ისე შემეშინდა, რომ მაშინვე დამიყვავა: არა უშავს, წაშალე და გვარი მიანერე!

ახლა ეს „წაშალე“ რალაა?! ჩვენ ხომ პირველკლასელის რვეულში ვწერთ. სუფთა წერის რვეული ჰქვია: ლარისა მასწავლებელი სულ იმას გვთხოვს, როცა შეგეშლებათ, ხელი აღარ ახლოთ, არ დათხაპნოთ, მიატოვეთ და წერა გააგრძელეთო!

ეთერს აღარ ვუყურებ! შუბლს ვმაღავ - ისედაც ბევრ უცოდინარობაში გამომიჭირა დღეს. საკმარისია. რალაც გამოსავალი თვითონ უნდა გამოვნახო. აი, ასე: ქვედა მარცხენა კუთხიდან მარჯვენა კუთხისკენ ენერგიული ხაზი მიწოდდა, მაგრამ მელანი შემრობია კალამს და ხარვეზიანი გამოვიდა. აი, „ჩავანე“ და ჯერ უკვე ზედა მარცხნიდან მარჯვნივ ჩამოვუსვი მელნის სქელი „ნაკადული“, მერე ის პირველი ხაზიც ხელახლა გადავატარე და უკვე ტურჩის მარჯვენა კუთხეში ენამიმწყვდეულმა პირდაპირ სახეში შევხედე ეთერს... არ გამომრჩენია მის შუბლზე გარბენილი ორი პარალელური ელვისებური კლაკნილიც, მაგრამ ამან სიმშვიდე ველარ დამირღვია: რაც არ

უნდა იყოს, ამ ჯვარს, ჩემს სიცოცხლეში პირველად რომ გადავუსვი საკუთარ ნაწერს, აღარაფერი ეშველება. თუ რამეა, ხელახლა დავიწყოთ, ვფიქრობ, მაგრამ არაფერს ვეუბნები და დავყურებ გისოსებიდან მომზირალ მ-ს და ნ-ს...

- კარგი, იყოს! გვარი დანერე ახლა, ხო შეგიძლია? - ეჭვის თვალით მიყურებს უკვე ეთერი.

- რას ჰქვია არ შემიძლია, უბრალოდ ძალიან ბევრ რამეს ვაკეთებ პირველად, აი, დაუნახავ ფურცელზეც პირველად ვწერ.

მოკლედ, ახლაც თვალწინ მიდგას ჩემი პირველი „ფაქსიმილე“: ბგამართული, გამოკვეთილი, ლამაზი თავით, ჯერ გაბედული საწყისი მონასში ოდნავ დახრილი „ცხვირი“, და მასზე ასევე გაბედულად მიშენებული „კარკასის“ ორივე - პატარა და დიდი ხაზი, რომელიც საოცრად წარმატებულად დავაგვირგვინე ზომით სიმეტრიული და ფორმით თითქმის იდეალური „მუცლით“... აღარ ამომისუნთქავს, ისე გავაგრძელე: ე - მახინჯი, თავწვრილა და დიდმუცელა, სიმძიმისცენტრდაკარგული და მთვრალივით აყანყალეებული, რ - რატომღაც ერთკბილად ჩაფიქრებული და ორი კბილით რეალიზებული, ი - დაგრეხილი, ძ - სიტუაციის გამოსწორების მწველი განცდით განმსჭვალული და ბოლო ე - უკვე თითქმის „დედნიდან“ გადმონერილი, სწორი, ცალკე მდგომი, წინა ასოებთან შეუთანხმებელ-შეუთანასწორები, მაგრამ თავისთავად მშვენიერი.

მე ამოვისუნთქე, ეთერმა ამოიოხრა და მითხრა, რომ უკვე ვარ საბავშვო ბიბლიოთეკის მკითხველი და ჩემი რიგითი ნომერია 366.

ამ ჩემს ასაკში ძალიან ბევრი ციფრი დამავიწყდა.... ბევრმა ისე ჩაიარა, არც კი მიცდია დამახსოვრება. ეს ნომერი სულ მახსოვს.

როცა სულ ცოტა დრო გავიდა და ლარისა მასწავლებლისგან ისიც ვისწავლე, რომ ხან 365 და ხან 366 დღეა წელიწადში, დავიჯერე, მორჩილად მივიღე და აღარასოდეს შემპარვია ეჭვი, იმაში, რომ ეს ციფრი ნიშანი იყო და შემახსენებდა ჩემს ბედისწერას, რომლის მიხედვით და გამოც დაჩენილი სიცოცხლის 366 დღე წელიწადში წერასა-კითხვაში უნდა გავატარო (ნუ, უფრო სწორი იქნება - კითხვასა და წერაში).

მთელი ეს ამბავი კი წიგნების სიის ფბ გამოწვევამ გამახსენა. იმ დღეს პირველი გამოწვევა მივიღე. „რობიზონ კრუზო“ წამოვიღე ჯიუტად (არ მატანდა, შენთვის ადრეაო) და როცა დავუბრუნე, არ მიჯერებდა: ასე მალე რას წაიკითხავდიო. არ დაეზარა, სულ კაპიკ-კაპიკ გამომკითხა და ჩაიბარა მთელი ტექსტი.

მე პირადად, დღემდე მომყვება ეს ჩვევა: ნიგნი ვინც მირჩია, ისიც სამუდამოდ ამ ნიგნთან კავშირში მამახსოვრდება, როგორც თანავატორი.

ეთერ თედორაძე ერთი ასეთი თანავატორი იყო ჩემი ბავშვობის წიგნების. გაუთხოვარი იყო და მპირდებოდა, ჩემი წიგნები შენ უნდა დაგიტოვო. თავად არ გათხოვილა, მაგრამ მამამისმა შეირთო სიბერეში ცოლი და შვილებიც გაუჩნდა. ეთერმა სანიმუშო თანადგომით მიიღო მონაწილეობა კარგი და-ძმების გაზრდაში და ბუნებრივია, თავისი წიგნებიც და თავისი კეთილი სახელიც მათ დაუტოვა. ღმერთმა ნათელში ამყოფოს!

დიდი ხნის წინათ

დიიდი ხნის წინათ. მთანმინდაზე, აი, ტრამვაის გაჩერების წინ რომ პატარა სკვერია, იქ ჩემი ორი პატარათი გავჩერდი. ბალიდან მომყავდა ერთი ხელში ატატებული, მეორე – ზურგჩანთით მოკიდებული. გამაჩერა მოხუცმა ქალმა-მაღალი, გამხდარი, ოდნავ ნევროზული თუ უბრალოდ, დაღლილი გამომეტყველებით:

– ესენი რო აგიკიდებია ამ ჩხირით გალეულ გოგოს, პატრონი არ გყავს? ჩამოგივარდება ყველაფერი, ქალად აღარ ივარგებ, გგონია მადლობელი დაგრჩება რომელიმე? შენს ახალგაზრდობას და სილამაზეს სასაცილოდ არ იმყოფინებენ, ჯანმრთელობას ცხვირში ამოგადენენ, რაც შეგრჩება; თავის უძღურებას შენ დაგაბრალებენ, შენს ძალას თავისად გაასალებენ და გაფლანგავენ... 50 წლის რო გახდები დაგავიწყდება, ქალი რომ ხარ, სიკვდილი სანატრელი გაგიხდება, მაგრამ ისევ მაგათ დასჭირდები...

... ვერც დავჯექი. ვერც წავედი. ვდგავარ ასე ბავშვებაკიდებული და გვამუნათებს ეს ქალი მე და ჩემს შვილებს. მე იმისთვის, რაც ვიტვირთე. იმათ იმისთვის - რაც ჯერ არ ჩაუდენიათ...

ასე ხელუკუღმა შემომამყარა მთელი თავისი ბიოგრაფია და გამცილდა.

რას მერჩოდა? ახლაც ვერ ვხვდები.

2015 წ. ოქტომბერი

ემიგრანტული პოეზია

მანანა კობაიძე

დაიბადა და გაიზარდა ფასანაურში. 1982 წელს დაამთავრა თსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტი. სადიპლომო და სადისერტაციო ნაშრომები დაწერა პროფესორ ბესარიონ ჯორბენაძის ხელმძღვანელობით. 1984 წლიდან მუშაობდა ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტში. 1994-95 წლებში მუშაობდა თსუ ახალციხის ფილიალში. 1996 წლიდან ცხოვრობს და მუშაობს შვედეთში. ჰყავს მეუღლე და ორი შვილი. გამოქვეყნებული აქვს ლექსები და სამეცნიერო შრომები.

ავგისტოს ფერისცვალებამ
ღვთისმშობლის მიძინების სიახლოვე შეგვატყობინა.
ყველაფერი ჩემს გულში გადაინასკვა და
მივხვდი, რომ როცა ხმამაღლა ვიტყოდი, რომ მიყვარდი,
მაშინ ამოვიდოდა ია შენს საფლავზე.
და დავბერდებოდი.
ხორცისყვავილებჩამომჭკნარი,
სირცხვილისალებჩამომჭკნარი
წყნარად ვიტყოდი შენზე:
– დიახ, მიყვარდა დიდხანს,
მთელი ჩემი ახალგაზრდობა.
სანამ დავიბადებოდი, მანამდეც მიყვარდა.
შემთხვევა იყო ჩვენი შეხვედრა დიდ ქალაქში.
სინამდვილეში ჩემი გული
მუდამ მის თვალეში და მის სახელში იყო გამონასკეული,
დაბადებამდეც.
ის ქალაქი მერე გაჩნდა ჩვენ გზაზე.
ის ქალაქი სულ შემთხვევით გაჩნდა ჩვენ შორის.
გაჩნდა და დაგვაშორა,
ეშინოდა ჩვენი შეხვედრისა
თავის ქუჩებში.

ენა

ფერს აძლევდა სამყაროს ბინდებს,
საყვარელი სახლის ლობეზე
ჩამოყრდნობილ ლელვის ხეებს
ჩამოენწყოთ მრგვალი მკერდები,
აივანზე გადმომდგარი ქალებივით
მდიდარი იღუმალებით.

პირველ კლასში

შენი მასწავლებელი ქალარა თმას რო ჩამოიშლიდა და ისევ შეიკრავდა
გაკვეთილზე.

შენ რომ დაგავინწყდა შენს ქორწილში დაგეპატიყა.

და მერხის სუნი –

შენს არსებაში შეფარული ხსნა სამყაროსი –

ყველაფერი აკრიფე და აასხი ლექსებად,

როგორც მარწყვს ასხამდით სვილაზე ქვეყნის დასაწყისში

შენ და შენი ძმა.

როგორ მიკვირდა –

რომ სასახლეში არ ცხოვრობდი –

რომ ჩვეულებრივი სახლი გედგა,

რომ შენს სახლში ყველაფერი არ ბრწყინავდა და

მაგიდაზე პურის ნამცეცეები ეყარა.

საწოლზე მამაშენი წამოწოლილიყო და

შენს დისშვილს ეთამაშებოდა.

დედაშენი შენს დას პურზე აგზავნიდა და

უხაროდა, რომ

გესტუმრეთ.

როგორ მიკვირდა –

რომ შენი პერანგის საყელოს

ეტყობოდა, რომ არ იყო

გახამებული.

და ყოველდღიურება

რა დაუდევრად ბრუნავდა შენს ირგვლივ.

ფრთხილად, ფრთხილად,

ფრთხილად, ჰაერო – არ შეირხე –
როგორ მიკვირდა,
რომ ასე ლამაზს
ასე უბრალოდ გატარებდა ჩემი ქალაქი.

ანგარიში, ანუ აღსარება

ჩემი ვნებების საშინელ გზაზე
ფეხსახსრიანების ალღუმი.
კალიები, ჭრიჭინები, ტარაკანები,
ობობები,
და აჰა, ბოლოს –
თვით მორიელი!
რომელიც ადრე ღრიანკალად მემცნო და,
ორჯერ შვიდი წლის წინათ,
როცა პირველად მიყვარდა კაცი,
რომლის მერეც
დაახლოებით
სამჯერ თუ ოთხჯერ კიდევ ვიყავი შეყვარებული,
და ყოველთვის თავდაჯერებით,
რომ ამის მერე აღარავინ მეყვარებოდა,
იმ კაცმა
სიზმარში მოციქული მომიგზავნა
(ორჯერ შვიდი წლის წინათ),
რომელმაც მამცნო,
რომ მე ვიქნებოდი მონაწილე –
ფილმისა, სადაც
ღრიანკალი ტოტებზე ისხამს ქალწულებს და
ამნიფებს ვნებით,
ვიდრე დედაბრებად ჩამავებულებს
წყალს გაატანდეს,
რაზეც დავწერე ლექსი
– მონაწილეობა –
რომელიც დავბეჭდე ჩემს წიგნში
– კომმის ყვავილი –
რომელიც მარტო ჩემმა მეგობრებმა წაიკითხეს,

კიდევ ასრულდა.
მაჯობა ღრინაკალმა.
და სიტყვა – უკანასკნელად –
რომელიც ახალგაზრდობაში
სიყვარულთან არის ჩანწული,
და სიბერეში მხოლოდ სიკვდილს დაუნყვილდება,
ჩემთვის უკვე ჩამოსცილდა
სიყვარულის სასტიკ სიმკაცრეს.
გადნა ჩემი კრისტალებად მბრწყინავი სიყვარული,
– ვარსკვლავის მსგავსი,
დაკარგა სიტყვა — უკანასკნელად,
გადნა და გუბედ დაიღვარა,
გაერთხა მინას.

ყველაფერს გულს გარეთ ვაკეთებ.
გული სადღაც ქვაზე დავდე. გავიარე და წავედი.
ამიტომ ვერ ვიძინებ.
სადღაც მელოდება ჩემი გული, რომ წინ დამხვდეს.
მე კი მეშინია.
და თანდათან უფრო მეტად ვკარგავ ყველა გზას იმ გულისკენ.
შუალამეებში შევდივარ მღვიძარი — ველარც იქ ვპოულობ.
შუალამის იქით კი ისევ ის დღეებია.
შუალამის გულში გეძებ.
აქ სადღაც არის
დროის გარე გამოქვაბული,
სადაც შეგხვდები.

მთელი დღის საქმეებით გართულს და დაღლილს,
ლამის პირას,
ძილის პირს მიმდგარს,
მრჩება რალაც ყველაზე მთავარი გასაკეთებელი,
რისკენაც მთელი დღე ვიჩქაროდი,
ვჩქარობდი ყველაფრის დროზე მოსწრებას,
რომ ბოლოს – ეს ყველაზე სანუკვარი და საჭირო საქმე ამესრულებინა –
და მოვიხედავ – ყველა საზრუნავს გამოსწრებული,
ყველა საქმემოთავებულებული,
მოვიხედავ – სად არის ის,
რისკენაც ვჩქარობდი.
აღარ მახსოვს რას ვაპირებდი და ველარ ვიძინებ.
თითქოს გარეთ დამიღამდა.
თითქოს სადღაც მელოდებიან.
მე კი გზაში ვარ.
მთელი ცხოვრება ასე წამივიდა.
ვერ ვიწმინდებ სადა მაქვს სახლი, სადა მყავხარ.
სად იქნება ჩემი საფლავი.

დილაა შიშის,
სიზმრის გზიდან გამოყოლილი
ტვირთის სიმძიმე.
დილაა შიშის.
ყვავილებმა დანამეს მიწა.
მზემ შუბლზე ხელი გადაუსვა
მინდვრებს და სახლებს.
და შუშაბანდებს.
რა ესიზმრება დედამიწას, როდესაც სძინავს
მის ერთ ნახევარს.
რა აგონდება
საკუთარ ჩრდილში.
დილაა შიშის.
გამოქვაბულს ლოდს მოაშორებ.
გადმოგორდება ახალი დღე,
ამოვლებული მზის ბრწყინვაში

წითლად მბრწყინავი,
სიკვდილებით დანინკლული
ჭიამაია.

მასწავლე წვიმის სიმდიდრის ნიჭი,
ნანგრევის ქვებში
ლურჯი ყვავილის
გარინდებული შუადღის რხევა,
სალამოს წყალში გაძლების ძალი.
შემიმსუბუქე აქ ყოფნის ბარგი –
შორეული ხმის მოტანილ დღეთა
დამლელი დარდი,
მიმახლოვე სასუტელების ტივტივა ბაგეს.
გამომხსენ ამ დღეს,
სადმე სამოთხის მიწაზე დამრგე.

პოეტი – კეთროვანი.
მოურჩენელი ავადმყოფი.
მარად სარიდალი.
შემოგხედავენ — ცივი წყალი
შემოგესხმება.
ჰაერი გეხვევა,
ნაჭუჭი გეხსნება,
ვარსკვლავი გჩხვლეთს და თვალში გივარდება.
სხვების ყვავილი
ნაყოფად მნიფდება.
შენი იბნევა ბაბუანვერას სიმსუბუქით
შორეულ მინდვრებზე,
ისევ ყვავილად
აყვავდება,
იქცევა სიზმრებად.

ცოტა ხანს გაჩუმდი.
ცოტა ხანს გამოეხსენი იმის ფიქრს, რომ
სამი საათისთვის
მტვერი გადანმენდილი უნდა იყოს და
სადილი მოხარშული.
რომ მანამდე ეს უნდა მოასწრო და იმას უნდა მიუსწრო.
ჩამოჯექი.
მოუსმინე საგნების სიჩუმეს.
დაისვენე.
დროს მიეცი თავისი დრო. ტვირთი ჩამოდგი.
სამყარომ შენი უთავბოლო ფუსფუსისგან
ერთი წუთით ამოისუნთქოს.

ახალციხეში თოვლითა ხართ გადალესილი
ძვირფასო მთებო.
საერთო საცხოვრებლის კარის ზღურბლთან
ყინულია გადართხმული.
ჩემი ოთახის ფანჯარა – ჩრდილოეთისკენ მაცქერალი –
ყინულებით აყვავებულა,
მოხატულა,
გადაფოთლილა.
ეზოში შეშას ხერხავენ ბიჭები და სცხელათ ამ ყინვაში.
იყრება ნახერხი, ყვითლად და ოქროსფრად იფინება
ლურჯცისფერ თოვლზე.
მესამე სართულის ფანჯრიდან
მანანა სონლულაშვილის დიდი შავი თვალები
გადმოამზევებენ
უცნაურ ნაღველს – ქართველი ქალისას–
კახეთის ვენახებიდან წამოსული მაღლი სცხია
სუფთა შუბლზე.
ახალციხე იზნიქება
თოვლის სიმძიმით.

ემიგრანტული პოეზია

ლელია მაჩაიძე, საბერძნეთი, თესალონიკი

დაიბადა 1963 წელს ამბროლაურის რაიონის სოფელ სხვაჯაში.

2004 წლიდან ოჯახით ემიგრაციაშია, საბერძნეთში, თესალონიკში.

ბავშვობიდან წერს და ხატავს. გამოცემულია მისი ლექსების კრებულები - „მამასთან ერთად“, „ჩემი რაჭა“ და ჩანანერები „ინგას უბნიდან“, „მუზა“. ჰყავს მეუღლე და ორი ვაჟი.

მამა — ის, ვინც მეშინია, რომ არ დამიბერდეს.

გზა — ის, რაც მთელი ცხოვრება თითქოს ფეხქვეშ მაქვს და მაინც ვეძებ.

ყავა — დილის სინონიმია.

სიყვარული — მატარებელი, რომელზეც მაგვიანდება და უნდა მივუსწრო.

მეგობარი — ადამიანი, რომელიც მეუბნება, რომ მარტო არა ვარ.

დედამინა — ბურთი, რომელზეც ყველა ვთამაშობთ.

სარკე — ვისაც ვუყურებ ყოველ დილით და არასდროს ველაპარაკები.

დედა — ის, ვინც ყოველთვის მენატრება.

სახლი — ადგილი, სადაც როცა ვარ, გაქცევა მინდა და როცა არ ვარ — დაბრუნება.

ხალხი — ვინც ყოველთვის ერთად მოგროვილი წარმომიგიდგენია და სინამდვილეში ცალ-ცალკე ცხოვრობენ.

გული — ის ადგილი, რომელიც ბავშვობიდან მანუხებს.

მოთმინება — როცა უზრდელი ბავშვი ნერვებს მიშლის, მშობელი კი იქვე დგას და თავს ვიკავებ.

თოვლის პაპა — უკვდავი თოვლის კაცი, რომელიც ბავშვობაში ღმერთი მეგონა.

პეპლების საქერი — ის, რაც არცერთ ჩემს მეგობარს არ ჰქონდა არასდროს.

მზე — რასაც პირველად ხატავენ ბავშვები.

თოვლის გუნდა — ერთადერთი რალაც, რომელსაც გესვრიან და არ გწყინს.

ცხოვრება — ის, რასაც ყველა ჩემი უიღბლო ნაბიჯი შემიძლია და-ვაბრალო.

ღმერთი — ის, ვინც თუ ვთხოვ, ყველაფერს მაპატიებს.

ლექსიკონი — წიგნი, სადაც ამ ყველაფერს სხვანაირად მისხნიან...

ნაპედი...

ნავედი, არასდროს მიკითხო,
არ მოვალ, მუხლებზეც დამიდგე,
ნაკვალევს ახლავე წავშლი და
ჩემს სახეს ვერასდროს აღიდგენ...
ვიცი, რომ დამინყებ ძებნასაც,
მიპოვი, გგონია ოდესმე?
არ მინდა, გიხილოს თვალებმა,
რომელსაც კოცნიდი ყოველდღე...
დამთავრდა ოცნება, ორივეს
ცამდე რომ მიგვქონდა გულებით,
ღრუბელმა დასრისა ზეცაში
და მინას აპკურა ქულებით..
გითხარი, მორჩა და დამთავრდა,
შენ მაინც მოყვები ნაკვალევს,
იცოდე, წავშალე, სხვისია,
რომ აღარ ვარსებობ, ჩათვალე...!

მოდ, ერთად ვკრიფოთ გვირილები,
ერთად მოვუაროთ მინდორ-ველებს,
მოდ, თმებში ჩამანანი შენებურად,
გული გაუხეხეთქოთ იქნებ ჩვენებს.

მე ამ თოვლმა...

მე ამ თოვლმა შენი თავი გამახსენა,
ნაკვალევი, ჩვენი დიდი ოდა სახლი,
სითბო, სიტკბო, სიხარული, აღმაფრენა,
ბუხარი და ღვინით სავსე ორი თასი...
რა დრო იყო, ფანტელებიც გვახარებდა,
გვახარებდა ერთად ყოფნა გატაცებით,
ბუხრის შუქი ანათებდა ჩვენს პროფილებს
და თვლებიც კიაფობდნენ აღტაცებით...
გვიხაროდა, გვიხაროდა ერთად ყოფნა,
ვსაუბრობდით ჯერ არ მოსულ ახალ წელზე
და ღიმილით მიკოცნიდი ტუჩის კუთხეს,
და ჩვენ ორნი არ ვფიქრობდით არაფერზე...
გარეთ თოვლის ფანტელების ჯერი იდგა,
ბარდნიდა და ათეთრებდა ეზო-სახლებს,
ის სიცივე ვერ აღწევდა ჩვენს გულამდე,
ვერ აქრობდა ჩვენს გულებში წმინდა სანთლებს.

ნუ შემანუხებ!

არა, სიყვარულო, გთხოვ, ნუ შემანუხებ,
მე ხომ უშენოდაც ყველა მიყვარს,
ფრთებს ნუ გამოიბამ, ფრენას ნუ დაიწყებ,
კისერს ნუ მოიტეხ კიდე, მითქვამს...
ნეტა ეს ღრუბლები რას მპირდება,
ანდა ძველ სიყვარულს რად მაგონებს,
ჩემთვის ახლა უკვე სულ ერთია,
დავინწყებულ ფიქრით რომ მაოგნებ...
მოდი და ვეცადოთ, აღარ გავიხსენოთ,
წარსული ხომ უკვე მაინც წარსულია,
ძველი სიყვარულიც სადღაც გადიკარგა,
ის ხომ წლების უკან უკვე წასულია...

ნულარ შევანუხებთ და ნურც დავაბრუნებთ,
იქნებ უკეთესი გზები ნახა,
იქნებ ახლა ვისაც ჩაეხუტა,
მასთან აიხდინა წრფელი ნატვრა.
არა, სიყვარულო, გთხოვ, ნუ შემანუხებ,
ახლა ჩემი გული უფრო ჭკვიანია,
გითხარ, უშენოდაც ყველა მიყვარს,
ფრენას ნუ დაიწყებ, უკვე გვიანია!!!

როგორ ლამაზად წვიმდა...

იცით, ხანდახან მგონია, რომ აღარ ვარსებობ,
ეს მე არა ვარ და ვილაც სხვა აქ ჩემში მზებობს,
ის ჩემ მაგიერ ილიმება, ანდა სულ ტირის,
და ამ ქარიშხლებს მე კი არა, ის ვილაც მეობს...
ნუ გეცინებათ, მართლა, ასე რაღაც ფათურობს
და გულმუცელს მიმღვრევს შინაგანად რაღაც ეული,
ნუთუ ეს მე ვარ, წყნარი ქალი წინათ რომ ვიყავ,
თუ ვილაც სხვაა ჩემს სხეულში გადარეული...
წინათ ვიცი, რომ არ შემეძლო, ბუზი მომეკლა,
ქუჩაში უმწეო მოხუცებზე სულ რომ ვტიროდი,
ვინმეს შიოდა, მოფერება არ დამიკლია,
პატარა ბავშვებს ვნახულობდი, სახლში ვსტუმრობდი...
ახლა კი ვხედავ, ეს გულიც კი გამქევავებია,
ფიქრითაც მგონი სადღაც შორით, შორით დავქრივარ,
ალბათ სამშობლოს მონატრებამ სულ გადამრია
ალბათ ვთქვი, ალბათ, ალბათ, ნეტა რას ჰქვია...
მომნატრებია და ამიტომ სხვას აღარ ვფიქრობ,
მე ჩემეული ჰაერი და ცა მინდა წმინდა,
მასზე დავწერო, თუკი რამე დამინერია,
თუ სამშობლოში როგორ თბილად, ლამაზად წვიმდა...

ამბავი ჩვენი

მე ჩვენს ღრუბლებზე მეძინა წუხელ,
საბნად ღრუბელის კალთა მეფარა,
უნდა გამეცან ღმერთის ნებართვით,
რომ სიყვარული ლექსად მეზღაპრა.
ზამთარია და მაინც არ მცივა,
მათბობს ღიმილი, ასე რომ გშვენის
და კიდევ ბევრი დაინერება
ლექსში ნათქვამი ამბავი ჩვენი...

ახალი წლის ავემარია...

ქარია გარეთ, იყოს ქარი, მე რას დამაკლებს,
გულში ჯერ კიდევ გაზაფხულის წმინდა დარია,
გინდაც ითოვოს და დაბარდნოს ჩემი ქალაქი,
ბედნიერი ვარ და ამიტომ, გულს უხარია....
ციდან ეშვება ფანტელების კორიანტელი,
ხეებზე ფოთლებს გაუმართავთ ცეკვა არული,
ქარი კი მღერის ახალი წლის ავე მარიას
და ყველა მხრიდან მესმის, ჩვენი ძველი ქართული...
აქაც მღერიან ჩვენებურს და უკრავენ კიდეც,
სახეს უმშვენებთ, ბედნიერი გამოხედვები.
სუფრას უსხედან, ლოცავენ და ადღეგრძელებენ,
შობა-ახალ წელს, ჩვენი ერის შთამომავლები...
გარეთ კი ისევ დაწანწალებს ქარი უხეში,
მაგრამ ქარისთვის ახლა ნეტა ვისა სცალია,
ადღეგრძელებენ ერთმანეთს და გულს უხარებენ
და ისევ ისმის ახალი წლის ავე მარია...

ემიგრანტული პროზა

ნუნუ ლურჯუმალიძე, კანადა

ზღაპრები

კვერცხი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი კაცი, პეტრე, რომელსაც არაფერი ებადა, არც სახლი ჰქონდა და არც კარი. ის ერთი დიდი ხის ფულუროში ცხოვრობდა, სოფლის მახლობლად. ზოგჯერ სოფელში ვინმეს მიეხმარებოდა და ორ ლუკმა საჭმელს მისცემდნენ.

ერთხელ, თავისი ფულუროსკენ მიმავალმა შუკაში კვერცხი იპოვა. გაუხარდა. შეეჭამო, იფიქრა, მაგრამ შემდეგ გადათქვა – მოდი, კვერცხს უბეში ჩავიდებ და როცა გამოიჩეკება, გავზრდი, დედალი იქნება, კვერცხს დადებს, გამოიჩეკავს, კიდევ გავზრდი და ბევრი ქათმები მეყოლებათ. ასეც მოიქცა, კვერცხი უბეში ჩაიდო და როცა წინილა გამოიჩეკა, არაფერს აკლებდა, უფლიდა და ეფერებოდა. წინილა წამოიზარდა თუ არა, ყვირილი დაიწყო. მიხვდა პეტრე, რომ გეგმები ჩაეშალა. ჯანდაბას, გავზრდი, გავყიდი და იმ ფულით დედალს ვიყიდო. ყვინჩილა წამდაუნუმ ყიოდა. არც დილა იცოდა, არც შუადღე და არც საღამო. საცოდავ პეტრეს სხვა გაჭირვებასთან ერთად, აღარც აძინებდა.

ერთ დილას პეტრემ დაიჭირა ყვინჩილა და ბაზარზე წაიყვანა – დაკვლით ვერ დავკლავ, რომ შეეჭამო, ჩემი გავზრდილია, როგორ

დავკლა – ისევ გავყიდი, დედალს ვერა, მაგრამ რამდენიმე კვერცხს ვიყიდი, გამოვჩეკავ, ერთი როგორ არ გამოვა დედალიო. მაგრამ, ვაითუ, ყველა ყვინჩილა გამოვიდეს. ჯანდაბას, არ ღირს ამდენ წვალეზად, ერთ სადილს მაინც შევჭამ არხეინად, გაჭირვებულის საშველი არასდროს იქნებაო – დაასკვნა. არაფერი მახადია, ერთი ძილი მქონდა და ისიც დავკარგე ამ კვერცხის პოვნითო.

გაყიდა ყვინჩილა, ფულით ერთი სადილი მიირთვა და თავის ფულურო-სახლში დაბრუნდა. ბალიშზე თავი დადო – კარგად გამოვიძინებო. ის იყო თვალი მილულა, რომ „ყიცილიყო“ – შემოესმა. თვალი გაახილა და ყვინჩილა არ დაინახა? ჯერ გაბრაზდა, მოვკლავ ამ ოხერსო, მაგრამ შემდეგ მოაფიქრდა: ამ ყვინჩილით შეიძლება ბევრი ფული ვიშოვო, გავიყვან, გავყიდი, ისევ მოვა სახლში, ისევ გავყიდი და ასე დიდ ფულს მოვუყერი თავსაო. მართლაც ასე მოიქცა. ამასობაში ყვინჩილაც გაიზარდა, ლამაზი ბიბილოთი და დეზე-ბით დამშვენდა და უფრო ძვირად იყიდებოდა. პეტრემ ფული იშოვა, დედლებიც იყიდა, ღორებიც, საქონელიც, სახლიც, მიწაც და მშვენივრად მოეწყო. მართალია, მამალი დღედაღამ განურჩევლად ყიოდა, მაგრამ პეტრემ ისეთი ოთახი მოიწყო სარდაფში, მისი ყივილი დიდად აღარ აწუხებდა. მამალსაც საუცხოო საქათმე აუშენა და დედლებიანად შიგ მოათავსა. თუმცა ჯიუტი და მყივანა მამალი მაინც თავის ქკუაზე დადიოდა და ყიოდა.

ნათქვამია: კოკა წყალს სულ არ მოიტანსო. ერთ დღეს მამლის ერთი მყიდველი პოლიციელებთან ერთად მოადგა პეტრეს სახლს. პეტრე თაღლითობისთვის დაიჭირეს და ციხეში ჩასვეს. მამალი პეტრეს ხომ არ მიატოვებდა, ციხის თავზე შესტა და დღე და ღამე ყიოდა. აღარც ციხის მცველ პოლიციელებს აძინებდა და აღარც პატიმრებს. თავმოებზრებულმა პატიმრებმა შიმშილობა გამოაცხადეს, ხოლო ციხის მცველებმა ციხის უფროსს განუცხადეს: თუ მამალს ციხეს არ მოაშორებ, მუშაობას თავს დავანებებთო.

ციხის უფროსის ბრძანებით მამალი დაიჭირეს, ძალიან შორს წაიყვანეს და იქ დატოვეს, მაგრამ დაბრუნებულებს მამალი ისევ ციხის თავზე დახვდათ მოკალათებული და განუწყვეტილად ყიოდა.

ციხის უფროსი იძულებული გახდა, პეტრე გამოეძახებინა, როცა პეტრე მცველებმა ოთახში მოუყვანეს, ციხის უფროსმა უთხრა:

– გათავისუფლებ, წადი სახლში, ოღონდ ეს მამალი მოგვაშორე და ჯანდაბამდე გზა გქონიაო.

გახარებულმა პეტრემ მამალი ბეჭზე შეისვა და სახლისაკენ გას-
ნია, თან მამალს ეფერებოდა: „შენ რომ არ მყავდე, რა მეშველებო-
დაო“.

პეტრე დღითიღვე მდიდრდებოდა. ცოლიც შეერთო, შვილებიც
შეეძინა, მამალმაც დედლებთან ერთად მრავალი წინილა გამოზარ-
და. პეტრე თავის ოჯახთან და მამალთან ერთად დღესაც ბედნიე-
რად ცხოვრობს.

მხატვარი – თამარ თამარაძე

საოცრების ქალაქი

იყო და არა იყო რა, იყო საოცრების ქალაქი აური. იგი დიდი ხნის წინათ, ძალიან დიდი ხნის წინათ თურმე ზღვის სანაპიროზე მდებარეობდა და ძალიან ბევრი გემი სტუმრობდა.

ქალაქ აურის მცხოვრებლები სხვადასხვა რჯულის ხალხი იყო, მაგრამ სალაპარაკო ენა ერთი ჰქონდათ – აურული. მეც ამ ქალაქში ვცხოვრობდი.

ქალაქის მეფეს დიონიტე ერქვა. მას სამი შვილი ჰყავდა: ვაჟი გაგატი, მზეთუნახავი ეკაკა და გონჯი ლოლასი - ოჯახის პირველი შვილი. თხუთმეტი წლის ეკაკა ყველაზე უმცროსი იყო. მიუხედავად მისი მცირე ასაკისა, თითქმის ყველა ქვეყნის მეფეს უნდოდა რძლად – დღე ერთი იყო და მისი ხელის მთხოვნელი – ათასი. მზეთუნახავი ეკაკა კი ამბობდა: „ცოლად იმას გავყვები, ვინც აურში ზღვას დააბრუნებს“.

ერთ დღეს აურში ჩოჩქოლი ატყდა. ვილაც წვეროსანი ესტუმრა ქალაქს. უცნობი ქუჩაში ჯვრით დადიოდა და ნამდაუნუმ ლოცულობდა. მეც შემხვდა, მაგრამ გამოლაპარაკება ვერ გავბედე. თუმცა აურელები რის აურელები იყვნენ, ამ კაცის ვინაობა რომ ვერ გაეგოთ.

– ბიჭო, ათანასე! – ეძახდა ჩემი 100 წლის მეზობელი თებრომია მეორე მეზობელს, – აურში ერთი სწავლული ექიმი ჩამოსულა, თურმე სასწაულებს აკეთებს.

არ იფიქროთ ეს ბიჭი – ათანასე, მართლა ახლად წვერმოდილი 17 წლის ყმანვილი ყოფილიყოს, ისიც თებრომიასავით ღრმა მოხუცებული იყო, მაგრამ ერთმანეთს გოგო-ბიჭს ეძახდნენ.

– არ გადამრიო, გოო! – უპასუხა ათანასემ.

– გააგებიე მაი ამბავი, შენი ჭირიმე, ბაბილინას, ეფროსინეს, ალათიას..., ძალიან ბევრი სახელები ჩამოუთვალა.

სამი დღე ჩოჩქოლობდა აური, შემდეგ მიწყნარდა – აური ქალაქის ახალი მცხოვრების მიღებას შეეგუა. უცნობი წვეროსანი მოხუცი – სასწაულმოქმედი ექიმი მეფეს ესტუმრა, თავისი თავი გააცნო და სასახლის იმ ოთახში დამკვიდრდა, რომელიც მეფემ გამოუყო საცხოვრებლად.

ლამაზი და ამაყი ეკაკა დღითიდღე მშვენდებოდა. გონჯ ლოლასს მისი საერთოდ არ შურდა, შურდა კი არა, კეთილი ლოლასი მოახლესავით დასდევდა უკან და სულ იმის ფიქრში იყო, მშობლებისათ-

ვის, და-ძმისათვის და ყველა გარშემომყოფისათვის რა ესიმოვნებინა. ლოლასი დის მშვენიერებით ხარობდა, დის სახელზე გამოგზავნილ უფლისწულთა საჩუქრებს დიდი სიხარულით მიარბენინებდა მის ოთახში.

ერთ დღეს ლოლასს სახელზე გამოგზავნილი დიდი, ლამაზი თაიგული შემოუტანა მოახლემ, შიგ წერილი იდო, სადაც ეწერა: „ლოლას, ძალიან, ძალიან მიყვარხარ“. ლოლასი არ დაფიქრებულა, ეს თაიგულიც დას შეუტანა, იფიქრა, ალბათ ვილაცას ჩემი დის სახელი შეემალო.

მეფის სასახლეს მოულოდნელად უბედურება ეწვია: უფლისწული გაგატი ძალიან დაავადმყოფდა, აურის ექიმებმა მისი გადარჩენის იმედი დაკარგეს. ტიროდა ლოლასი, ღვარად ჩამოსდიოდა ცრემლები, ლოცულობდა, კოცნიდა გაგატს და ღმერთს მის გადარჩენას სთხოვდა.

ხელმწიფეს ის წვეროსანი გაახსენდა, სასწაულებს რომ ახდენდა, გამოიძახა და უთხრა:

– მთხოვე, რაც გინდა, ოღონდ შვილი გადამირჩინეო.

– შვილს გადაგიჩინე, – შეჰპირდა წვეროსანი, – ოღონდ შენს ქალიშვილზე უნდა დამაქორწინოო.

ხელმწიფეს გაახსენდა მისი ჯიუტი ქალიშვილის სურვილი, აურში ზღვის გაჩენას რომ ითხოვდა და წვეროსანს ჰკითხა:

– შენ შეგიძლია აურში ზღვა გააჩინოო?

– მე შემიძლია ავადმყოფები მოვარჩინო, რადგან ექიმი ვარ, ზღვის გაჩენას კი ვერ შევძლებო.

დამწუხრდა მეფე. მაგრამ გადანყვიტა, ოღონდ შვილი გადარჩენოდა და ძალა დაეტანებინა ეკაკასთვის.

– კარგო, – შეჰპირდა წვეროსანს, – ჩემს ქალიშვილზე დაგაქორწინებ, ოღონდ შვილი გადამირჩინეო.

ლოლასი კი განუწყვეტილად ტიროდა. იმდენი იტირა, ცრემლების მდინარეები გაჩნდნენ.

წვეროსანი საქმეს შეუდგა. დაიწყო გაგატის მკურნალობა. რამდენიმე დღეში მეფის ვაჟი კარგად გახდა. ამასობაში ლოლასს იმდენი ეტირა, აურში ზღვა დამდგარიყო. გაიხედა მეფემ და ზღვა რომ დაინახა, სიხარულით ცას ეწია. ახლა ეკაკა ქორწინებაზე უარს ვლარ იტყოდა.

გაიმართა დიდი წვეულება. მოიწვიეს წვეროსანი. მეფემ სადღოფლო კაბაში გამოწყობილი ეკაკა გვერდით დაუყენა – აჰა, ჩემი ქალიშვილის ხელიო.

– არა, მეფეო, მე ლოლასი მიყვარს და მასზე მსურს დაქორწინება.

ყველამ გაკვირვებით გადახედა ერთმანეთს. წვეროსანმა კი პარიკი გადაიძრო. მათ წინ უმშვენიერესი ახალგაზრდა ვაჟი იდგა.

შემოიყვანეს ლოლასი. ამდენ ცრემლს ისე დაემშვენებინა, ეკაკაზე მეტად ლამაზი იყო.

დანუნებული ეკაკა სადღაც მიიმალა. ვაჟი მიუახლოვდა ლოლასს და ხელი გაუწოდა. მიხვდა ლოლასი, იმ ყვავილების გამომგზავნი და წერილის დამწერი რომ ეს ვაჟი იყო.

მეფემ დიდი ქორწილი გადაუხადა ლოლასს, ოცი დღე იყო ქეიფი და ლხინი. კეთილშობილ და ჭკვიან სიძეს სამეფოს ნახევარი ებოძა.

აურში მეტი აღარაფერი იყო სალაპარაკო.

ისინი ახლაც ტკბილად და ბედნიერად ცხოვრობენ.

მხატვარი – თამარ თამარაძე

ფისანდურა (ნამდვილი ზღაპარი)

კატა ფისანდურა შავი ფერისა იყო, ძლიერი, ღონიერი და ჭკვიანი. ცხოვრობდა გიორგის სახლში, თათს არაფერს აკარებდა. მხოლოდ იმას მიირთმევდა, რასაც თავისი შრომით მოიპოვებდა. მუსრს ავლებდა თავგებსა და ვირთხებს. როცა ისვენებდა, ხან პატარა გიორგისთან ერთად თამაშობდა, ხანაც მეზობლის თეთრ კატა-ფისუნას ესიყვარულებოდა. ისიც ისეთი ლამაზი იყო! - ძალიან თეთრი და ფუმფულა ბენვი ჰქონდა, როგორც კი დაინახავდა ფისანდურა, იმწამსვე მისკენ მირბოდა. ერთად ერთობოდნენ, ხან ხეებზე ადიოდნენ, ხან აივანზე დარბოდნენ, ხან ტახტზე მოკალათდებოდნენ და ნაირნაირ ამბებს უკნაოდნენ ერთმანეთს.

ასე ცხოვრობდა ფისანდურა, ბედნიერი და ლალი ცხოვრებით, ოჯახის ნევრებს – გიორგის და მის მშობლებსაც ძალიან უყვარდათ მონესრიგებული და მშრომელი კატა, რომელიც თავგებისა და ვირთხებისაგან იცავდა ყველას. უვნებლად ეწყობოდა სხვენში ნიგვზისა და თხილის ტომრები და სხვა სურსათ-სანოვავე.

ერთ დღეს ფისანდურამ სხვენზე ვირთხა დაიჭირა და სანამ შესანსლავდა, რალაც თვალეში ჩახედა მსხვერპლს:

– რას მერჩი, ფისანდურა, რად მჭამ, როგორც შენ გინდა საჭმელი, მეც ისე მინდა, ცოლი და პატარა ვირთხუნები მყავს, შიათ და მინდა მივუტანო რამე... შენ რომ შემეჭამ, იმათ რა ეშველებათ, ხომ დამინყდებიან შიმშილით.

ფისანდურა შეკრთა, ვირთხას თათები აუშვა და გაუშვა. შენუხებული სხვენიდან ძირს ჩამოვიდა და კიდევ დაფიქრდა.

იმ დღეს არაფერი უჭამია, სალამოს მოშვიდა. მაგიდაზე რძით სავსე ფინჯანი იდო. იფიქრა, დავლევო, მაგრამ არ დალია, რადგან არ იყო ჩვეული სხვისი ნაშრომით ცხოვრებას.

იმ ღამეს მშვიდს გვიან ჩაეძინა.

მეორე დღეს, დილით რომ გაიღვიძა, ძალიან შიოდა. ისევ ავიდა ქერზე, დაიჭირა ვირთხა, რომელიც ნიგვზის ტომარს ეპარებოდა, მაგრამ ისევ თვალეში ჩახედა, ნაიკითხა იგივე თხოვნა და ისევ გაუშვა.

ფისანდურას ცხოვრება შეიცვალა, სიბრალული მოეძალა. აღარ იჭერდა თავგებს და ვირთხებს, არც პატრონის საკვებს აკარებდა პირს... ამასობაში შავი, ლამაზი, ფუმფულა ფისანდურა ჩამოხმა,

მისმა ბენვმა ბზინვარება დაკარგა. ვირთხებმა და თავგებმა კი პატრონის ყველა ტომარა გამოხრეს და ყველაფერი გაანადგურეს. გაბრაზებული პატრონი ფისანდურას საჭმელს აღარ აძლევდა. გამხმარ, ბენვგაცვენით ფისანდურას აღარც პატარა გიორგი ეფერებოდა, ლამაზი თეთრი ფისუნიაც გვერდზე აღარ უხედავდა.

იმ დღეს სიმწრით აბობლდა სხვენზე ფისანდურა. ყველაფერი სტკიოდა, განძრევაც აღარ შეძლო, თვალებს სიმწრით ახელდა. უყურებდა, როგორ გარბი-გამორბოდნენ თავგები და ვირთხები, როგორ ანადგურებდნენ ყველაფერს.

ფისანდურას ჭამის თავიც აღარ ჰქონდა. ერთმა გათამამებულმა ვირთხამ კბილი თათზე წაატანა, შემდეგ სხვენებაც გაკრეს კბილები და საცოდავმა ფისანდურამ სული განუტევა.

მკვდარი ფისანდურა სულ ლუკმა-ლუკმად დაინაწილეს ვირთხებმა, რომლებსაც ფისანდურას თვალეებში ჩახედვის სურვილი საერთოდ არ გასჩენიათ.

ასე დაამთავრა სიცოცხლე სხვენზე ერთ დროს ლამაზმა, ყოჩაღმა, შავფუმფულა ფისანდურამ.

მხატვარი – თამარ თამარაძე

ონა ღა პოეზია

მაკა კაჭკაჭიშვილი-ბერიძე

პოეტური სინტაქსისათვის (ჟურნალ „განთიადის“ მიხედვით)

ჩვენი წერილი მწერალთა ყოველთვიურ ლიტერატურულ ჟურნალ „განთიადის“ ფურცლებზე 2015 წელს გამოქვეყნებული პოეზიის ენის ზოგიერთ თავისებურებას ეხება. მე-19 საუკუნის ბოლოს (1887 წელს) დაარსებულ ჟურნალს 2015 წელს განახლებიდან 41-ე წელიწადი შეუსრულდა. საუკუნეზე მეტხანს ასახავდა ქართული მწერლობის ავ-კარგს „განთიადი“. იცვლებოდა ლიტერატურული მიმდინარეობები, მკითხველთა გემოვნება და, რაც მთავრია, მწერლობის უმთავრესი იარაღი — ქართული ენა.

1914 წელს გაზეთ „სახალხო ფურცელში“ გერონტი ქიქოძე წერდა: „შეგნებული ერი არც ერთს თავის სიმდიდრეს არ ეპყრობა ისეთი სიფრთხილით და ყურადღებით, როგორც თავის ენას. ის მას ერთი მხრით სწმენდს უცხო ელემენტებისაგან, მეორე მხრით მის გარეთ გატანას ცდილობს. ამგვარად იბადება ორი მიმდინარეობა, ორივე დამახასიათებელი ეროვნული ენერგიისათვის: მოძრაობა პურისტული და მოძრაობა ექსტენსიური. პირველი, უწინარეს ყოვლისა, სინტაქსისა და ლექსიკონის სფეროში აშკარავდება, მეორე კი ყველაზე ძლიერ სიტყვაკაზმული მწერლობის შემწეობით ხორციელდება. ენის ლექსიკონი იზრდება და იწმინდება ეროვნული აქტივობის წყალობით, მისი სინტაქსი თანდათან ყალიბდება. ამგვარად განმტკიცებული ენა უპირდაპირდება დაუმთავრებელ, უსუსურ, უკულტურო ენებს და ამარცხებს მათ: ამარცხებს არა ძალმომრეობით, არამედ პოეზიისა და ლიტერატურის შემწეობით. ენერგიული ერები - ფრანგები, ინგლისელები, რუსები, გერმანელები თავიანთ ენას თანდათან უფართოებენ სამოქმედო ასპარეზს, როგორც ამას ძველი რომაელები შვრებოდნენ. როგორც ერთ დროს ლათინური, ისე ახლა ფრანგული, გერმანული და ინგლისური სცილდება ნაციონალურ საზღვრებს და ინტერნაციონალურ კუთვნილებად ხდება. ენა უფრო ბასრი იარაღი აღმოჩნდა, ვიდრე შუბი ან ხმალი იყო და პოეზიამ შესძლო ის, რაც ვერ შესძლო ვერც თოფმა, ვერც ზარბაზანმა“ (გე-

რონტი ქიქოძე, „ენა და ეროვნული ენერჯია“, „სახალხო ფურცელი“, 1914 წელი, <http://www.georoyal.ge/>.

ვფიქრობთ, გერონტი ქიქოძის ეს სიტყვები ნიშანდობლივია თანამედროვე ეპოქაშიც და სინტაქსის შესწავლასაც არ დაუკარგავს თავისი აქტუალურობა. ამჯერად ჩვენი დაკვირვების ობიექტი პოეტური სინტაქსი იქნება.

პოეტური სინტაქსი განიმარტება, როგორც წინადადების თავისებური აგებულება აზრის მხატვრულად გამოსახვის მიზნით. მწერალი ამა თუ იმ ლიტერატურული ენის კანონებს ემორჩილება, უმეტეს შემთხვევაში ლიტერატურული ენის კანონების შესაბამისად აგებს ფრაზებს, მაგრამ ზოგჯერ დგება სინტაქსური ნორმების დარღვევის აუცილებლობის წინაშე. „მაგ:

„ატირდა ხარი ნიკორა

მარგალიტისა ცრემლითა” - აღნიშნულ წინადადებაში, სინტაქსური ნორმების გათვალისწინების შემთხვევაში, სიტყვები ასე უნდა იყოს დალაგებული — „ხარი ნიკორა მარგალიტის ცრემლით ატირდა“. თავში უნდა იყოს ქვემდებარე, ბოლოს შემასმენელი, მაგრამ, თუ შევადარებთ ორივე მაგალითისაგან ცალ-ცალკე მიღებულ შთაბეჭდილებას, მივხვდებით, რომ მეორე ნიმუშისაგან მიღებული შთაბეჭდილება ახლოსაც ვერ მივა იმასთან, რასაც ჩვენში პირველი მაგალითი აღძრავს. ეს იმიტომ ხდება, რომ პირველ მაგალითში პირველ ადგილზე არის სიტყვა „ატირდა“, რის გამოც ამ სიტყვაზე მოდის ლოგიკური მახვილი და მკითხველშიც მსგავს შთაბეჭდილებას იწვევს. მეორე მაგალითში არ ჩანს აღშფოთება. ავტორი თითქოს დინჯად, აუღელვებლად მოგვითხრობს ნიკორას ატირების შესახებ და, შესაბამისად, მკითხველშიც სუსტ შთაბეჭდილებას იწვევს. მაშასადამე, ამ მაგალითში საქმე გვაქვს პოეტური სინტაქსის გამოყენების ვარიანტთან (სიმონ გაჩეჩილაძე, სიტყვიერებისა და ლიტერატურის თეორია, თბ.: განათლება, 1977).

პოეტური სინტაქსის შესასწავლად მეცნიერები საჭიროდ მიიჩნევენ თითოეული შერჩეული მხატვრული ხერხის ფუნქციისა და შემდგომ ლექსიკური ერთეულების ერთიან სინტაქსურ კონსტრუქციად აგების ანალიზს. თუ მხატვრული ტექსტის ლექსიკის იმანენტური კვლევის დროს საანალიზო ერთეულების როლში გამოდის სიტყვა, სინტაქსის კვლევის დროს - წინადადება და ფრაზა. ლექსიკური თავისებურებების ანალიზისას სწავლობენ სიტყვათა შერჩევის პროცესში ლიტერატურული ნორმიდან გადახვევის ფაქტებს, ასევე

სიტყვათა გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებას, რადგან სიტყვა გადატანითი მნიშვნელობით (ტროპი), თავს იჩენს მხოლოდ კონტექსტში, მხოლოდ სხვა სიტყვებთან აზრობრივი კავშირის დროს. სინტაქსის კვლევისას ყურადღება მახვილდება არა მხოლოდ სინტაქსური ერთეულების ტიპოლოგიურ განხილვასა და სიტყვათა გრამატიკულ კავშირებზე წინადადებაში, არამედ კონსტრუქციის აგების პრინციპებზე, მეტიც, მთელი ფრაზის ცვლილების თავისებურებებზე მისი შემადგენელი ნაწილების სემანტიკური მიმართების გათვალისწინებით.

ავტორის მიერ შერჩეული სინტაქსური კონსტრუქციების ტიპების შესწავლა საჭიროა იმიტომ, რომ გამოვლინდეს, რით არის ის განპირობებული: თემატიკით, თუ ნაწარმოების ზოგადი სემანტიკით. სწორედ ამ თვალსაზრისით განვიხილავთ „განთიადის“ ფურცლებზე გამოქვეყნებული ლექსების ენას, დავაკვირდებით და შევეცდებით, გამოვკვეთოთ თავისებურებები. ვფიქრობთ, პოეტური სინტაქსია სწორედ ავტორის ინდივიდუალიზმის გამოხატვის ერთ-ერთი მკაფიო გამოვლინება. ჩვენ ამოვიცნობთ ქართველ შემოქმედთ, მაგალითად, გალაკტიონ ტაბიძეს, კონსტანტინე გამსახურდიას და სხვებს არა მხოლოდ იმიტომ, რომ ტექსტის კონკრეტულ მონაკვეთში წავიკითხავთ იმას, რასაც ხშირად და ჩვეულებრივ წერს თითოეული მათგანი, არამედ ნაწარმოებების ენობრივი ქსოვილის, მათ შორის, ენის სინტაქსური თავისებურებების გამო.

ბუნებრივია, ჩვენი ობიექტია ძირითადი სინტაქსური ერთეული — წინადადება. სწორედ წინადადების სტრუქტურა და მისი შემადგენელი ნაწილები ქმნის მრავალფეროვანი კონსტრუქციების აგების შესაძლებლობას. მიუხედავად საერთო საშუალებებისა, როგორც მწერლები, ისე მეცნიერები ასხვავებენ პოეზიისა და პროზის „ენობრივ საჭიროებებს“. „რა უნდა ითქვას ჩვენი მწერლების შესახებ. თვლიან რა სიმდაბლედ, მარტივად გადმოსცენ ჩვეულებრივი ამბები, ფიქრობენ, გააცოცხლონ საბავშვო პროზა დამატებებითა და მდორე მეტაფორებით... საჭიროა ითქვას: ადრიანი დილა, ისინი კი წერენ: „ამომავალი მზის სხივებმა ძლივს გაანათეს ფირუზისფერი ზეცის აღმოსავლეთი“, განა ეს უკეთესია მხოლოდ იმიტომ, რომ უფრო გრძელია?... სიზუსტე და ლაკონურობა — აი, პროზის პირველი ღირსება. ის ითხოვს აზრსა და კიდევ ერთხელ აზრს. ამის გარეშე ბრწყინვალე გამონათქვამი არაფერს ემსახურება. ლექსი კი სულ სხვა რამეა...“ (Пушкин А.С. „О русской прозе...“), - წერდა პუშკინი. შესაბამისად

„ბრწყინვალე გამონათქვამების“, კონკრეტულად კი „ლამაზი“ ლექსიკის, რიტორიკული საშუალებისა და სინტაქსური კონსტრუქციის ტიპების მრავალფეროვნებას მწერალი პროზისთვის მიიჩნევდა არა აუცილებლობად, არამედ მხოლოდ შესაძლებლობად. ლექსებში კი პირიქით, რამდენადაც მისი აზრით, საკუთრივ ლექსის ტექსტის ეს-თეტიკური ფუნქცია ყოველთვის მნიშვნელოვნად ჩრდილავს ინფორმაციულს. როგორც რუსი მკვლევრები აღნიშნავენ, ამას თვითონ პუშკინის პროზაც ადასტურებს. სინტაქსურად ლაკონურია პუშკინი პროზაიკოსი მაშინ, როდესაც პუშკინი პოეტი უხვსიტყვიანია, იყენებს გრძელ ფრაზებს მათი ნაირგვარი პერიფრაზირებით (Чернец Л. В., Введение в литературоведение, Москва, 2004).

მას შემდეგ დიდი დრო გავიდა და შეხედულებებიც შეიცვალა. დღეს ცხადია, რომ „ლამაზი“ ლექსიკა და სინტაქსურად „გრძელი“ კონსტრუქციები, უხვსიტყვიანობა პოეზიაშიც შესაძლოა აღმოჩნდეს გაუმართლებელი. ეს აუცილებელია ლექსებში მხოლოდ მაშინ, როდესაც სემანტიკურად ან კომპოზიციურად მოტივირებულია. ისევე, როგორც პროზაში მიუღებელია, ერთი მხრივ, ლექსიკურ-სემანტიკური მინიმალიზმი, თუ ის აბსულუტურ ხასიათს ატარებს და მეორე მხრივ, კონსტრუქციის ზედმეტად გართულება, წინადადების გამოყენება ბევრი განსხვავებული ლოგიკური და გრამატიკული კვანძით.

ქართული ენის მკვლევრებში არ არსებობს ჩამოყალიბებული და შეთანხმებული თვალსაზრისი იმის შესახებ, თუ როგორი შეიძლება იყოს ქართული ფრაზის მაქსიმალური „სიგრძე“. ამ შემთხვევაში შემოქმედის ზომიერების განცდაზე, მის ნიჭსა და ოსტატობაზე და მოკიდებული მკითხველი. „გრძელმა“ წინადადებამაც შეიძლება არ დაკარგოს სიმსუბუქე, თუ მისი შემადგენელი ნაწილები სწორად არის კონსტრუირებული:

„დროდადრო რალაც გვაკლდება და

ვავსებთ ერთმანეთს —

სუნთქვით, საუბრით, მინიშნებით,

გულის სითბოთი, მე შენგან მხოლოდ სიყვარული მინდა,

ღმერთმანი

და რომ შემეძლოს

მთელ სამყაროს შენ დაგიტოვბდი“ (გივი ალხაზიშვილი, „რეფრენი“, №7-8).

პოეტური სინტაქსის კვლევა ითხოვს ზოგადი ხასიათის საკითხის შესწავლას - ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებისა და ავტო-

რის მიერ გამოყენებული გრამატიკული წესების შესაბამისობას. პარალელს თუ გავავლებთ, აქ ზუსტად ისეთივე ურთიერთმიმართებაა, როგორც პასიურ ლექსიკასა და პოეტური ლექსიკონის გააქტიურებულ ნაწილთან. სინტაქსში ისე, როგორც ლექსიკის სფეროში, შესაძლებელია **ბარბარიზმები, არქაიზმები, დიალექტიზმები**. ბარბარიზმები სინტაქსში ჩნდება მაშინ, როდესაც ფრაზა აგებულია უცხოური ენის წესებით. ლექსში **სინტაქსური ბარბარიზმების** გამოყენება მაღალი სტილის ნიშნად მიიჩნეოდა. ზუსტად ისევე, როგორც **სინტაქსური არქაიზმებისა:**

„ნამია ნამთა მსწრობელი“, -

ჩამოიჯრემლა იამან, -

ჩამოიქროლა სიკვდილმან,

ვითარ ქარმან და ნიაჴმან“ (ფარნაოზ რაინაული, „მარტო“, №3-4).

კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც მნიშვნელოვანია მხატვრული ტექსტის სპეციფიკის გამოსავლენად, არის **„სინტაქსური ფიგურების“** შესწავლა. მათ ასევე უწოდებენ სტილისტიკურს, რიტორიკულს — იმ სამეცნიერო დისციპლინასთან მიმართებით, რომლის ფარგლებშიც შეისწავლება ტროპისა და ფიგურების თეორია, ხოლო **სინტაქსურს**, პოეტური ტექსტის იმ მხარესთან მიმართებით, რომლის დასახასიათებლადაც საჭიროა მათი აღწერა. ჩვენ სწოდებდ ეს უკანასკნელი გვიანტერესებს. ფიგურების შესწავლა იწყებოდა უკვე იმ პერიოდიდან, როდესაც ყალიბდებოდა სტილის გაგება, ანუ ანტიკური ეპოქიდან. თეორია განვითარდა და დაიხვეწა შუა საუკუნეებში. საბოლოოდ, თანამედროვეობაში გადაიქცა ნორმატიული „პოეტიკის“ შემადგენელ ნაწილად. ფიგურების აღწერისა და სისტემატიზაციის პირველი მცდელობა მოცემულია ანტიკის ლათინურ ტრაქტატებში პოეტიკასა და რიტორიკაში (უფრო სრულად „კვინტილიანის „რიტორის აღზრდაში“). ანტიკური თეორია ვარაუდობდა, რომ არსებობს გარკვეული უმარტივესი „ბუნებრივი“ აზრის სიტყვიერი გამოხატულება (დისციპლინირებული ენა ყოველგვარი სტილისტიკური ელფერისა და გემოვნების გარეშე), ხოლო როდესაც რეალური მეტყველება როგორღაც გადაიხრებოდა ამ ეტალონიდან, თითოეული ასეთი გადახვევა შეიძლებოდა მიგვეჩინა როგორც „ფიგურა“ (Гаспаров М.Л. Средневековые латинские поэтики в системе средневековой грамматики и риторики, 1997, С. 629). ჩვენ წერილში ავირჩევთ ტერმინს „ფიგურა“ (მოვიყვანთ მათ ლათინურ შესატყვისებს) მიუხედავად იმისა, რომ ტროპი და ფიგურები შეისწავლებოდა

ერთნაირად, არის მნიშვნელოვანი ნიუანსური განსხვავება - „ტროპი“ არის სიტყვის მნიშვნელობის შეცვლა მაშინ, როდესაც „ფიგურა“ — არის სიტყვათა ბუნებრივი წყობის ცვლილება სინტაქსურ კონსტრუქციაში (სიტყვათა გადანაცვლება, ან ბუნებრივი მეტყველების თვალსაზრისით ზედმეტი ლექსიკური ერთეულების გამოყენება). აქვე აღვნიშნავთ, რომ ჩვეულებრივი მეტყველების ფარგლებში აღმორჩენილი „ფიგურები“ ხშირად განიხილება, როგორც მეტყველების შეცდომები, თუმცა მხატვრულად ორიენტირებულ ტექსტში იგივე ფიგურები პოეტური სინტაქსის ხერხად და საშუალებად იქცევა.

სამეცნიერო ლიტერატურაში ვხვდებით ფიგურების კლასიფიკაციის სხვადასხვა ვარიანტს. კლასიფიკაციას საფუძვლად უდევს როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისებრივი სადიფერენციო ნიშნები: ფრაზის სიტყვიერი შემადგენლობა, მისი ნაწილების ლოგიკური თუ ფსიქოლოგიური ურთიერთმიმართება. ყურადღებას გავამახვილებთ განსაკუთრებით მნიშვნელოვან ფიგურებზე. გავიზიარებთ ლ. ჩერნეცის კლასიფიკაციის საფუძვლებს და განვიხილავთ:

ა) სხვადასხვა სინტაქსურ და რიტორიკულ-სინტაქსურ კონსტრუქციებს (ლექსებში, ტექსტის სვეტებში), ტექსტში ფრაზის, ფრაზაში სიტყვების ბუნებრივისგან განსხვავებულ განლაგებას, რომელიც ეყრდნობა სინტაქსის წესებს;

ბ) სინტაქსურ კონსტრუქციებში ლოგიკური ან გრამატიკული ელემენტების ბუნებრივისგან განსხვავებულ კავშირებს;

გ) ტექსტის ბუნებრივისგან განსხვავებულ ინტონაციურ წყვეტას სინტაქსური საშუალებების გამოყენებით.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ხშირ შემთხვევაში ერთსა და იმავე ფრაზაში შეიძლება აღმოჩნდეს სიტყვების განლაგების რამდენიმე საშუალება, რომელიც განაპირობებს ტექსტის ორიგინალურობასა და განუმეორებლობას. ყურადსაღებია ერთი გარემოებაც. მიუხედავად იმისა, რომ ძირითადი სინტაქსური ერთეული წინადადებაა, პოეტური სინტაქსის საყრდენად სინტაქსური წყვილი გვევლინება და ფიგურების ანალიზსაც სწორედ სინტაგმის ფარგლებში შევუდგებით.

ყოველდღიურ სასაუბრო მეტყველებაშიც და მხატვრულ ლიტერატურაშიც შეცდომად ითვლება სინტაქსური წყვილის წევრებს შორის შეთანხმებასა და მართვისას (ანაკოლუფი) გრამატიკული ფორმების არასწორი გამოყენება:

„ყველა თასები აავსეთ, ტკბილია ჩვენი ზედაში,„

მზე, დილა, ნატვრის ახდენა — ეს ყველა პოეტებია“ (ზვიად ნეფერიძე, „მტრედები“, №3-4).

ამგვარ ფორმებს გამართლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოეძებნებათ, როდესაც საქმე პერსონაჟის მეტყველებას ეხება და მას ექსპრესიულობას ანიჭებს.

ლიტერატურაში უფრო გამიზნულ გამოყენებად და არა შემთხვევით დაშვებულ შეცდომად განიხილება ისეთი სინტაქსური გაფორმება, როდესაც წინადადებაში ერთმანეთის გვერდით აღმოჩნდება ერთგვარი წევრების სახით სემანტიკურად არაერთგვაროვანი ერთეულები (სილენსი, რომელიც ანაკოლუფის საპირისპირო მოვლენაა):

„პეპელასავით მოფარფატეს გხედავ სიზმარში,
გიმღერის თოვლი და პოეზია“. (ზვიად ნეფარიძე, „ია, თოვლი და პოეზია“, №3-4).

ან:

„იტირე ჩემო გულო, ჩემო თვალო,
დაუნახავებისა და ზურგის ფოტო“ (ნარგიზ თავაძე, „ქარალღის ხე“, №3-4).

არა მხოლოდ მხატვრულ, არამედ ჩვეულებრივ მეტყველებაშიც გვხვდება სინტაქსური ხერხი, როდესაც იქმნება ფრაზაში გრამატიკული კავშირის განწყვეტის იმიტაცია. ამ დროს გამოტოვებულია სიტყვა ან რამდენიმე სიტყვა წინადადებაში და გამოტოვებული სიტყვების მნიშვნელობა იოლად აღდგება საერთო კონტექსტიდან (ელიფსი). ეს ხერხი გამოიყენება უფრო ხშირად ეპიკურ და დრამატულ ნაწარმოებებში პერსონაჟების დიალოგის აგებისას. მისი საშუალებით ავტორები თავისი გმირების რეალური ცხოვრებისეული სიტუაციების დახატვას ახერხებენ:

„- რაიც გადაგვხდა, თუმცა ძნელი მოსაგონია,

შეხვედრა ჩვენი მე სიზმარი უფრო მგონია.

- საიდან?

- როგორ?“ (გურამ არძენაძე, „საუფლო მარადისობის“, №7-8).

ელიფსური მეტყველება მხატვრულ ტექსტში ამძაფრებს რეალობის შეგრძნებას, აძლიერებს დამაჯერებლობას, რადგან ელიფსი ფრაზის კომპოზიციის ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორია: დიალოგისას ის საშუალებას იძლევა, გამოტოვო ადრე გამოყენებული სიტყვა. შესაბამისად, სასაუბრო მეტყველებაში ელიფსს აქვს მკვეთრი პრაქტიკუ-

ლი ფუნქცია: მოსაუბრე გადასცემს თანამოსაუბრეს ინფორმაციას საჭირო მოცულობით, იყენებს მინიმალურ ლექსიკურ მარაგს.

რაც შეეხება ელიფსის გამოყენებას როგორც გამომსახველობითი საშუალებისას, მხატვრულ მეტყველებაში ის მოტივირებული შეიძლება იყოს თხრობის ფსიქოლოგიზმით. ელიფსს შეუძლია ასევე გამოხატოს მგომარეობის ან მოქმედების ცვლილება.

იმ ფიგურების რიცხვს, რომელთაც ახასიათებთ სინტაქსური კონსტრუქციების ნაწილების თავისებური განლაგება, არის **პარალელიზმი და ინვერსია**.

პარალელიზმი გულისხმობს ტექსტის შერწყმული სინტაქსური ნაწყვეტების კომპოზიციურ ურთიერთმიმართებას. პარალელიზმის სახეები ყალიბდება ფრაზის აგების რომელიმე პრინციპის საფუძველზე. მთავარია, რომ თავისება, რომელიც ახასიათებს პირველ კონსტრუქციას, იქცეს მაგალითად მეორე კონსტრუქციის შესაქმნელად, ე.ი. მომდევნო სინტაქსურ კონსტრუქციაში სიტყვათა წყობა აგებულია პირველის მიხედვით:

**„ყვავილობა ტკივილის, ცხელი ლოდის კატორღა,
უენობა კვილის — შემყვარდი რატომლა? (ზვიად ნეფერაძე,
„გაჟღენთილი ბარათი“, №3-4);**

ან:

**„შენი ბაგე, ჩემს ბაგეს რომ ეთაფლებოდა,
იცოდე, რომ ან სხვა ბაგეს
ვერასოდეს ველარ ჩაითაფლავს,
შენი მკლავები
ჩემს მკლავებს რომ ეთასმებოდა,
იცოდე, რომ ან სხვა მკლავებს
ვერასოდეს ველარ გათასმავს“ (ზეინაბ სარია, „მედეა“, 9-10).**

ან:

**„იმ ქალის ცოდვა ვერ შევიყვარე,
ვინც ფეხები ცრემლით დაგბანა, ვინც თმები ფერხით დაგიფინა“
(ჯარჯი ფხოველი, „ბებერ პოეტებს“, №5-6)**

განარჩევნ პირდაპირ პარალელიზმს და შებრუნებულს, ხოლო სიტყვათა რაოდენობის მიხედვით სინტაქსურ წყვილებში - გამოყოფენ სრულსა და უსრულს.

როგორც აღვნიშნეთ, ამავე რიგის ფიგურებს მიეკუთვნება ისეთი გავრჩელებული პოეტური საშუალება, როგორიცაა **ინვერსია**. ის გამოიხატება სიტყვათგანლაგებაში, სიტყვათშეთანხმებაში ან წინადა-

დებაში. ეს არის წყობა, რომელიც ჩვეულებრივისგან განსხვავებულია. ქართულისთვის ჩვეულებრივი წყობაა, როდესაც მსაზღვრელს მოჰყვება საზღვრული, სახელს – თანდებული. ინვერსირებული სიტყვები შეიძლება იყოს ფრაზაში კონტაქტური და დისტანციური, კონტაქტურის დროს შენარჩუნებულია სიტყვათა უშუალო თანმიმდევრობა:

„სიყვარული ყინულის, უდაბნოში მარტო ვარ,

ცეცხლი მარადიული დრომ ჭაობში დატოვა,

საჩუქრზე ასპიტის, უარს რად არ ამბობდი?

რეალობა სასტიკი, ფუნჯი ბუნაროტის (ზვიად ნეფერაძე, „გაჟღენთილი ბარათი“, №3-4);

დისტანციურის დროს მათ შორის ჩასმულია სხვა სიტყვები. ორივე შემთხვევაში სიტყვის არაბუნებრივი პოზიცია გავლენას ახდენს მის ინტონაციურ გამოყოფაზე, როგორც ტომაშევსკი შენიშნავდა, ინვერსიულ კონსტრუქციაში სიტყვები ისმის უფრო მკაფიოდ და გამოკვეთილად (Томашевский Б В Теория Литературы Поэтика 1996).

ტექსტის ინტონაციურ კომპოზიციასთან დაკავშირებით განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს **სინტაქსურ გამეორებას** წინადადების ფარგლებში. მისი დახმარებით ავტორები, როგორც წესი, ხაზს უსვამენ ფრაზაში სემანტიკურ დაძაბულობას იმდენად, რამდენადაც ნებისმიერი გამეორება არის ინტონაციური გამოყოფა. ინვერსიის მსგავსად განმეორება შეიძლება იყოს კონტაქტური და დისტანციური. კონტაქტური:

„ვხუჭავ, ვხუჭავ, ვხუჭავ, ვხუჭავ,

ვხუჭავ თვალებს,

ეს ზმანება სახებაა ვითომ შენი?“ (კოტე ნაჭყებია, „უშენობით ვითომები“, №9-10)

დისტანციური გამეორების დროს გამეორებულ ნაწილებს შორის ჩასმულია სიტყვა ან სიტყვები:

„და ჩემს ნერვიულ დროში, **ომიც** არის და ... **ომიც**“ (ზ. გორგილაძე, „შენ!-ალაყაფის ლომო“, №3-4).

უბრალო გამეორებას იყენებენ ტექსტის სხვადასხვა ერთეულთან მიმართებით. შეიძლება გამეორდეს სიტყვა, სიტყვათშეთანხმება ისე, რომ არ შეიცვალოს გრამატიკული ფორმა და

ლექსიკური მნიშვნელობა:

„და მე არ მესმის, ღვთაებრივო -

და მე არ მესმის,

ნუთუ თქვენ კიდევ შეგიძლიათ ჩემი ალერსი? (ზ. გორგილაძე, „ნუთუ“, №3-4).

პოეტები იყენებენ გამეორებას ასეთი ფორმითაც: ერთი სიტყვა მეორდება სხვადასხვა ბრუნვაში და არ იცვლება მისი ლექსიკური მნიშვნელობა (**პოლიპტოტონი**):

„შენი **ბაგე**, ჩემს **ბაგეს** რომ ეთაფლებოდა,
იცოდე, რომ ან სხვა **ბაგეს**

ვერასოდეს ვერ ჩაითაფლავს“ (ზეინაბ სარია, „მედეა“, №9-10).

აქტიურად გამოიყენება ფიგურა, როდესაც სიტყვა სხვადასხვა ფორმით მეორდება და ამავე დროს იცვლის მნიშვნელობას ანუ გამოიყენება როგორც პირდაპირი, ისე გადატანითი მნიშვნელობით (ანტანაკლასისი):

„ო, რამხელა **გულიც** მქონდა წელს და
ყველაფერი **უგულობას** ჩაბარდა (ზ. გორგილაძე, „ეს რამხელა
გული მქონდა“, №3-4).

ან:

„საშენო **გული**, **გულის** ჩიტად ქცეული,

თავს გამოჰყოფს და

-გუ-გუ! - გაიხსენებს დროს...

იქნებ იპოვო **გული** და

შენი **თვალები** შეამჩნიო

ჩემს **თვალებში**“ (ნარგიზ თავაძე, „ქალაღდის ხე“, №3-4).

ხშირად მეორდება ტექსტის უფრო დიდი ნაწილი, ვიდრე წინადადება (სტროფი, შეიძლება მთელი ნაწარმოები). ქვემოთ მოყვანილი სტროფი მთლიანად მეორდება ლექსში:

„**სულის მანათობელა,**

ბანგო, მათრობელა,

ჩემო სიყვარულო,

დარჩი მარტოხელა“ (ქეთევან ასათიანი, „ჩემო სიყვარულო“, №3-4);

ან:

„**ეს ცივი ქარი, ეს ოხერი, ზურგზე შეგისვამს,**

რომ ცივი ქარი, ეს ოხერი, ზურგზე შეგისვამს“ (ბექა ახალაია, „ამ ვალმობდელი ფოთლებისთვის“, №9-10).

გამეორების ამ ფორმებს განარჩევენ ტექსტში მისი პოზიციის მიხედვით. ანაფორა სიტყვების, ან სიტყვათა ჯგუფის გამეორება სანყის პოზიციამ:

„**თქვენ** დასცინოდით ჩემს სიჩუმეს, ჩემს ალტაცებას,

თქვენ ასკდებოდით მზიან კედლებს შემოილ კვიცივით,
თქვენ მე გამწირეთ“ (ზ. გორგილაძე, „როგორ გადარჩით ჩემს სიყვარულს, როგორ მომასწართ“, №3-4).

ან:

მე ახლა ვიცი,

მე ახლა მივხვდი:

რატომ დადუმდა

გალაკტიონი“(ფარნაოზ რაინაული, „მარტო“, №3-4)..

სმირად ლექსიკური გამეორებით სრულდება კონსტუქცია (ეპიფორა):

„ჯიბრზე რომ არ იცრემლება, მოქუფრული, შორი ცა ვარ,

თუმც ხანდახან ნისლიანში წამოსული თქორიცა ვარ“ (ქეთევან ასათიანი, „თუ“, №3-4)

არსებობს გამეორება (ანადიპლოსისი), რომელიც აკავშირებს ერთი სამეტყველო რიგის ბოლო ნაწილს მეორის დასაწყისთან:

„ისე ავხარხარდები, ისე, თურმე ვტირი,

ვტირი ისე კეთილად, როგორც ღამის წვიმა (ზ. გორგილაძე, „გავხდი ხმაჩახლეჩილი, ჩუმი, ულაზათო“, №3-4). ანაფორადა ეპიფორა ძირითადად გვხვდება მცირე ლირიკულ ჟანრებში, გვაქვს ასევე დისტანციური გამეორება, რომლის დროსაც სინტაქსური კონსტრუქციის საწყისი ელემენტი ჩნდება მეორის ბოლოში (პროზაპოდოსისი):

ვზივარ უმისამართოდ და უაზროდ **ვზივარ** (ზ. გორგილაძე, „გავხდი ხმაჩახლეჩილი, ჩუმი, ულაზათო“, №3-4)..

გამეორებად ითვლება მეცნიერთა მხრიდან არა სიტყვის გამეორება, როგორც ნიშნისა, არამედ მნიშვნელობისა. ტავტოლოგიის დროს ავტორები არ იმეორებენ სიტყვას, მაგრამ აუცილებლად დუბლირებულია მნიშვნელობა რომელიმე ლექსიკური ერთეულისა. ამისთვის ავტორები არჩევენ ან სიტყვა სინონიმებს, ან პერიფრაზებს.

„და მიდის წლები, მიდის წლები წვრილმან ჩოჩქოლით,

არც **ხსნა**, არც **შველა**, წამწამებზე გრილი თხიერი“ (ზ. გორგილაძე, „როგორ გადარჩით ჩემს სიყვარულს“, №3-4).

ფვიქრობთ, სმირი გამოყენება, ტავტოლოგია მკითხველს აფიქრებინებს ლექსიკური მარაგის სიმცირეზე, არარაციონალურ მრავალსიტყვაობაზე, აიძულებს მას ყურადღება გაამახვილოს ტექსტის ამ ნაწილზე.

სემანტიკურად მნიშვნელოვანი მეტყველების გარკვეული ნაწილის გამოყოფის ერთ-ერთი სახეა ერთნაირფუძიანი სიტყვების გამოყენება (ანომანაცია):

„თითქოს სიჩუმის ჩაჩახვიდან

ჩვილი ჩქამი ამოჩუმჩუმდა...

არ იჩქმალება, მოდიოდა და

ჩანს, ჩამიჩუმი მოჩქრიალებს (ზეინაბ სარია, „მედეა“, №9-10)..

გამეორების ფიგურასთან ახლოს არის გრადაცია, როდესაც მსგავსი მნიშვნელობის სიტყვები დაჯგუფებულია, მათი განლაგების მიხედვით გამომხატულია გამომხატული თვისების გაძლიერება ან შესუსტება:

გავხდი **ხმაგაკმენდილი, ჩუმი, ულაზათო,**

ვერც ვერავინ მალონებს, ვერც ვერავინ მართობს“ (ზ. გორგილაძე, „გავხდი ხმაგაკმენდილი...“, №3-4).

ტექსტის ინტონაციური მონაკვეთების გამოყოფას ემსახურება აგრეთვე კავშირის არაერთჯერადი გამოყენება (პოლისინდეტონი) და უკავშირობა (ასინდეტონი). კავშირების ფუნქციაა, აჩვენოს ან მოქმედებათა ლოგიკური თანმიმდევრობა, ან განაზოგადოს მკითხველის წინაშე ფაქტები:

„ნუთუ თქვენ კიდევ შეგიძლიათ ჩემი ალერსი? -

ან სიყვარული,

სასაცილო და საცოდავი?

ან თანაგრძნობა, -თუნდაც ოდნავი?..“ (ზ. გორგილაძე, „ნუთუ“, №3-4).

ან:

რომ ვიხილო ქათქათა, აზიდული მთები,

რომ სიცოცხლის ნათებას აღარასდროს ვეჩხუბო

და ღრუბლების მდელოზე **რომ** გავშალო ფრთები“ (ზვიად ნეფერაძე, „გაყლენთილი ბარათი“, №3-4)

რაც შეეხება უკავშირობას, ხაზგასმულია მოვლენათა ერთდროულობა:

„სვანეთს როცა ვიხსენებ, გულზვიადი სვანიც ვარ,

კახელიც ვარ, ქართლელიც, ქართველი ვარ, სხვა ვინ ვარ?“ (რობიზონ წინწკალაძე, „მესხეთიდან „ბაგრატის ცამდი“, №3-4).

„პოეტური სინტაქსის კვლევამ შეიძინა ახალი მიმართულება. თანამედროვე მეცნიერება უფრო და უფრო ხშირად აანალიზებს მოვლენებს, რომლებიც მდებარეობს მხატვრული ტექსტის სხვადასხვა

მხარის მიჯნაზე. მაგალითად: რიტმა და სინტაქსი, ლექსის რიტმი და სინტაქსი, ლექსიკა და სინტაქსი და ა. შ (Чернец Л. В. Ведение в литературоведение, Москва, 2004 С. 455).

ბოლოს, გვინდა შევეხოთ მიმართვის საკითხსაც. როგორც შუქია აფრიდონიძე აღნიშნავს, „მიმართვის სპეციფიკა ხან აშკარად, ხან შეფარვით ავლენს მის გამორჩეულ როლს პოეზიაში და ამიტომ მათ პირობითად პოეტურ მიმართვებს ვუწოდებთ. ეს ცნება შორდება ყოველდღიური პრაგმატიკის სფეროს და ეჯაჭვება პოეტურ მეტყველებას იმის მიუხედავად, ფორმალურად წმინდა პოეზიაზე, რითმა-რიტმის თვალსაზრისით რეგლამენტირებულ ტექსტზეა მსჯელობა, თუ გაცილებით თავისუფალზე, ვთქვათ, პროზაზე, თუმცა ორსავე შემთხვევაში საყრდენია მხატვრული ნაწარმოების როგორც შემოქმედის გამონაგონის სპეციფიკა“ (შუქია აფრიდონიძე, პოეტური მიმართვა ქართულ პოეზიაში, <http://www.nplg.gov.ge/>).

მეცნიერმა პოეტური მიმართვების ნიშან-თვისებათა გამოვლენის წყაროდ და სანიმუშოდ მასალდა შეაირჩია სხვადასხვა ეპოქის საერო პოეზიის უმნიშვნელოვანეს ნარმომადგენელთა ნაწარმოებებიდან, კერძოდ, მე-12 საუკუნიდან დღემდე - რუსთველიდან ვიდრე ანა კალანდაძემდე, შუალედურ მწვერვალთა - გურამიშვილის, ბარათაშვილის, ილიას, აკაკის, ვაჟას, გალაკტიონის - გავლით. მოხმობილია ხალხური პოეზიის ნიმუშებიც. მეცნიერი ცალკე განიხილავს მიმართვის ფორმებს „ვეფხისტყაოსანში“, ასევე გამოყოფს:

- „ისმინე, სწავლის მძებნელო“ (დავით გურამიშვილი)
- „გასწი, მერანო!“ (ნიკოლოზ ბარათაშვილი)
- „მამულო, საყვარელო...“ (ილია ჭავჭავაძე)
- „ჩემო სამშობლო მხარეო“ (აკაკი წერეთელი)
- „დამსეტყვე, ცაო, დამსეტყვე!“ (ვაჟა-ფშაველა და ხალხური პოეზია)
- „შორს, ჩემს ბედს იქით!“ (გალაკტიონ ტაბიძე)
- „თქვი, არჯაკელო ხვიარა“ (ანა კალანდაძე)

„განთიადში“ გვხვდება შუქია აფრიდონიძის მიერ გამოყოფილი მიმართვის ყველა ფორმა, ჩვენ მხოლოდ ზოგიერთ მათგანს დავიმონებთ:

„შენ!- ალყაფის ლომო, ძმავ, რამინის და ვისის“;

„ვაი, მამავ და თავო... შენ ვინ გაღირსებს გვირგვინს“ (ზურაბ გორგილაძე, „შენ!-ალაყაფის ლომო“, N3-4).

ან: „მთებო, როდესაც თქვენთან ვსაუბრობ ფიქრები არ-რით აკვამლდებიან“ (ფარნაოზ რაინაული, „მარტო“, №3-4).

ან: „ჩემს იღბალზე გაჩენილო,

ქალო — ქუთათურო“ (რობიზონ ნინწკალაძე, „სენტიმენტი“, №3-4).

ან:

„როდემდე უნდა მეძებო,

სიკვდილო, ჩემზე დღეგრძელო,

ჩემზე დიდო და ნამდვილო,

დამრბევო და დამლენველო“ (ირაკლი ბაზაძე, „როდემდე უნდა მეძებო“, №5-6).

„განთიადის“ დურცლებზე გამოქვეყნებულ ლექსებში განსაკუთრებით მომრავლებულია შენობით მიმართვის ფორმები. საინტერესოდ გვეჩვენება ამ საკითხზე შუქია აფრიდონიძის მოსაზრება. მისი აზრით, შენობით მიმართვა პოეტური მიმართვების ყველაზე მკაფიო ფორმალური მახასიათებელია. მნიშვნელობა არ აქვს ადრესატს. მასში თანაბრად შეიძლება იგულისხმებოდეს ნებისმიერი ჯგუფის (ვინ და რა) სახელი - სატრფო, ღმერთი, ბედი, (წუთი)სოფელი, სამშობლო და სხვ., შენობით მიმართვის მთავარ მხატვრულ ფუნქციად კი მკვლევარი მიიჩნევს ადრესატთან განსაკუთრებული სიახლოვის, გაშინაურების გამოხატვის სურვილს: „უფაქიზესი სიყვარული თუ ნამლეკავი რისხვა, სრული სასონარკვეთა თუ თავდავინყებული რწმენა - ყველა სახის სიმძაფრე წარმოშობს იმ უშუალობას, რომელსაც თქვენობით გამოხატული თავაზის თავი არა აქვს; მეორე მხრივ, მიმართვის ეს ფორმა განმტკიცებულია ქრონოლოგიურ პირველადობაზე დაფუძნებული ტრადიციებით: ისინი ისევე ძველია, როგორც თვით ეს გრძნობები. სატრფოსადმი შენობით მიმართვა ტიპოლოგიურად, როგორც ინდივიდუალურ და პროფესიულ, ისე - და მეტადრე - ხალხურ პოეზიაში ბუნებრივია ყველა ენაში“ (შუქია აფრიდონიძე, პოეტური მიმართვა ქართულ პოეზიაში, <http://www.nplg.gov.ge/>).

მართლაც უშუალოა სტრიქონები:

„შენ იცი, როგორი ნატყვიარი შეიძლება არსებობდეს?

ექვად მაინც იცი?

ნატყვიარი ხელი ჩავა!!!

გინდა ჩაგახედო?..“

ან:

„შენც ხომ... შენც ხომ დაუცველი ხარ?!

მოდი, გულიანად შეგათვალთვიერ-მოგეფერო,

ამ წუთისოფლის ნატყვიარი სადმე ჩუმად,

შენც ხომ არა გაქვს?“ (ზეინაბ სარია, „ვარდო, ბალღივით მიამი-ტო“, №5-6).

„განთიადის“ ფურცლებზე ერთი წლის განმავლობაში დაბეჭდილი პოეზიის ენა კვლევითი მრავალფეროვანი და საინტერესო აღ-მოჩნდა, თავად ეს წელი - ჟურნალისთვის განსაკუთრებული. საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს 2015 წლის 8 ოქტომბრის ბრძანებით ჟურნალ „განთიადს“ არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი მიანიჭეს. სამართლიანად შეფასდა გამოცემა ქართული პერიოდიკის უწყვეტი ტრადიციის გამგრძელებლად. ჟურნალის ფურცლებმა შთამომავლობას შემოუნახა ქართული ენის განუმეორებელი სურნელება და ძალა. ასე იყო ოდითგანვე და, საბედნიეროდ, ასეა ამჟამადაც. „განთიადი“ ერთგულად განაგრძობს მსახურებას იმ ენისას, რომელზეც გერონტი ქიქოძე წერდა: „**წმინდა ქართული ენა იმდენად მდიდარი, კულტურული და კეთილზმოვანია, რომ ის ყვემარიტად ღირსია მეტი პატივისცემისა. მზადაა გამოხატოს უმძიმესი ფილოსოფიური იდეები და უმსუბუქესი ეროტიკული სენტენციები. ის ხან მკვეთრი და ძლიერი, ვით გრდემლის და კვერის შეხვედრა, ხან ნაზი და ტკბილი, ვით პირველი ღიმილი შეყვარებული ქალ-ვაჟისა. ის ხატავს ჩვენს მოღუშულ მთებსა და მომღიმარე მდელოებს, ვეშაპისხმიან ჩვენს ჩანჩქერებსა და ჩხრიალა მდინარეებს, ჩვენს უღრან ტყეებსა და პიტალო კლდეებს. მის რიტმში ჩვენ გვესმის შორეული სიმღერა ომში მიმავალი რაინდებისა**“ (გერონტი ქიქოძე, „ენა და ეროვნული ენერგია“, „სახალხო ფურცელი“, 1914 წელი, <http://www.georoyal.ge/>).

პოეზია

გიორგი სამცხელი*

რატომ არ მახსოვს ის სილამაზე
და თუ არ მახსოვს, რა მნუსხავს ახლა?

რატომ არ მახსოვს ის სიყვარული,
და თუ არ მახსოვს, რა მტკივა ახლა?

რატომ არ მახსოვს ის დაბადება
და თუ არ მახსოვს, რა მახრჩობს ახლა?

რატომ არ მახსოვს, სად მივდიოდი,
რატომ გავჩერდი, თუ, დავიღალე?

რატომ არ მახსოვს უცხო სინათლე
და თუ არ მახსოვს, რად ბნელა ახლა?

გამოქცევია უცნაურ სახლს თავად უცნაური კაცი...
დავინყებია გვარი, სახელი, „რა საჭიროა?
ღვთის შვილები ვართ“, „მადლობა უფალს:
სიცოცხლე მომცა, სიცოცხლემ - ფრთები,
ფრთებმა — სიმშვიდე მომაძებნინა
და მიხარია, რომ არავის სწყინს
ამ ქვეყანაში ჩემი სტუმრობა“.
გამოქცევია იმ ქვეყანას ადამიანი,
გამოქცევია ადამიანებს ადამიანი!
გამოქცევია, ბედნიერია, ისე მშვიდია!

* ლექსები ანონიმურად შემოვიდა მდგმურის სახელით. ქართველი კაცია და გიორგი დავარქვით. აქაური სული ვიგრძენით და გვარად სამცხელი ვუწოდეთ (რედ.).

ამ რუხ ქალაქში გადავიტანე
კიდევ ერთი თეთრი ზამთარი,
გადავიტანე და კვლავ ლოდინი...
ამ გაზაფხულზეც, წვიმიან ღამეს,
როცა თოვლს შეცვლის სველი ტალახი,
დაგელოდები, როგორც ყოველთვის...
დაგელოდები, ყოველ წვიმისას,
იქნებ წვიმა ხარ, დასანამად თიხის მოსული
და ნამავ თიხას, დაგელოდები
ყოველ ბურუსში, იქნებ ნისლი ხარ,
დასაშვებად ფარდის მოსული,
დაუშვებ ფარდას, დაგელოდები,
დაგელოდები, დაგელოდები,
ყველგან, ყოველთვის...
კვლავ თუ არ მოხვალ, აღარ ვეცდები.
კვლავ თუ არ მოხვალ, აღარ ვეცდები,
შევება ზამთარს და დაველოდო
კიდევ გაზაფხულს, დავტოვებ ქალაქს,
გამოვწვევ შენკენ, დამელოდები?

იქ, ქვემოთ, თეთრად შეუღებავს
თოვლს ჩემი ქურჩა.
არსად ჩანს შავი, როგორც ყოველთვის,
ნაბახუსევეზე, დილით ადრე,
გამოსულან გარეთ ბიჭები.
ეძებენ „პრიმას“ და ნეტარებით
ახრჩოლებენ ბოლქვა-ბოლქვებად.
ჩაწითლებული თვალებით
და ხელის კანკალით ავსებენ ჭიქებს
და შენდობას მითვლიან ღმერთთან...
მე კი, მივფრინავ უსასრულოდ,
არ ჩანს ის ფერი და არც ყოველთვის,
რომ ვნატრობდი უცხო სინათლეს,
წინ მხოლოდ ბნელა...

- 98 -

იქ კი, სულ ქვემოთ, ჩემს თეთრ ქუჩას
„აბეს“ კუთხეში შარდით და არყით
რწყავენ ბიჭები, მეც მინდა ახლა
ხელის კანკალით აგწიო ქიქა,
ღმერთთან შენდობა შევუთვალო
„ყველა წასულებს“
და ასე ხარბად ჩავისუნთქო
თამბაქოს ბოლი.

სულ ჩუმადა ხარ და მუდამ იქ ხარ
გაქვავებულ სიმარტოვესთან,
დიდხანს მოუნდი ალბათ მანდ მისვლას,
დიდხანს ეძებე? დიდხანს ეწამე?
გარინდულ სხეულს არ სურს რაიმე,
არ სურს არც სახეს, არ სურს არც თვალებს,
უკვდავების ჟამს სულთან ერთად
გაქვავებულა სულ ყველა ერთად,
შენ კვლავ ჩუმად ხარ,
არ გსურს რაიმე?!

ხო, მასეც ხდება,
დაგეკარგება ხანდახან სხივი
და გეგონება სამუდამოდ
დაკარგე ჩრდილიც,
ნუ გიხარია, ხანდახან ბნელშიც
ინათებს ხოლმე სულის კუნჭული
და ჩაბნელდება.
არ აგერიოს არც ნათელში,
არც სიბნელეში, არც სხვა რამეში,
იცვი, რა ხდება? რომ ივსება
და ილღება ნათელი ჩრდილით,
ჩამობნელდება, ყველა აჩრდილი

თავს იყრის ერთად და მთელი ღამე
ემატებათ ახალი ჩრდილნი,
ეფერებიან მონატრებულნი
ერთმანეთს ვნებით,
შეერთდებიან და ყველა ერთად,
იქცევა ერთად!
რამდენი ჩრდილი!
და ერთი ბნელი, და ღამე ერთი.
დასვენებული, მოციმციმე
ნათლის სხივები, ვნებით დაღლილი
აჩრდილების დასაუფლებლად,
გადასერავენ ბნელეთს ისრებად,
შეერთდებიან ყველა ერთად
გასანათებლად.
ინათებს ბნელი და მოციმციმე
ნათლის სხივები სულ გაანათებს
ჩაბნელებულ ყველა კუნჭულს
მთელს საუფლოში.

ქართული ლოგოპედია უსხოთიში

ფლორიან მიულფერიდი

ფილოლოგიის დოქტორი, დისერტაცია დაიცვა ჰალე-ვიტენბერგის უნივერსიტეტში სოციოკულტურული ანთროპოლოგიის (ეთნოლოგიის) დარგში თემაზე - „სახელმწიფოს არსი და სახელმწიფოებრიობის გაგება საქართველოს მთიანეთში“.

მისი კვლევის სფერო მოიცავს სოციალური ანთროპოლოგიისა და ეთნოლოგიის საკითხებს. გამოქვეყნებული აქვს კვლევები კავკასიის ხალხთა მთის ტრადიციებისა და ყოფის შესახებ, როგორცაა: „მუსლიმთა და ქრისტიანთა ურთიერთობები“, „ებრაულ-ქართული ურთიერთობები“, „წმინდა ადგილები“ (პანკისი, ყაბარდო-ბალყარეთი), და სხვ. ამჟამად თანამშრომლობს პროექტში „უნდობლობის ანთროპოლოგია“, რომლის ფარგლებში მიმდინარეობს სავსელე სამუშაოები აფხაზეთში. თანამშრომლობს ავსტრიის, კანადის და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიებსა და საქართველოს რუსთაველის სამეცნიერო ფონდთან, როგორც საერთაშორისო ექსპერტი.

კავკასიოლოგიას იენის უნივერსიტეტში

დასურვა ემუქრება*

ბიუჯეტის შემცირების გამო იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტში განიხილება კავკასიოლოგიის კვლევის კათედრის ფუნქციონირების შეუქცევადი შეჩერების საკითხი, რაც სასწავლო დისციპლინის გაუქმების ტოლფასი იქნება. ეს კი შემდგომში გამოირიცხავს უნივერსიტეტისთვის არა მარტო განსაკუთრებული ნიშის შენარჩუნებას, არამედ ენიანალმდეგება უნივერსიტეტის ინტერნაციონალიზაციასაც.

* სტატია გამოქვეყნდა 2015 წელს სათაურით – *Akademische Selbstverstümmelung*. მას შემდეგ იენის უნივერსიტეტმა მიიღო გადაწყვეტილება კავკასიოლოგიის მიმართულებაზე პროფესორის შევსებისა და კავკასიოლოგიის სასწავლო კურსის გაგრძელების შესახებ, მაგრამ მაინც საჭიროდ ჩავთვალეთ მისი თარგმნა იმის საჩვენებლად, თუ რა სირთულეები ახლავს იმ დიდ კვლევით და სასწავლო მუშაობას, რომელსაც ახორციელებს იენის უნივერსიტეტი წლების მანძილზე (რედ.).

კავკასიის კვლევის შეწყვეტა მკვეთრად დაუპირისპირდება უმაღლესი სასწავლებლების რექტორთა კონფერენციის სამეცნიერო საბჭოსა და თიურინგიის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის სამინისტროს რეკომენდაციებს ნაკლებ მოთხოვნადი მცირე დისციპლინების გაძლიერებისა და კავკასიის კვლევის სფეროში.

მაინც ვინ იცის, რა ხდება კავკასიაში? მათი რიცხვი არც ისე ბევრია, არა? რად გვინდა? გვჭირდება კი საერთოდ ეს ცოდნა?

ასეთი კითხვები შეიძლება მას გაუჩნდეს, ვინც იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტში კავკასიოლოგიის მიმართულების გაუქმებას ემხრობა. მათი აზრით, მხოლოდ იდეალურად მოწესრიგებულ სამყაროში შეიძლება მისცეს კაცმა თავს კავკასიის კვლევის უფლებაც, რაც მათ ფუფუნების საგნად მიაჩნიათ, ეგზოტიკური გულსაკიდევით.

მაგრამ, როცა დაზოგვა საჭირო და ეს პროცესი გარდაუვალია, მაშინ უფრო ძლიერდება ზეწოლა და ამ დროს სწორედ ფუფუნებაზე უნდა ვთქვათ უარი. არის კი კავკასიოლოგია ნამდვილად ფუფუნების მეცნიერება? რამდენად გამართლებულია ეკონომიაზე საუბარი კავკასიის შესახებ ღრმა მეცნიერული ცოდნის საპირინონედ? არა და, რა თქმა უნდა, არა, როგორც ეს ბოლო წლებმა გვიჩვენა. საქართველოსა და რუსეთს შორის 2008 წლის ომი არეულობით ევროპის უსაფრთხოებასაც ემუქრებოდა, ბოსტონელი ტერორისტები კავკასიური წარმომავლობისა იყვნენ. უკრაინაში საქართველოს ყოფილი მაღალჩინოსნები მაღალ პოლიტიკურ თანამდებობებს იკავებენ, აღმოსავლეთ უკრაინაში კი ჩრდილო და სამხრეთ კავკასიელი მებრძოლები იბრძვიან.

ევროპა პოლიტიკურადაც მიუახლოვდა კავკასიას. სომხეთი, აზერბაიჯანი და საქართველო ევროკავშირის პარტნიორობის წევრები არიან. საქართველოს განსაკუთრებული სურვილი აქვს ევროპულ სტრუქტურებთან კავშირის გაძლიერებისა. მან 2015 წელს ევროპასთან ასოცირების ხელშეკრულებას მოაწერა ხელი. ბევრი ქართველი იმედოვნებს, რომ 2016 წლიდან შენგენის ზონაში უვიზო მიმოსვლას შეძლებს. ამის შემდეგ მაინც გახდება კავკასია ევროპის ნაწილი და კავკასიელები დაგვიმეზობლდებიან, და შესაძლებელია, სწორედაც რომ ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით.

კავკასია იყო და არის გზაგასაყარი ევროპასა და აზიას შორის, ტერიტორია ქრისტიანულსა და მაჰმადიანურ სამყაროს შორის, ხიდი აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის. აქ გვეძლევა შესაძლებლობა ვიკვლიოთ ურთიერთობის მყიფე ფორმები, რომლებიც სავსებით შესაძლებელია, უეცრად ანტაგონისტურ ძალადობრივ ურთიერთობად გადაიქცეს, რაც არ უნდა დავუშვათ. კონფლიქტების გარდა, მნიშვნელოვანია ისიც, რომ იწურება ინტეგრაციის სოციოპოლიტიკური ფორმების შესაძლებლობები. ამის გაცნობიერება კი დაგვეხმარებოდა საკუთარი ამბივალენტობის გარკვევაში.

როგორც შავი ზღვის რეგიონის ნაწილი, კავკასია შემაერთებელ რგოლს წარმოადგენს აღმოსავლეთ ევროპასა და ცენტრალურ აზიას შორის, ევროპასა და ახლო აღმოსავლეთს შორის და აგრეთვე ნატოსა და რუსეთის გავლენის სფეროებს შორის, რაც გეოპოლიტიკურად დიდ სტრატეგიულ მნიშვნელობას სძენს ამ რეგიონს. ამას ემატება აზერბაიჯანის გაზისა და ნავთობის დიდი საბადოები, რომლებიც ევროპის ენერგეტიკული ბაზრის დიდ ინტერესს იწვევს, განსაკუთრებით კი ენერგომატარებლების მიწოდების დივერსიფიკაციის მცდელობისა და ამ ბაზარზე რუსეთის დომინანტობის შეზღუდვის თვალსაზრისით.

გერმანიაში კავკასიის საკითხებში პროფესიულ ექსპერტიზას ძნელად თუ წაანყდებით. მეცნიერებისა და პოლიტიკის ფონდის კავკასიის რეგიონის ექსპერტი - უვე ჰალბახი 2014 წელს პენსიაზე გავიდა და გაურკვეველია, ამ ადგილს კავკასიის პროფილით თუ დაიკავებს ვინმე. ამ პროფილით სხვა სამსახურებრივი პოზიცია არ არსებობს. მაინის ფრანკფურტში მოქმედებს კავკასიურ ენათმეცნიერებაზე ფოკუსირებული სამსაფეხურიანი პროგრამა (საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამებით), რომელიც სტუდენტს სთავაზობს საზამთრო და საზაფხულო სეზონებს საქართველოში და ფინანსდება სომეხ და აზერბაიჯანელ პარტნიორთა პროექტებით. გარდა ამისა, მიუნხენში მალალ დონეზე ხორციელდება კავკასიის ლინგვისტური კვლევები.

ფრაიბურგში 2009 წლამდე, ემერეტუსის წოდების მიღებამდე, იორგ სტადელბაუერი იკვლევდა კავკასიის კულტურულ და გეოგრაფიულ ასპექტებს. ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში 1999-დან 2013 წლამდე ვოლფგანგ კაშუბა ახორციელებდა თავის გუნდთან ერთად კავკასიის რეგიონის ურბანულ კვლევებს, მაგრამ 2015 წლის გაზაფხულიდან ის ამავე უნივერსიტეტის ემპირიული ინტეგრაციისა

და მიგრაციის კვლევითი ინსტიტუტის აღმასრულებელი დირექტორია. 2015 წელს საპენსიო ასაკი უსრულდება შტეფი ხოტივარ-იუნგერს, რომელიც ასევე ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში მოღვაწეობს და ამით გერმანიაში კავკასიის კვლევის ლიტერატურათმცოდნეობის შტოც დასრულდება.

დღეისათვის ჰალე - ვიტენბერგის მარტინ ლუთერის უნივერსიტეტში მესროპის კაბინეტის მიერ ხორციელდება სომხეთის, ხოლო ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში კი აზერბაიჯანის კვლევები, რომელიც სულ უფრო და უფრო ვითარდება აზერბაიჯანის ისტორიის ფონდის კათედრის მეშვეობით. გარდა ამისა, კათედრის გამგე ევა-მარია აუხი ცენტრალურ აზიაში კავკასიოლოგიის სამაგისტრო პროგრამის ისტორიულ მოდულს უძღვება. ასევე დიდი როლი ენიჭება კავკასიას ამავე ინსტიტუტში მოღვაწე ევროპის ისტორიკოსის - იორგ ბაბეროვსკის კვლევით საქმიანობაში. მაგრამ მხოლოდ იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტში გენერირებს კავკასიოლოგია სპეციალიზებული პროფესურით, მთელი კავკასიის მომცველი რეგიონთმცოდნეობითი კომპეტენციითა და საერთო კულტურული, სამეცნიერო, ისტორიული და ლინგვისტური ასპექტებით. აქედან გამომდინარე, იენას შეუძლია ჰქონდეს პრეტენზია, როგორც კავკასიის შესწავლისა და კვლევის ცენტრს გერმანიაში.

ამას ემატება ათეული წლების მანძილზე იენის კავკასიოლოგიის სკოლის კავშირები კავკასიის რეგიონთან, განსაკუთრებით კი საქართველოსთან. კავკასიოლოგიას იენაში 50 წელზე მეტი ხნის ისტორია აქვს. კათედრის პირველი გამგის გერტრუდ პეჩის შემდეგ ათეულ წელზე მეტხანს სასწავლო კურსის ფუნქციონირებისათვის განსაკუთრებული შრომა გასწია ჰაინც ფენრიხმა. მას უნდა ვუმადლოდეთ, რომ საქართველოსა და გერმანიას შორის სტაბილური სამეცნიერო ურთიერთობა დამყარდა და მყარი ინფრასტრუქტურა შეიქმნა, რომელიც სხვა საკითხებთან ერთად სტუდენტთა და პედაგოგთა გაცვლით პროგრამებში, ერთობლივ კვლევით პროექტებსა და პუბლიკაციებში და ასევე გერმანულ-ქართული დარგობრივი ჟურნალის „გეოგრაფიკას“ გამოცემაში გამოიხატებოდა. სწორედ ჰაინც ფენრიხის დროს იქცა იენა კავკასიაში, ზედმიწევნით პოზიტიურ ცნებად.

კავკასიოლოგია ვითარდებოდა გერმანიის გაერთიანების შემდეგაც. ძირითადი მიმართულება იყო საქართველოსა და გერმანიას შორის აკადემიური გაცვლითი და სამეცნიერო თანამშრომლობა.

ამან, თავის მხრივ, განაპირობა ის, რომ იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტში რიგი სასწავლო დისციპლინებისა, მაგალითად, ისეთი სასწავლო კურსები, როგორებიცაა: სამართალმცოდნეობა, წარმოების ეკონომიკა, ბიოლოგია, კლასიკური მეცნიერებები, გერმანული, როგორც უცხო ენა, ფსიქოლოგია, სლავისტიკა, გერმანისტიკა, ქართველ პარტნიორებთან თანამშრომლობით დაინერგა.

2006 წელს, ჰაინც ფენრიხისათვის ემერეტუსის ნოდების მინიჭების შემდეგ, სასწავლო კურსს სერიოზული საფრთხე შეექმნა. მხოლოდ კავკასიოლოგიის მეგობრების, მათ შორის მაშინდელი პრეზიდენტის ე. შევარდნაძის აქტიურ ჩართულობას უნდა ვუმაღლოდეთ, რომ სასწავლო კურსი არ გაუქმდა. მაგრამ ამან დააფიქრა უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა: ხომ არ იყო ეს ორქიდეული სასწავლო კურსები (ასე უწოდებენ გამორჩეულ და, აქედან გამომდინარე, ნაკლებად მოთხოვნად სასწავლო კურსს - **ლ. ბ.**), უპირველეს ყოვლისა, ძვირადღირებული ეგზოტიკა, რომელიც ადვილად შეიძლება და ე.წ. დიდი სასწავლო კურსების ჩანაცვლებით გაუქმებულიყო. დღეისათვის ხომ ეს სასწავლო კურსები მხოლოდ უნივერსიტეტის უნიკალურობას განაპირობებს და ამით მას ყველა სხვა უნივერსიტეტისგან გამოარჩევს! თავის დროზე სწორედ ამ ნიშნითაც მოხდა იენის უნივერსიტეტში კავკასიოლოგიის მაპროფილებელ სასწავლო კურსად არჩევა რთულ, გარდამავალ პერიოდში, ფენრიხის ემერეტუსად წასვლისა და კათედრის ახალი ხელმძღვანელის დანიშვნამდე, კავკასიოლოგიაზე ზრუნვა მხოლოდ თავის თავზე აიღო ფენრიხის მონაფემ უტე რიგერმა. მაშინდელი დეკანის, ჰერმან ფუნკის მხარდაჭერით უტე რიგერმა პროგრამა გადაიყვანა საბაკალავრო და სამაგისტრო სისტემაზე. ორივე მათგანმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა კავკასიის კვლევის შენარჩუნებაში.

მანანა თანდაშვილისა და ნინო ამირიძის ორი მოკლევადიანი ვიზიტის შემდეგ, 2008 წლიდან კათედრას წარმოადგენდა ფოლკლორისტი და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი ელგუჯა დადუნაშვილი, რომლის მონვეულ პროფესორად მოვლინება გერმანიის აკადემიური გაცვლის სამსახურმა (DAAD) დააფინანსა STAR-სტიპენდიით. ელგუჯა დადუნაშვილმა განაახლა სასწავლო პროგრამა და სხვა საკითხებთან ერთად შემოიღო სავსე კვლევის მოდული. 2011 წელს კათედრა დაიკავა ეთნოლინგვისტმა კევინ თუიტმა, რომელმაც შეცვალა სასწავლო კურსი და პროგრამა ამოქმედდა რეგიონთმცოდნეობის სპეციფიკით და ენათმეცნიერების

ძირითადი ასპექტების შენარჩუნების გათვალისწინებით. ამგვარად მოიმატა კულტურულ-სოციალური თემების კვლევების რიცხვმა.

მომდევნო წლებში გაიზარდა სტუდენტთა რაოდენობა. საზოგადოებაც მეტად დაინტერესდა კავკასიოლოგიით.¹ *თიურინგიის ლანდესცაიტიუნგმა 2013* წლის 23 ნოემბერს მთელი გვერდი დაუთმო სტატიას, რომელშიც იენის უნივერსიტეტის მაშინდელი რექტორი კლაუს დიკეს ციტატა იყო მოყვანილი: „კავკასიოლოგიას არავითარი საფრთხე არ ემუქრება“, - ამბობდა დიკე, „თუმცა, ის მწვავე ფინანსური პრობლემის წინაშე დგას. მას ჩვენ ვერ შეველევიტ — პირველი - ტრადიციის, მეორე - ეროვნული ინტერესებისა და მესამე - სამეცნიერო საფუძვლების გათვალისწინებით“.

ავტორი, უმაღლესი სკოლის პოლიტიკაში აქტიურად ჩართული პოლიტიკოსი, ზემოაღნიშნულს ამატებს: „მე მხარს ვუჭერ ფედერალური მთავრობის მხრიდან ისეთი პატარა სასწავლო კურსების დაფინანსებას, როგორიც კავკასიოლოგიაა“.²

Taz (დღის გაზეთი) - 2014 წლის ზაფხულის ნომერში ასევე წერს, რომ კავკასიოლოგიას არავითარი საფრთხე არ ემუქრება.

ვისაც კავკასიოლოგიის შესწავლა სურს, ეს მას გერმანიაში მხოლოდ ერთ უნივერსიტეტში — იენაში - შეუძლია: აქ ერთი პროფესორი და 3 თანამშრომელი (იხ. წყარო) ემსახურება რეგიონის შესწავლასა და კვლევას, რომელიც ევროპასა და აზიას შორის ხიდად ითვლება. თუმცა გასულ წელს ამ ორქიდეული დარგის არსებობას საფრთხე შეექმნა. თიურინგიის ფედერალური მინის მთავრობამ უნივერსიტეტებს მოსთხოვა უფრო მოთხოვნადი სასწავლო კურსებით შემოფარგლულიყვნენ, რაც უნივერსიტეტისათვის 2015 წლამდე მთელი 7 მლნ. ევროს ეკონომიას უზრუნველყოფდა.

¹ Exemplarisch: Kaukasiologie: Erst mal einen Tee. Zeit-Online, 27.1.2014, <www.zeit.de/studium/hochschule/2014-01/kleine-studiengaenge-studium/seite-4>. – Besondere Studiengänge: Master der Selbstverwirklichung. Spiegel-Online, 21.11.2014, <www.spiegel.de/unispiegel/studium/exotische-masterstudiengaenge-ich-studier-was-mir-gefaellt-a-1003479-5.html>.

² Kaukasiologie bleibt der Friedrich-Schiller-Uni in Jena erhalten. Thüringer Landeszeitung, 28.4.2015, <www.tlz.de/web/zgt/kultur/detail/-/specific/Kaukasiologie-bleibt-der-Friedrich-Schiller-Uni-in-Jena-erhalten-1271564352>.

მაგრამ კავკასიოლოგია მაინც შენარჩუნდა ერთი შეთანხმების წყალობით, რომელიც მაისში დაიდო ფედერალური მთავრობის ფინანსთა მინისტრ ვოლფგანგ შოებელესა (ქრისტიანულ-დემოკრატიული პარტია) და იმ ფედერალური მინისტრის მთავრობებს შორის, რომლებშიც გერმანიის სოციალისტური პარტიაა მმართველ ორგანოებში. ამ შეთანხმების შედეგად მომავალ წელს თიურინგიის უმაღლესი სასწავლებლები ფედერალური მინისტრის ხაზინიდან 30 მლნ. ევროს მიიღებენ. ამასთანავე, ფედერალური მთავრობაც კისრულობს ფედერალური მინისტრის წილობრივ დაფინანსებას 1,17 მლრდ. ევროს ოდენობით, სამომავლოდ კი უმაღლესი სკოლის საქმიანობაში უფრო აქტიურად ჩარევის უფლებას იტოვებს.³

ზემოთქმული კავკასიოლოგიის სტუდენტებისა და პედაგოგებისათვის ერთგვარი გარანტიაა. სწორედ ამან გადააწყვეტინა მასწავლებლებს იენაში დასაქმება, სტუდენტებში კი განაპირობა სწავლის გაგრძელებისა და ზოგ შემთხვევაში კი სასწავლო ადგილის არჩევისგადამწყვეტი მოტივაციაც. სწავლებასთან ერთად ბოლო წლებში განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიენიჭა ფონდებით დაფინანსებულ ემპირიულ კვლევებსა და მოპოვებული სახსრებით დაფინანსებულ პროექტებს.

აღსანიშნავია გარე დაფინანსებით დაგეგმილი ორი დიდი პროექტი. ფოლკსვაგენის ფირმის მიერ დაფინანსებული კოოპერაციული პროექტი - *Transformations of Sacred Spaces, Pilgrimages and Conceptions of Hybridity in the Post-Soviet Caucasus* (პროექტის ბიუჯეტი 250 000 ევროს შეადგენს) ეხება რელიგიურ ქსელს, შესაბამისად არსებულ კითხვებსა და რელიგიური ჯგუფების კოჰაბიტაციას, ასევე მათი რეგიონში დამკვიდრების საკითხებს.

ევროკომისიის მიერ დაფინანსებული პროექტით - CASCADE (საფონდო დაფინანსება 350 000 ევრო) - იენის ჯგუფი მუშაობს კავკასიის მიგრაციისა და სომხეთის მინათმონწყობის საკითხებზე

გარე დაფინანსების პროექტების საშუალებით სამი წლის ვადით გამოიყო სტიპენდია და დაფინანსდა სამუშაო პოზიციები: ერთი

³ Milliardendeal mit Hochschulen. taz, 19.9.2014, Hervorhebung durch den Verfasser

სტიპენდია პოსტდოქტორანტურისთვის, ორი ადგილი დოქტორანტებისთვის, ორი ადგილი სამეცნიერო კონსულტანტებისათვის და ერთი ადგილი არასრული სამუშაო დღით მდივნისათვის.

ამ პროექტების ფარგლებში ასევე შესაძლებელი გახდა კავკასიელ პარტნიორებთან ერთად ჩრდილოკავკასიისა (კრასნოდარის მხარე, დაღესტანი) და სამხრეთ კავკასიის (საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი) ერთობლივი მრავალწლიანი კვლევები, რომელთა კავკასიოლოგიურ ასპექტს იენა კოორდინირებს.

2013 წლის ბოლოს კავკასიოლოგიის პროფესურა ხელახლა შედგა, წესდება წინასწარ შეთანხმდა უნივერსიტეტის სენატსა და საბჭოსთან. კათედრის ხელახლა დაკომპლექტება ასევე შეთანხმდა თიურინგიის სამხარეო სამინისტროსთან. 2014 წლის ივნისში ხუთი შერჩეული კანდიდატი საჯარო მოხსენებებით წარდგა სარეკლამო მიზნით გამართულ ღონისძიებაზე. კათედრის დაკომპლექტება არა უგვიანეს 2015 წლის ზამთრის სემესტრისათვის დაიგეგმა. ამიტომ კავკასიოლოგიისათვის მონმენდილ ცაზე მეხის გავარდნას ჰგავდა ფილოსოფიის ფაკულტეტის დეკანის, შტეფან მათუშეკის მიერ 2015 წლის 28 აპრილს ფაკულტეტის საბჭოზე პროექტის შეტანა კავკასიოლოგიის კათედრის ხელახლა დაკომპლექტების საწინააღმდეგოდ.⁴

ამ პროექტისათვის ფაკულტეტის დახურულ სხდომაზე კავკასიოლოგიის წარმომადგენელთა გარეშე უნდა ეყარათ კენჭი, მაგრამ ის არ მიიღეს და საკითხი 2015 წლის 26 მაისის სხდომისათვის გადაიტანეს.

ამრიგად, ისევ გაჩნდა საშიშროება იმისა, რომ კავკასიოლოგიის კათედრის დაკომპლექტება აღარ მოხდეს, ეს კი, ფაქტობრივად, სასწავლო კურსის დახურვას ნიშნავს, რაც მკვეთრად უპირისპირდება სამეცნიერო საბჭოს 2013 წლის რეკომენდაციებს, სადაც ხაზგასმით მოითხოვენ კავკასიოლოგიის გაფართოებას. აი რა წერია იქ:

მიუხედავად ყველაფრისა, კავკასიითა და ცენტრალური აზიით სულ უფო ნაკლებად ინტერესდებიან. აქ არ უნდა გამოვრიცხოთ ის გარემოებაც, რომ ეს რეგიონები გამოკვეთილად არც აღმოსავლეთ ევროპას ეკუთვნის და არც აზიას და ამიტომ გერმანიაში არ-

⁴ Einzigartiges Fach Kaukasiologie steht an Jenaer Uni vor dem Aus. Thüringer Landeszeitung, 28.4.2015, <www.tlz.de/web/zgt/leben/detail/-/specific/Einzigartiges-Fach-steht-an-Jenaer-Uni-vor-dem-Aus-81678326>.

სებული რეგიონთმცოდნეობის კვლევების სფეროებშია გადანაწილებული[...].

კავკასიისა და ცენტრალური აზიის კვლევების ინსტიტუციური სტაბილურობის მიუხედავად, აზერბაიჯანის ისტორიის კვლევის ფონდის პროფესურა და „რუსეთისა და აზიის ისტორიული კვლევების პროფესურა“ (ეს უკანასკნელი, როგორც გადმოგვცეს, 2013 წელს მიუნხენის უნივერსიტეტში დაარსდა) არასაკმარისად მიიჩნევა გერმანიაში ამ მიმართულებით მიმდინარე კვლევებს მაშინ, როცა არასაკმარისადაა ათვისებული არსებული მძლავრი სამეცნიერო პოტენციალი. მათი დაინტერესება კი ამ რეგიონებით, სადაც მოსახლეობის დიდი ნაწილი მაჰმადიანური სარწმუნოებისაა და ხილია ევროპასა და აზიას შორის, სწორედაც ტრანსრეგიონალურ კვლევების შესაძლებლობას გვთავაზობს. ამ შესაძლებლობის არგამოყენება დასაანია სამეცნიერო თვალსაზრისით და პრობლემატურიცაა ამ ნედლეული რესურსებით მდიდარი რეგიონისათვის მისი მზარდი პოლიტიკური და ეკონომიკური მნიშვნელობის ფონზე. აქ გერმანია არ უნდა იყოს დამოკიდებული ამერიკულ კომპეტენციებზე, რომელმაც ევრაზიული კვლევების სფერო გასულ წლებში არსებითად გააფართოვა.⁵

სამი კონკრეტული რეკომენდაციიდან ერთ-ერთი ასეთია:

სხვადასხვა სასწავლო დისციპლინებში უნდა შეიქმნას რაოდენობრივად შეზღუდული პროფესურა კავკასიისა და ცენტრალური აზიის კვლევების მიმართულებით. ამავე დროს უნდა შეიქმნას ენისა და კულტურის შესწავლის შესაძლებლობა. სასურველია, შესაძლებლობისდაგვარად ეს ერთ უნივერსიტეტში მოხდეს, რათა კვლევამ და სწავლებამ კრიტიკულ სიდიდეს მიაღწიოს. აქ კი იენის უნივერსიტეტს, რამდენიმე ათეული წლის ისტორიის გათვალისწინებით, ექნებოდა უნიკალური შანსი, რათა თავი დაემკვიდრებინა კავკასიის კვლევის კომპეტენტურ ცენტრად და აქამდე არსებული პერსონალური სპექტრი გაეფართოვებინა კიდევ. 2014 წელს მიღებული თიურინგიის უმაღლესი სკოლის სტრატეგიაც ცალსახად გამოხატავს პოზიციას, რომ 2020 წლისათვის ისეთი პატარა სასწავლო კურსები, როგორც კავკასიოლოგიაა, არა თუ შენარჩუნდეს, არამედ, გაფართოვდეს კიდევ. აი, რა წერია იქ:

⁵ Wissenschaftsrat: Empfehlungen zur Weiterentwicklung der außeruniversitären historischen Forschung zum östlichen Europa. Berlin, 25.1.2013, S. 92–93.

ტერმინი „პატარა საგნები“, წესისამებრ, ისეთ სასწავლო დისციპლინებს აერთიანებს, რომელთაც ახასიათებს, როგორც მცირე საკადრო და დარგობრივი რესურსები, ასევე სტუდენტთა მცირე რაოდენობა. ბევრ შემთხვევაში მათ დიდი საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვთ და, მიუხედავად მცირე რესურსებისა, საკმაოდ თვალსაჩინო უპირატესობაც გააჩნიათ. მათ თავიანთი წვლილი შეაქვთ საერთო ჰუმანიტარული მეცნიერებებისათვის დამახასიათებელ პლურიდისციპლინურობასა და პერსპექტივების მრავალფეროვნებაში. გასული წლების მოვლენების გათვალისწინებით, არა მარტო კულტურული, არამედ ეკონომიკური და პოლიტიკური თვალსაზრისითაც აუცილებელია შევინარჩუნოთ ცოდნის შექმნისა და სასწავლო დისციპლინებში ახალგაზრდა სამეცნიერო კადრების მოძიების შესაძლებლობა, რომლებიც შუა და ახლო აღმოსავლეთის, სამხრეთ ევროპის და მოსაზღვრე რეგიონების კულტურისა და ენების კვლევით დაინტერესდებიან.⁶

ამრიგად, პროგრამის დახურვა შეუთავსებელია თიურინგიის მთავრობის სტრატეგიულ მიზნებთანაც, მაგრამ არა მარტო ფედერალური მიზნის, არამედ თვით ფედერალური მთავრობის დონეზეც კი ისეთი პატარა სასწავლო კურსი, როგორცაა კავკასიოლოგია, საჭიროებს უფრო მეტ ყურადღებას და, შესაბამისად, არა მცირე, არამედ მეტ მფარველობასა და დაპირებებსაც.⁷ ამაზე პირდაპირი ზეგავლენა კი განათლების კვლევის ფედერალურმა სამინისტრომ უნდა მოახდინოს. 2014 წლის დეკემბერში კონსტიტუციის 91-ე მუხლის ცვლილების შედეგად მცირეკონტიგენტიანი დისციპლინების დაფინანსებისათვის გზა გაიხსნა. ეს უშუალოდ შეეხო კავკასიო-

⁶ Thüringer Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur: Hochschulstrategie Thüringen 2020. Erfurt, 2014, S. 72–73.

⁷ So erschein z.B. im April 2012 eine Broschüre der Hochschulrektorenkonferenz "Kleine Fächer an den deutschen Universitäten interdisziplinär und international" (http://www.hrk.de/fileadmin/redaktion/hrk/02Dokumente/02-10-Publikationsdatenbank/EVA-2012_Kleine_Faecher.pdf), in der nachdrücklich die Daseinsberechtigung der "Kleinen Fächer" unterstrichen wird und auch mehrfach die Kaukasiologie Erwähnung findet.

ლოგიას იენის უნივერსიტეტში, რომელსაც კავკასიის რეგიონთან, განსაკუთრებით კი საქართველოსთან პოლიტიკურად მნიშვნელოვანი ურთიერთობები აქვს. კავკასიოლოგიის დაფინანსება სახელმწიფოს ინტერესის საგანს შეადგენს და აქ ისიც არ უნდა გამოირიცხოს, რომ, ევროპის აღმოსავლეთის პარტნიორობის მზარდი პოლიტიკური მნიშვნელობის გამო, სულ უფრო აქტუალური ხდება მეტის ცოდნა ჩვენი აღმოსავლელი მეზობლების შესახებ. ამ მხრივ, იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტში ბევრი ექსპერტიზა ტარდება, განსაკუთრებით კი უკრაინისა და სამხრეთ აღმოსავლეთის რეგიონებისათვის, რაც აადვილებს სინერგიას კავკასიოლოგიასთან მიმართებით. ამიტომ ისეთ სიტუაციაში, როცა მცირე სასწავლო კურსები ფონდების მიერ გამიზნულად ფინანსდება, კავკასიოლოგიის გაუქმება, აზრს მოკლებულია.

ასე, რომ კავკასიოლოგიის მიმართულების შესანარჩუნებლად ბევრი არგუმენტი არსებობს. იენის უნივერსიტეტისათვის ეს დარგი განსაკუთრებულ ნიშას წარმოადგენს. გარდა ამისა, მას დიდი მნიშვნელობა აქვს ინტერნაციონალიზაციის სტრატეგიისათვის. იენის უნივერსიტეტი გამორჩეულია არა მხოლოდ რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში აღმოსავლეთ ევროპის კვლევების გააქტიურებითა და განხორციელებით, არამედ იმითაც, რომ ფილოსოფიის ფაკულტეტზე ამ ბოლო წლებში მოპოვებული გარე დაფინანსების უმეტესობაც სწორედ კავკასიოლოგიაშია. სასწავლო კურსის მოცულობასთან შედარებით მან იმაზე მეტი თანხაც კი მოიზიდა, ვიდრე ამას მისი მიმდინარე ბიუჯეტი მოითხოვს. სახსრების მოზიდვის ასეთი წარმატების ერთ-ერთი მიზეზი ის გახლავთ, რომ კავკასიოლოგია წარმოადგენს გარანტს რეგიონის ექსპერტიზისათვის. სამომავლოდ კი ეს წარმატებული გარე დაფინანსების პოტენციალს ზრდის.

იენის კავკასიოლოგიის სკოლა გაცვლითი პროგრამების აქტიურ ქსელს მოიცავს გერმანიის სხვა (მარტინ ლუთერის ჰალე-ვიტენბერგის, ბერლინის ჰუმბოლტის უნივერსიტეტი) და აგრეთვე ჩრდილო და სამხრეთ კავკასიის სხვა უნივერსიტეტებთან, რომლებიც ერაზმუს მუნდუსის, გერმანიის აკადემიური გაცვლის სამსახურის, ერანტის და სხვა ფონდების მეშვეობით ფინანსდება. ის სასწავლო სფეროში (სემინარები და ლექციების ციკლი) თანამშრომლობს ფილოსოფიური ფაკულტეტის სხვა ინსტიტუტებთან (მაგ.: სლავისტიკა, ფოლკლორი/კულტურის ისტორია, სამხრეთ ევროპის კვლე-

ვები) და მონაწილეობს საუნივერსიტეტო თანამშრომლობაში- ჰალე-ლაიპციგი-იენა (ჰალეს უნივერსიტეტთან - სხვა საუნივერსიტეტო პარტნიორობასთან ერთად არმენოლოგიის და ეთნოლოგიის მიმართულებით და ჰალეს ეთნოლოგიური კვლევის მაქს-პლანკის ინსტიტუტთან).

გერმანულ-ქართული რედაქციით გამოცემული დარგობრივი ჟურნალი „გეორგიკა“ კავკასიის რეგიონის შესახებ გერმანულენოვანი სამეცნიერო პუბლიკაციების უმნიშვნელოვანესი გამოცემაა. აქტუალური, საზოგადოებისათვის ისეთი მნიშვნელოვანი თემების დამუშავებით, როგორებიცაა: რელიგიისადმი შემობრუნება, მიგრაცია, ტრანსნაციონალური ქსელები, ნაციონალური სახელმწიფო, ჰიბრიდული იდენტობები და შიდაეთნიკური ურთიერთობები კავკასიაში, ჟურნალმა ხელი შეუწყო კავკასიოლოგიას, რათა ის დამკვიდრებულიყო, როგორც თანამედროვე რეგიონთმცოდნეობა.

დასასრულ, მოკლედ შევეხები უტყუარ არგუმენტს - „სტუდენტთა მცირე რაოდენობას“. როგორც მცირე დარგს, კავკასიოლოგიას, მართლაც, ცოტა სტუდენტი ჰყავს. აქედან გამომდინარე, დიდი სასწავლო კურსები კავკასიოლოგიის სტუდენტთა რაოდენობის მიხედვით არ უნდა აკეთებდნენ გათვლას. თუმცა, ბოლო წლებში კავკასიოლოგიის დარგში დადებითი ტენდენცია მაინც შეიმჩნევა, მაგალითად, 2012/13 სასწავლო წლის ზამთრის სემესტრში კავკასიოლოგიას გაცილებით მეტი სტუდენტი ჰყავდა, ვიდრე მანამდე. ბოლო ორი წლის მანძილზე კი რაოდენობა შემცირდა - ეს განაპირობა კავკასიოლოგიის კათედრისთვის შემუშავებულმა ახალმა გეგმამ. გასაჯაროვებული გეგმის მიხედვით სტუდენტებისთვის ნათელი არ არის, გააგრძელებს თუ არა კავკასიოლოგია რეგიონთმცოდნეობის განხრით განვითარებას. ამ გაუგებრობამ კავკასიოლოგიის შესწავლით დაინტერესებული რამდენიმე სტუდენტი დააბრკოლა.

კავკასიოლოგიის სასწავლო კურსი იენაში არათუ არ უნდა მოკვდეს, არამედ რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გამოკვეთოს თავისი ნათელი და გარკვეული პოზიცია.

გერმანულიდან თარგმნა ლალი ბერიძემ

დიანა ანფიმიადი

დაკარგული წიგნი

ამბის მოყოლა ალბათ იქიდან უნდა დავიწყო, როცა მინიატურ-ბიანმა, ლამაზყდიანმა წიგნმა საკუთარი თავი ეტლში აღმოაჩინა. ჰო, ასე, უბრალოდ, თანამგზავრების გარეშე. მარტო აღმოჩნდა ტფილისური ეტლის ოდნავ გადაქექილ სავარძელზე.

წერეთლის ვაჟმა, ფრიდონმა, „ვეფხისტყაოსნის“ არა, ისე, ფრიდონმა... ხელნაწერი საჩხერიდან თბილისში ჩამოიტანა და მერე, თბილისის დუქნებში შესმული ღვინის თუ უბრალო, ახალგაზრდული დარდიმანდობის გამო, ეტლში დარჩა... წიგნი სულ ცოტახანს იყო მარტო, საკუთარ ტექსტთან დარჩენილი, ხელნაწერის მინდვრების სიცარიელეში გაყუჩებული, თავისივე მინიატურების თოვლიან უდაბნოში განმარტოებული. იცით, ეს როგორი თოვლია? თბილი, თბილი, ხელში ქვიშასავით რომ იფანტება და საკუთარ ზედაპირზე ყვავილებს რომ ახარებს...

ცოტა ხანში წიგნი ერთმა ნოქარმა იპოვა, რომელმაც წერაკითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში გააქანა, სარფიანად გავყიდი და ბედსაც ვენევიო. ექვთიმე თაყაიშვილი, საგანძურის მცველი და შემგროვებელი იქ არ დახვდა, ამიტომაც, შემთხვევითი მოვინელი უკან გამობრუნდა და ნაპოვნი განძი დავით სარაჯიშვილს შესთავაზა. მანაც, წიგნისა და ხელნაწერების ღირებულების კარგმა

მცოდნემ და გულშემატკივარმა, ხელნაწერი შეიძინა. შეიძინა და თავისი ფრანგი სტუმრის, ბარონ დე ბაისთვის ჩუქება გადაწყვიტა.

ვინ იცის, რომელ გზას დაადგებოდა, რომელი ქვეყნის ჰაერს ჩაისუნთქავდა მეთვრამეტე საუკუნის უძვირფასესი ხელნაწერი, რომ არა მისი საბედისწერო შეხვედრა ექვთიმე თაყაიშვილთან, რომელმაც ხელნაწერის ბედი შეცვალა.

დავით სარაჯიშვილს ძალიან უყვარდა ექვთიმე თაყაიშვილი, მისი ნიჭის, გულწრფელობის, რალაცნაირი, ბავშვური დაბნეულობისა და გულანთებული მამულიშვილობის გამო. ხშირად სადილობდნენ ერთად, სარაჯიშვილის სასახლის მყუდრო ბაღში, ექვთიმე ექსპედიციებზე უყვებოდა, ლიტერატურაზე საუბრობდნენ, ათას რამეს მიმოიხილავდნენ. ამ კვირასაც ტრადიციულ საზეიმო სადილზე იყო დაპატიჟებული რამდენიმე მწერალთან და ოჯახის ახლობელთან ერთად.

ეკატერინე, სარაჯიშვილის მეუღლე ბოლო დროს ევროპულ კერძებს უფრო სწყალობდა, კნეინა ბარბარე ჯორჯაძის სამზარეულო ნიგნიდან ათასგვარ ბლომანჭეს და პუდინგს ამზადებდა სარაჯიშვილების მზარეული. იმ საღამოსაც რამდენიმე ქართულ კერძთან ერთად ევროპული დესერტებიც შესთავაზეს სტუმრებს, ღვინოც საგანგებო ჰქონდათ, მსურველებს კი პატარა, ბროლის სირჩებით სურნელოვანი კონიაკის გასინჯვაც შეეძლოთ.

მათთან სტუმრობა ყველას უყვარდა, ღირსეული მასპინძლები, კეთილგანწყობილი სტუმრები, საინტერესო საუბრები. თუ კი თბილისის გული სადმე სცემდა, ეს სარაჯიშვილების სასახლე იყო.

იმ კვირა დღესაც ათასი მეფისა და თავადის, რამდენიმე შემთხვევითი და ზოგი ნამდვილი მკითხველის ხელში გამოვლილი ხელნაწერი სარაჯიშვილისეულ ბიბლიოთეკაში თვლემდა, რალაცნაირ, გრილ სიმყუდროვეში გაყურებული და ზანტად უცქერდა თაროებსა და მაგიდეებზე ჩამოლაგებულ ნიგნებსა და ხელნაწერებს.

ბიბლიოთეკაში სულ ოდნავ ისმოდა მისაღები ოთახის ფორიაქი და ფაციფუცი, ფორტეპიანოს ხმა, ხმამალალი სიცილი....

ზოგჯერ ბიბლიოთეკის კართან კაბების შარიშურიტა და სწრაფი ნაბიჯით გაივლიდნენ ხოლმე შინამოსამსახურეები, ვერცხლის დანა-ჩანგალი მოჰქონდათ, ან ფაიფურის ულამაზესი ჭურჭელი სარაჯიშვილების გერბის ანაბეჭდით.

საკუთარი ნახატების ფერებში, საკუთარ სიუჟეტში ასე რომ არ გახლართულიყო, ხელნაწერი უთუოდ გაიგებდა საუბრის ნაწყვეტებ-

საც. ახალგაზრდა გიგო გაბაშვილი პარიზზე, მის მხატვრებზე და მონმარტრის ქუჩაზე ლაპარაკობდა, არტურ ლაისტი „ივერიის“ ახალ პუბლიკაციას განიხილავდა, აკაკი ახალბედა პოეტებზე სასაცილო ამბებს ყვებოდა, ექვთიმე ჩუმად იჯდა და გონებაში ტაო-კლარ-ჯეთის რამდენიმე ტოპონიმზე ფიქრობდა, საკითხები და კითხვები წინა საღამოს ჩაინერა სამუშაო რვეულში, სავარაუდო პასუხები კი მოსვენებას არ აძლევდა.

- უი, ექვთიმე, ერთი ისეთი ხელნაწერი უნდა გაჩვენო, ისეთი, რომ შენი მონონებული! - უთხრა დავითმა. თუ რამე გამოიყვანდა ექვთიმეს ამ აბურდულ-ჩაბურდული ფიქრებიდან, ეს მაგიური სიტყვა „ხელნაწერი“ იყო.

- რუსთაველია, საუცხოო ნახატებით, წამოდი წიგნების ოთახში და გაჩვენებ! მეგობრებო, გვაპატიეთ, მაგრამ ამ ყმანვილის გულის ჭირს უნდა ვუნამლო, ახლა ვეღარ მოისვენებს, ცოტა ხანში დავბრუნდებით!

წიგნმა ჯერ ორი ადამიანის ნაბიჯების ხმა გაიგონა, შემდეგ მძიმე კარი გაიღო და ერთ ნაცნობ და მეორე – უცნობ მზერას შეეფეთა.

ეს მეორე განსაკუთრებულად უცქერდა, შემდეგ მასპინძელს შეაჩერდა უსიტყვო კითხვის გამომხატველი თვალებით და როცა დასტური დაინახა, ოდნავ აკანკალებული, გამხდარი და ულამაზესი თითები ხელნაწერის ყდას შეახო, შემდეგ გადაშალა, ფრთხილად, ფრთხილად, განსაკუთრებული რუდუნებით ფურცლავდა, ხან სინგურისფერ, სანყის ასოებს აკვირდებოდა, ხანაც გადამწერის ხელწერას, გონებაში ყველა ადრე ნანახს ადარებდა, საერთოს ეძებდა, მერე კი, როდესაც პირველივე მინიატურას გადააწყდა, საერთოდ შეეცვალა მზერა, რუდუნება თაყვანისცემაში გადაეზარდა და ხმა-მალლა ამოხდა:

- საოცრებაა! დავით, საიდან მოიპოვეთ?

- წერეთლებისგან ვიყიდე, ხომ ძალიან მოგეწონა? უძვირფასესი ხელნაწერია, განსაკუთრებული მეგობრისა და სტუმრისთვის მინდა, ბარონ დე ბაის უნდა ვაჩუქო...

იმ წუთიდან, როდესაც ეს სიტყვები გაიგო, ექვთიმემ გონებაში გადაწყვიტა, რომ ამ განსაკუთრებულ წიგნს საქართველოს საზღვრის გადალახვის უფლებას არ მისცემდა, ყველაფერს გააკეთებდა იმისათვის, რომ ის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების დაცულ საცავში ეხილა. გადანყვიტა და მოქმედების გეგმაც დასახა.

სარაჯიშვილს აღწერისა და კვლევისთვის სთხოვა ხელნაწერი რამდენიმე დღით ეთხოვებინა, წამოიღო და ...

თითქმის ყოველ კვირაში მოდიოდა მასთან სარაჯიშვილის გამოგზავნილი შიკრიკი ხელნაწერის წასაღებად, მაგრამ ექვთიმე ხან რას იმიზეზებდა, ხან რას, ხან აღსაწერი დამრჩაო, ხანაც თარიღს ვადგენო, ზოგჯერ კი უბრალოდ სახლში არ ხვდებოდა. ასე გრძელდებოდა მანამ, სანამ ბარონმა დე ბაიმ და მისმა მეუღლემ თბილისი არ დატოვეს. ცოტა ხანში ექვთიმემ წიგნი წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას შესწირა დავით სარაჯიშვილის სახელით.

თუმცა, ბედისწერას, რომელიც საერთოდ თან სდევს ხოლმე წიგნებს, ასე მარტივად არ დაუტოვებია იგი საცავის დაცულ სიმყუდროვეში. ჯერ წერეთლებმა ნაიღეს ხელწერილით და დიდხანს არ დააბრუნეს, სანამ კვლავ ექვთიმე თაყაიშვილმა არ გამოიჩინა თავისი დიპლომატიური და ამავე დროს მკაცრი ხასიათი. დაბრუნებისას კი აღმოჩნდა, რომ ხელნაწერს მინიატურები აკლდა, რამდენიმე უძვირფასესი ნახატი ისე ამოჭრეს წიგნიდან, როგორც ფურცლებს ამოხევეს კაცი თხელყდიანი რვეულიდან... ნახატები კვლავ ექვთიმეს ძალისხმევითა და მარჯორი უორდროპის დახმარებით მოიძიეს და დიდი ხნის შემდეგ ორ ყდას შუა, თავის ადგილზე დააბრუნეს...

ყველა წიგნს თავისი ბედი აქვს, ამ ხელნაწერსაც მათ შორის... როგორც წესი, ორგვარ ადამიანებს ხვდებოდა ხოლმე, ერთნი გულწრფელად ეთაყვანებოდნენ ხოლმე, მის გადარჩენაზე ზრუნავდნენ, მეორეთათვის კი ის გემრიელი ლუკმა იყო, ამიტომაც არც გაყიდვას, არც ქვეყნიდან ნაწილ-ნაწილ, ფურცელ-ფურცელ გატანას არ ერიდებოდნენ... ასე იყო თუ ისე, წიგნი ცხოვრობდა და ცხოვრობს დღემდე, უცნობი გადამწერისა და მომხატველების საერთო შრომის ნაყოფი, თავისი გენიოსი ავტორისა და კალიგრაფ-შემმკობელების ხსოვნის მარადსაყოფად...

მინიატურები

„ვეფხისტყაოსნის“ წერეთლისეული ნუსხა.

წყარი: http://geomanuscript.ge/Kartuli_Khelnaweri_Albomi.pdf

რამაზ პეტაშვილის ნამუშევარი „სიყვარული“

თამარ ლომაძე

ფილოლოგიის დოქტორი. დაცული აქვს დისერტაცია თემაზე: „საზოგადოებრივ აზრზე სამეცნიერო ზემოქმედების კოგნიტური ასპექტები“; სამეცნიერო კვლევის სფეროები: პოლიტიკური ლინგვისტიკა, კრიტიკული დისკურსის ანალიზი, სოციოლინგვისტიკა, ზოგადი ენათმეცნიერება.

**თანამედროვე ქართული პიარინის ისტორიული
წანამძვრები**

(„ვეფხისტყაოსანი“ და საზოგადოებრივი ურთიერთობების ენა)

პიარი ანუ საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომელიც ესოდენ აქტუალურია დღევანდელ მსოფლიოში, სრულიად უცხო იყო საბჭოთა მენტალიტეტისათვის, რამაც დააბრკოლა ეს სოციალური სისტემა ჩვენშიც - საქართველოშიც. მაგრამ საბჭოთა კავშირის დაშლისთანავე ქართული სოციალური რეალობა (და არა მხოლოდ) უმალ დაინტერესდა პიარტექნოლოგიებით და თანდათან შეითვისა კიდეც ამ სასარგებლო ინსტიტუტის „ანბანი“. შეიძლება ითქვას, რომ ესოდენ მოკლე დროში პიარტექნოლოგიებში განაფვა და ამ საქმიანობისათვის ქართული ენობრივი საშუალებების მზაობის დადასტურება არა მარტო სასიამოვნო ფაქტია, არამედ გასაკვირიც. ბუნებრივად იბადება კითხვა, ხომ არ ჰქონდა ქართულ ენას ერთგვარი ისტორიული გამოცდილება საზოგადოებრივი ურთიერთობების სფეროში, და ეს გამოცდილება ამჟამინდელი ლინგვისტური პიარამოცანების გადაჭრაში ენმარება? საინტერესოა, ე. წ. **საზოგადოებრივი ურთიერთობების ინსტიტუტები** მართლაც სიახლეა ჩვენთვის, თუ არსებობს დღეს პიარად წოდებული მოვლენის წინამორბედი ენობრივი კომუნიკაციის ფორმა ქართულ სინამდვილეში?

რა ხერხებს მიმართავდნენ ქართველები პროპაგანდისა თუ ოფიციალური პირების დიპლომატიური წარდგინების წარმატებულად განსახორციელებლად მაშინ, როცა არც პრესა იყო, არც ტელევიზია და არც სპეციალური პიარსამსახურები?

„ვეფხისტყაოსანი“, ყველა სხვა ლირსებასთან ერთად, შესაძლოა მივიჩნიოთ პიარტექსტადაც. რა იყო მისი შექმნის მიზანი? რატომ შექმნა პოეტმა თამარ მეფის ქებათაქება?

პიარის ელემენტები შეიძლება აღმოვაჩინოთ რამდენიმე მნიშვნელოვან ეპიზოდში: როსტევან მეფის მიერ თინათინის საზოგადოებისთვის გაცნობა; ტარიელის საძებნელად წასული ავთანდილის განზრახვა, ყველას ამცნოს თინათინის გამეფების შესახებ; როსტევან მეფის რჩევები იმის თაობაზე, თუ როგორი უნდა იყოს მეფე; ამ მხრივ საინტერესოა ის ეპიზოდებიც, როდესაც ფრიდონი ავთანდილს აცნობს თავის სამეფოს, როგორ ასხამს ავთანდილი ხოტბას ნურადინ-ფრიდონს, როგორ წარუდგენენ თავს ვაჭრები ავთანდილს; მეჯოგეების დიალოგი ტარიელთან და ავთანდილთან და სხვ.

რუსთაველი იყო არა მხოლოდ დიდი პოეტი, არამედ სამეფო კარის დიდი მოხელე, ვაზირი, თამარ მეფესთან დაახლოებული პირი. არ იყო შემთხვევითი, რომ სწორედ მას სთხოვეს თამარ მეფის სახოტბო პოემის დაწერა.

„მიბრძანეს მათად **საქებრად** თქმა ლექსებისა ტკბილისა, **ქება** წარბთა და წამწამთა, თმათა და ბაგე-კბილისა, ბროლ-ბადახშისა თლილისა, მის მიჯრით მიწყობილისა. გასტეხს ქვასაცა მაგარსა გრდემლი ტყვიისა ლბილისა“.

მიუხედავად იმისა, რომ თამარ მეფეს არ აკლდა ხალხის სიყვარული, საჭირო იყო მისი ხალხისთვის სათანადოდ გაცნობა. მე-12 საუკუნეში უკვე ასე მაღალპროფესიონალურ დონეზე ზრუნავდნენ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზე.

ამ შემთხვევაში „ვეფხისტყაოსანი“ შეიძლება მივიჩნიოთ პიარტექსტად, რომელიც უზრუნველყოფდა თამარ მეფის სახელის უკვდავებას, თუნდაც მისი, როგორც ქალი-მონარქის პოზიციების გამყარებას. საკმარისია გავიხსენოთ, რომ რუსთაველმა გააჟღერა ძალიან მნიშვნელოვანი ფრაზა „ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყოს, თუნდა ხვადია“.

რუსთაველი ყურადღებას ამახვილებს ხოტბის აუცილებლობაზე სამეფოს სახელის ქვეყნის გარეთ გასატანად:

„ვის ჰშვენის, - ლომსა, - ხმარება შუბისა, ფარ-შიმშერისა,

- მეფისა მზის -თამარისა, ღანვ-ბადახშ, თმა-გიშერისა,
- მას, არა ვიცი, შევჰკადრო შესხმა **ხოტბისა**, შე - რისა,
მისთა მჭერეტელთა ყანდისა მირთმა ხამს მიმართ, შერისა”.

„თამარს **ვაქებდეთ** მეფესა სისხლისა ცრემლ-დათხეული,
ვთქვენი **ქებანი** ვისნი მე არ-ავად გამორჩეული”.

რა განზრახვა ჰქონდა რუსთაველს? ის ნესტან-დარეჯანისა და ტარიელის, თინათინისა და ავთანდილის ქებით და მათი ამბის თხრობით ფარულად აქებს თავად თამარ მეფეს, მაშინდელი საქართველოს შინაური და საერთაშორისო პოლიტიკის ხასიათს, სამეფო გადაწყვეტილებათა რაციონალიზმსა და სიბრძნეს. პროლოგში პოეტი თავად აღნიშნავს, რომ ქება და ხსენება (პროპაგანდა) ყველასთვის საჭიროა.

„ან ენა მინდა გამოთქმად, გული და ხელოვანება,

- ძალი მომეც და შენევნა შენგნით მაქვს, მივსცე გონება;

მით შევენივნეთ ტარიელს, **ტურფადცა უნდა ხსენება**,

მათ სამთა გმირთა მნათობთა სჭირს ერთმანერთის მონება”.

„ჩემი ან ცანით **ყოველმან, მას ვაქებ, ვინცა მიქია**;

ესე მიჩს დიდად სახელად, არ თავი გამიქიქია!

იგია ჩემი სიცოცხლე, უწყალო ვითა ჯიქია;

მისი სახელი **შეფარვით ქვემორე მითქვამს, მიქია”**.

საინტერესოა ეპითეტური ლექსიკა, რითაც რუსთაველი თავის გმირებს ამკობს. ასე წარადგენს პოეტი როსტევეან მეფეს:

„იყო არაბეთს როსტევეან, მეფე ღმრთისაგან სვიანი,

მაღალი, უხვი, მდაბალი, ლამქარ-მრავალი, ყმიანი,

მოსამართლე და მონყალე, მორჭმული, განგებიანი,

თვით მეომარი უებრო, კვლა მოუბარი წყლიანი”.

რუსთაველი ისევ ადასტურებს, რომ მისი მთავარი მოვალეობა სწორედ ის არის, რომ თავისი ხელობა გამოიყენოს დიდებული გმირების „საქებრად“: „ბრძენი ხამს მისად საქებრად და ენა ბევრად ასული“.

პიარისა და წარდგინების საუკეთესო მაგალითია როსტევეანის მიერ თინათინის საზოგადოებისთვის გაცნობა. მეფე ვაზირებს კითხვით მიმართავს, რჩევას ითხოვს, რითაც თავის ლოიალურობასა და სოციალურ თავმდაბლობას გახაზავს:

„მე გარდასრულვარ, სიბერე მჭირს, ჭირთა უფრო ძნელია,

დღეს არა, ხვალე მოვკვდები, სოფელი ასრე მქმნელია;

რალა იგი სინათლე, რასაცა ახლავს ბნელია?!

ჩემი ძე დავსვით ხელმწიფედ, ვისგან მზე სანუნელია“.

ძალიან საინტერესოა, როსტევეანის რჩევები, რომლებსაც ის აძლევს თინათინს, მეფედ დასმის წინ, ეს რეკომენდაციები დღესაც აქტუალურია ყოველი ხელისუფლისათვის და, შესაძლოა, ნაკლებ ხატოვნად, მაგრამ სრულიად შესატყვისად არის გაცხადებული ყველა საარჩევნო პროგრამასა თუ საზოგადოებისათვის განკუთვნილ სახელისუფლებო ინფორმაციებში. პოეტი ამბობს, რომ მთავარი, რაც სჭირდება მეფეს არს სიბრძნე, სიმშვიდე, წყალობის უხვად გაცემა. რუსთაველი შეფარვით გვეუბნება, რომ თამარ მეფეს ყველა ეს თვისება გააჩნია.

„ვარდთა და ნეხვთა ვინათგან მზე სწორად მოეფინების,
დიდთა და წვრილთა წყალობა შენმცა ნუ მოგენყინების!

უხვი ახსნილსა დააბამს, იგი თვით ების, ვინ ების.

უხვად გასცემდი, ზღვათაცა შესდის და გაედინების“.

„მეფეთა შიგან სიუხვე, ვით ედემს ალვა, რგულია;

უხვსა ჰმორჩილობს ყოველი, იგიცა, ვინ ორგულია;

სმა-ჭამა - დიდად შესარგი, დება რა სავარგულია?!

რასაცა გასცემ, შენია; რას არა, დაკარგულია!”

ყურადსაღებია ავთანდილისა და როსტევეანის ურთიერთობა. როცა ავთანდილი ტარიელის საძებნელად მიემგზავრება, როსტევეანს ვაზირს უგზავნის მისი გადანყვეტილების შესატყობინებლად. სანამ მთავარ სათქმელს ეტყოდეს, ქებას უძღვნის მეფეს:

„შესთვალა: "გკადრებ, მეფეო, მე ესე გამიგონია:

ყოველი პირი მიწისა თქვენ ხრმლითა დაგიმონია,

და ან თუ სჯობს, ესე ამბავი ცნან, რაცა გარემონია“.

ავთანდილი როსტევეანს ჰპირდება, რომ ყველგან გაავრცელებს თინათინის გამეფების ამბავს:

„მე ნავიდე, მოვიარო, ვილაშქრო და ვინაპირო,

თინათინის ხელმწიფობა მტერთა თქვენთა გულსა ვჰგმირო,

მორჩილ-ქმნილთა გავახარო, ურჩი ყოვლი ავატირო,

და ძღვენი გკადრნე ზედას-ზედა, არ სალამი დავაძვირო“.

საზოგადოებასთან ურთიერთობის თვალსაზრისით, „ვეფხისტყაოსანში“ ძალიან მნიშვნელოვანია წარდგინების მომენტები. პოემის გმირები გვევლინებიან ამა თუ იმ სამეფოს არაოფიციალურ ელჩებად, საზოგადოების ინფორმატორებად. ამ კუთხით საინტერესოა ის ეპიზოდი, როდესაც ტარიელი პირველად შეხვდება ნურა-

დინ-ფრიდონს და ეს უკანასკნელი ამაყად წარუდგენსტარიელს თავის ქალაქს:

„მულაზანზარის ქალაქი, ახლოს მე მაქვსო რომელი,
წურადინ-ფრიდონ სახელ მძეს, მეფე ვარ მუნა მჯდომელი;
**ესე საზღვარი ჩემია, სადა ხარ გარდამხდომელი,
ცოტაა, მაგრა ყოველგნით სიკეთე-მიუნდომელი“.**

მოგვიანებით, წურადინ-ფრიდონის სანახავად მისულ ავთანდილს და ტარიელს მეჯოგეები ასეთი ეპითეტებით წარუდგენენ თავიანთ მეფეს: „**ჯოგნი მისია, ვინ მტერსა ჰკრავს ხრმალსა, არ აკვესებსა“.**

ნესტან-დარეჯანის საძებნელად წასული ავთანდილი აღმოჩნდება ულამაზესი ქალაქის ბაღში, უხმობს მებაღეებს, რომლებიც ასე დაუხატავენ ავთანდილს გულანშაროს:

“ესეა ზღვათა სამეფო თვისა ათისა სავლითა,
თვით გულანშაროს ქალაქი, სავსე ტურფითა მრავლითა;
აქ მოდის ტურფა ყველაი ნავითა ზღვა-ზღვა მავლითა;
მელიქ-სურხავი ხელმწიფობს, სრული სვითა და დავლითა“.

“აქა მოსლვითა გაყმდების, კაციმცა იყოს ბერები:

სმა, გახარება, თამაში, ნიადაგ არნ სიმღერები,

ზამთარ და ზაფხულ სწორად გვაქვს ყვავილი ფერად-ფერები;

ვინცა გვიცნობენ, გვნატრიან, იგიცა, ვინ ა მტერები“.

საინტერესოა, როგორ წარადგენს ქაჯთა მეფის მონა თავის ხელმწიფეს, როგორ ამაყობს მისით. „ვეფხისტყაოსნის“ ყველაზე უარყოფითი გმირის ასე დადებითად გაცნობა უჩვეულოა მკითხველისთვის. ქაჯეთის გარდაცვლი მეფე კი დახასიათებულია, როგორც შემწე, შემწყნარებელი, ძლიერი ხელმწიფე:

„მე ვარო მონა მეფისა მალლისა, ქაჯთა მფლობლისა;

მათ მიჰხვდა ცემა სენისა, მათისა დამამხოვლისა:

მოგვიკვდა **შემწე ქვრივისა, შემწყნარებელი ობლისა,**

ან შვილთა მისთა და მისი ზრდის, უკეთესი მშობლისა.

ღულარდუხტ არის დიაცი, მაგრა კლდე, ვითა ლოდია,

ვისცა არ დაჰკოდს, ყმა მისი ვერავის დაუკოდია;

მას უსხენ წვრილნი ძმის-წულნი: როსან და ერთი როდია, -

ან იგი ქაჯეთს ხელმწიფედ ქვე ზის, მორჭმული სწოდია“.

„ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც წარმოადგენს მე-12 საუკუნის ქართული კულტურული გამოცდილების ყველაზე მეტყველ სახეს, საფუძველს გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ პიარი (რა თქმა უნდა, არა ამ სახელწოდებით) აქტუალური იყო ჯერ კიდევ მე-12 საუკუნეში

და ენას შემომუშავებული ჰქონდა ერთგვარი სტილი, მეტყველების მანერა და ლექსიკა-ფრაზეოლოგიური სისტემა, რომელთა მეშვეობითაც **საზოგადოებისათვის ინფორმაციის მიწოდება** საუკეთესო შედეგს იძლეოდა (მაგალითისათვის: 1) **ოპოზიციური ლექსიკური წყვილები**- „მორჩილ-ქმნილი, ურჩი ყოვლი. 2) **ეპითეტური ენობრივი საშუალებები**: “ნურადინ ფრიდონ მეფეა ამა ქვეყნისა ჩვენისა,/ მოყმე მხნე, უხვი, ძლიერი, ფიცხლად მომხლტომი ცხენისა; 3) **განმეორება**: ყმა ფრიდონს ეტყვის: “ის-წრაფვი, ვიცი, ამბისა თხრობასა,/ გიამბო, ვინ ვარ, სით მოვალ, ვინათგან ჰლამი ცნობასა,” და სხვ.)

შოთა რუსთაველის პოემა მუდმივად შეგვახსენებს იმ მაღალ კულტურას, განვითარების იმ დონეს, რომელიც ჯერ კიდევ მე-12 საუკუნის საქართველოში იყო. კიდევ ერთხელ ვრწმუნდებით იმაში, თუ რა ძალა აქვს სიტყვას, რომ „გველსა ხვრელით ამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი. ხოლო „საუბარმან უმეცარმან შმაგი უფრო გააშმაგოს.

ფარუქ ქოქსოი

**„საზღვრები აღამიანთა ურთიერთობას
პერ აკავებს“**

უახლოეს მომავალში საზოგადოება იხილავს წიგნს ქართულ-თურქული სამზარეულოს შესახებ. ქალაქ არტაანის მერიის მიერ განხორციელებული პროექტის „სამცხე-ჯავახეთისა და არტაანის მხარის მეგობრული ურთიერთობები“ ფარგლებში, წიგნის შედგენაში მონაწილეობა სამცხე-ჯავახეთისა და არტაანის სახელმწიფო უნივერსიტეტების პროფესორებმა მიიღეს. არტაანში წიგნის პრეზენტაციის შემდგომ, მხარეებმა ქართულ-თურქული სამზარეულოს შესახებ ერთობლივი ნამუშევარი სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტშიც წარმოადგინეს. აღნიშნულ პრეზენტაციაზე შევხვდით ქალაქ არტაანის მერს ბატონ ფარუქ ქოქსოის. სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორის როინ ყავრელიშვილის დახმარებით, არტაანის მერს რამდენიმე კითხვით მივმართეთ.

„მე გახლავართ ქალაქ არტაანის მერი, ფარუქ ქოქსოი. დავიბადე 1964 წელს. მყავს მეუღლე, ორი ვაჟი და ერთი ქალიშვილი. ვაჟები უნივერსიტეტებში სწავლობენ, ქალიშვილი კი სკოლის მოსწავლეა. სანამ ქალაქის მერად ამირჩევდნენ, ამ მხარეში სატყეო სამმართველოს დირექტორად ვმუშაობდი,“ - ასე დაიწყო ბატონ ფარუქთან ჩვენი საუბარი.

- ბატონო ფარუქ, თქვენი ინიციატივით განხორციელდა ქართულ-თურქული სამზარეულოს შესახებ წიგნის შედგენის ერთობლივი პროექტი. საიდან დაიბადა ეს იდეა?

- როდესაც ვიყავი სატყეო სამმართველოს დირექტორი, ვნახე, რომ არტაანის, ასევე სამცხე-ჯავახეთის მხარისთვის მნიშვნელოვანია ეკოტურიზმი, სანადირო ტურიზმი. მაშინ დავრწმუნდი, რამდენად საინტერესო იქნებოდა ამ მიმართულებით თანამშრომლობა. ასევე, მივხვდი, რომ არის ერთობლივი პროექტების შექმნის შესაძლებლობა. ვიცი, რომ ისტორიულად ხელოვნური საზღვრები ადამიანთა ურთიერთობებს ვერ აკავებს. ადრე ერთმანეთს მომღერლები ეჯობებოდნენ, ეჯობებოდნენ ორივე ხალხის მოჭიდავეები. არტაანის მხარისთვის მნიშვნელოვანია ახალციხე. ვფიქრობ, რომ სასარგებლო იქნება ამ რეგიონისათვის, რომელიც მოიცავს ართვინს, არტაანს, ახალციხეს, ბათუმს, ნანილობრივ არზრუმს, ასევე ყარსს, საერთო პროექტების განხორციელება.

- რა მიმართულებით ხედავთ ახალციხისა და არტაანის მხარეებს შორის თანამშრომლობის საჭიროებას?

- ძირითადად ჩვენი აქცენტი გადატანილი არის და იქნება ტურიზმზე. მხარეებს შორის თანამშრომლობა საგანმანათლებლო კუთხითაც არის. არტაანისა და სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტებს შორის აქტიურია თანამშრომლობა სხვადასხვა სფეროში. ხშირად ჩამოდიან არტაანელები ახალციხეში. მაგრამ, დაახლოებით ხუთი არტაანისოდენა მოსახლეობა ცხოვრობს მის გარეთ. ჩვენი მიზანია, რომ იმ 500 ათას მცხოვრებს, რომლებიც გასული არიან არტაანის გარეთ, შევუქმნათ პირობები და ტურისტულად ჩამოვიყვანოთ რეგიონში. ასევე შევქმნათ ცენტრები, რომლებიც მათ მიიღებენ. სწორედ ეს არის ჩვენი ერთ-ერთი მიზანი ტურიზმის განვითარებისა. ჩვენ გვაქვს მრავალფეროვანი კერძები, მაგრამ არ გვაქვს შესაძლებლობა, რომ რეგიონში ასეთ ტურისტულ ნაკადს გავუმასპინძლდეთ. ამიტომ საჭიროა მსგავსი სახის პროექტებზე მუშაობა.

- თქვენი აზრით, რა ფაქტორები შეუწყობს ხელს ორმხრივი ტურიზმის განვითარებას?

- ვფიქრობ, რომ ორმხრივი ტურიზმის განვითარებას ხელს შეუწყობს ჩვენი ინფრასტრუქტურის განვითარება. მაგალითად, დაგეგმილია არტაან-ფოცხოვის და შავშეთ-არტაანის გვირაბების გაყვანა, რომლებიც არტაანს დააკავშირებს ახალციხესთან. ეს ხელს შეუწყობს ტრანსპორტის მოძრაობას. ჩვენს რეგიონს ერთმანეთთან

კარნახისა და ვალის გამტარი პუნქტებიც აკავშირებს. ამ ორი გამტარი პუნქტის მოქმედება საშუალებას გვაძლევს, განვითარდეს ტურიზმი. მთავარია, ამ საქმეში ადგილობრივი ხელისუფლება, უნივერსიტეტი, ადგილობრივი მოსახლეობა დარწმუნდეს, რომ ეს შესაძლებელია. თუ ასე იქნება, მაშინ პროექტის გაკეთება ადვილია.

- ამ საკითხებზე ქალაქ ახალციხის მერთან თუ გქონდათ საუბარი?

- დიას, ჩვენ გვექონდა საუბარი. მათაც გამოთქვეს მზაობა ამ თანამშრომლობისთვის.

- საუბრის დასაწყისში აღნიშნეთ სანადირო ტურიზმის განვითარების შესახებ. როგორ ხედავთ ამ მხრივ ერთობლივი თანამშრომლობის შესაძლებლობას?

- ასეთი მაგალითი მინდა მოვიყვანო. ზოგი ცხოველის რაოდენობა იზრდება და აზარალებს ნათესს, ან გარემოს. ზოგი მრავლდება, მაგრამ მათი მასობრივად განყვეტა შეუძლებელია. ასე მაგალითად, გარეული ღორი არტაანის მხრეში ძალიან არის მომრავლებული და ისინი დიდ ზიანს აყენებენ გარემოს. ასევე გამრავლდა გარეული თხა. ისინიც აზარალებენ რეგიონს. თუ მონადირე, რომელიც ეკოტურიზმით არის დაინტერესებული, ერთი თხის მოკვლაში გადაიხდის 10 000 დოლარს და თანხას ბიუჯეტში შეიტანს, მაშინ ერთი თხის მოკვლის უფლება მიეცემა. რა თქმა უნდა იმ შემთხვევაში, თუ ამ ცხოველის რაოდენობა არის ზომამზე მეტად გაზრდილი. ამ საქმეში ქართული მხარე უფრო არის განვითარებული და შეიძლება ამ ქვეყნის გამოცდილება გავიზიაროთ.

- როგორ ხედავთ მომავალ თანამშრომლობას კულტურულ და საგანმანათლებლო სფეროებში?

- პირველი ეტაპისთვის უნდა დავგეგმოთ და მოვანყოთ ფოლკლორული ანსამბლების სტუმრობა. ჩვენ ანსამბლს ჩამოვიყვანთ ახალციხეში და პირიქით, ვუმასპინძლებთ ამ ქალაქის წარმომადგენლებს. ანუ, პირველი ეტაპისთვის კულტურული ღონისძიებები უნდა გააქტიურდეს.

- საინტერესოა არტაანის მხარის მუნიციპალიტეტის დამოკიდებულება მხარის სტუდენტებთან მიმართებით. ვგულისხმობთ სტიპენდიებს, ან სხვა სახის წამახალისებელ ღონისძიებებს.

- დიას, გვაქვს სტიპენდიები, ოღონდ იმ სტუდენტათვის, რომლებიც არტაანის მხრიდან არიან. წელიწადში ერთჯერადად 150 სტუდენტს ვეხმარებით.

– და ბოლოს, ბატონო ფარუქ, როგორ ხედავთ მომავალს არტაანისა და ახალციხის მხარეებს შორის?

– მეზობელი ახალციხისა და არტაანის მხარეები ათასწლეულების განმავლობაში თანაცხოვრობდნენ სავაჭრო, კულტურულ, ფოლკლორულ და სხვადასხვა სოციალურ სფეროში. ამის შედეგად ჩამოყალიბდა საერთო და მსგავსი ადათ-წესები. უნდა ვიზრუნოთ ერთობლივი პროექტების განხორციელების ხელშეწყობაზე, რადგან ეს იქნება კარგი შესაძებლობა, მომავალმა თაობამ შეინარჩუნოს ქვეყნებს შორის არსებული ეს კავშირი. ახალციხე თურქეთის საზღვრიდან 15 კილომეტრის დაშორებით მდებარეობს. იგი სახმელეთო გზით უკავშირდება თურქეთს, ამიტომ, აუცილებელია ამ ორ მეზობელ მხარეს შორის თანამშრომლობა მომავალში უფრო გააქტიურდეს.

ინტერვიუერი – ლია ზაზაშვილი

ხელოვნება და ხელოვანი

რამაზ პეტაშვილი

„ვცდილოვ, ქართული სული იკვეთავოდან“

ანსებობენ ადამიანები, რომლებიც უხმაუროდ, თავმდაბლად მუშაობენ და ქმნიან ისეთ ნამუშევრებს, რომლებიც შემდეგ იკვლევენ გზას მნახველამდე.

ასე მოვიდა ბატონი რამაზის ნამუშევრები ჩემამდე. ჩვენ ხომ პატარა ქალაქში ვცხოვრობთ, ვუყვებით ერთმანეთს ნანახისა და გაგონილის შესახებ. მეც ასე შევიტყვე რამაზ პეტაშვილის შემოქმედებაზე და გადავწყვიტეთ (ბატონი მერაბ ბერიძის ინიციატივით), გავსაუბრობოდით მას, რათა გავაცნოთ მისი ხელოვნება „არავის“ მკითხველს.

ნანახმა მოლოდინს გადააჭარბა, რამაზის სახლის კედლებსა და ზოგადად ინტერიერს მის მიერ დამუშავებული ხის რელიეფები, მცირე ზომის დეკორატიული ქანდაკებები და ავეჯი ამშვენებს.

თემატიკა მრავალფეროვანია - ქართული ხასიათი კი ყველა კომპოზიციაში იგრძნობა, რაც მეტ ხიზლსა და ინდივიდუალობას ჰმატებს რამაზის შემოქმედებას.

რამაზი ერთნაირი სითამამით გამოსახავს ხის ზედაპირზე პეიზაჟსა თუ პორტრეტს. მინდა გამოვყო თამარის პორტრეტი, რომელიც ოსტატურად და ფაქიზი რელიეფური გადასვლებით გამოირჩევა.

საინტერესოა მის მიერ შექმნილი პეიზაჟებიც. ერთ-ერთი ასეთია ტყე, ერთი შეხედვით, ნაცნობი და ჩვეულებრივი, მაგრამ, თუ კარგად დავაკვირდებით, ეს მხატვრის საკუთარი ტყეა – საკუთარი ულამაზესი წარმოსახვისა თუ შთაბეჭდილების ანარეკლი ხეზე.

ხის დამუშავებისას რამაზი ხშირად იყენებს ხის საწყის, ბუნებრივ ფორმას ისე, რომ მისი ბუნებრივი ფორმის მშვენიერება არ დაკარგოს, ეს ისე ჰარმონიულად ხდება, თითქოს მხატვარსა და ბუნებას ერთად შეუქმნიათ ფორმები. აქ ჩანს მხატვრის გემოვნება, იგი გრძნობს მასალის ფორმისა და ფაქტურის სილამაზეს. რამაზი ხშირად ინარჩუნებს ხის ქერქს და ნახევრად დაუმუშავებელი ხისგან ამზადებს ულამაზეს მაგიდას, რომელზეც თევზები და წყალმცენარეებია გამოკვეთილი და ეს ყველაფერი მოქცეულია მაგიდის მინის ზედაპირის ქვეშ. იქმნება აკვარიუმის შთაბეჭდილება.

არ შემოძლია გვერდი აუუარო კომპოზიციებს, რომლებზეც გამოსახულია მესხეთის ისტორიული ძეგლები. სწორედ საკუთარი კუთხის სიყვარულია ხშირად ავტორის ინსპირაციის წყარო?

ბატონ რამაზს აქვს შექმნილი მცირე ზომის მრგვალი ქანდაკებები, ძალზე საინტერესო ნამუშევრები დინამიკური ხაზებითა და პლასტიკით, გამორჩეული რომანტიკული თემატიკით.

P.S. რამაზის ნამუშევრები პირველად მისმა მეუღლემ – ქალბატონმა ნანა დათაშვილმა დამათვალეირებინა. ის იმდენად კარგად ერკვეოდა თითოეული მათგანის შექმნის ისტორიასა და სირთულეში, რომ მე მივხვდი, მისი სახით როგორი ძლიერი და მზრუნველი „თეო“ ჰყავს ბატონ რამაზს.

სწორედ ასეთი ლამაზი, ჰარმონიულ ოჯახები გვჭირდება საქართველოში, სადაც იქმნება ქართული სულის მატარებელი ხელოვნება, რომელიც ასე სჭირდება მომავალ თაობებს.

მინდა გავესაუბრო ბატონ რამაზს, რადგან იგი თავად უკეთ მოგვიყვება საკუთარ შემოქმედებაზე.

– ბატონო რამაზ, რამდენი ხანია, რაც ხეზე მუშაობთ? ვინ არის თქვენი მასწავლებელი, ვინ შეგასწავლათ ხეზე კვეთა?

პროფესიით მხატვარ-რესტავრატორი ვარ, უკვე 10 წელია, რაც ხეზე ვმუშაობ, ამ მიმართულებით თვითნასწავლი ვარ.

ბავშვობაში მქონდა გატაცება - ვაგროვებდი ხის ფესვებს, ტოტებს... ჩემს ფანტაზიაში, წარმოსახვაში სხვადასხვა ფიგურად აღვიქვამდი მათ, შემდეგ შეძლებისდაგვარად ვამუშავებდი...

- რატომ აირჩიეთ მაინცდამაინც ხის მასალა და არა სხვა... რა განცდა გაქვთ მუშაობისას?

ხეზე კვეთა არის ჩემთვის საქმე, რომელიც უდიდეს სიამოვნებას მანიჭებს, სასიამოვნოა როგორც მუშაობის პროცესი, ასევე, საბოლოო შედეგის მიღწევაც, რა თქმა უნდა.

- ალბათ გაქვთ სახელოსნო სადაც ამ ყველაფერს ქმნი?

მაქვს სახელოსნო, სადაც ვმუშაობ და ვქმნი ნამუშევრებს, ახლობელი ადამიანებიც მიწყობენ ხელს, ამას წინათ, გერმანიიდან მივიღე საჩუქრად დანების კომპლექტი. ძალიან გამომადგა!

- როგორ ირჩევთ თემატიკას? წინასწარ იცით, რა უნდა გამოკვეთოთ, თუ თვითონ მასალა ანუ დასამუშავებელი ხის ფორმა გკარახობთ ამას?

ჩემი ნამუშევრების თემატიკა მრავალფეროვანია, უფრო ხშირად, მასალა თვითონ მკარნახობს და სამუშაოს დაწყებამდე, ჩემს წარმოსახვაში ნამუშევრის საბოლოო სახეს ვხედავ, მაქვს ასევე შექმნილი ნამუშევრები, წინასწარ შერჩეულ თემებზე, ძირითადად ეროვნულ მოტივებზე. მაქვს ხატუნერის კურთხევა, შექმნილი მაქვს ხატები, „ვეფხისტყაოსნის“ სხვადასხვა ეპიზოდი, პეიზაჟები ისტორიული ძეგლებით (მათ შორის სამცხე-ჯავახეთის), ისტორიული პერსონაჟები, მაგიდები მასიური კაკლის ხის ფესვისგან.

- აქ ისეთ ნამუშევრებსა და ხის ფორმებს ვხედავ, რომ ვფიქრობ, საკმაოდ რომანტიკული ადამიანი უნდა იყოთ. სხვანაირად ვერ წარმომიდგენია ამ ყველაფრის შექმნა.

ნამდვილად რომანტიკოსი ვარ, ალბათ ჩემი ოჯახის წევრები დამეთანხმებიან ამაში.

- მხატვრებს ხშირად ეხმარებიან მეუღლეები შემოქმედების განვითარებაში. თქვენს მეუღლეს რა დამოკიდებულება აქვს თქვენი ხელოვნებისადმი?

ჩემი ნამუშევრების პირველი შემფასებელი ჩემი მეუღლეა, ის ხშირად მაძლევს საინტერესო, მნიშვნელოვან და საჭირო რჩევებს და, სხვათა შორის, ნამუშევრების თემატიკასაც ხშირად მირჩევს...

- თუ მიგიძღვნიათ მისთვის რომელიმე ნამუშევარი?

რა თქმა უნდა, პირველი ნამუშევარი - „სადღეგრძელო“ ჩემს მეუღლეს მივუძღვენი.

- რომელ ნამუშევარს გამოარჩევდით? რისი მიხედვით აფასებთ მას?

ყველა ნამუშევარი თავისებურად საინტერესო და ძვირფასია ჩემთვის. უდიდესი შრომა და სიყვარული მაქვს ჩაქსოვილი თითოეულში, გამიჭირდება რომელიმეს გამოყოფა... ალბათ, ის ნამუშევრებია ჩემთვის განსაკუთრებული, რომლებიც ჩემს შვილებსა და მეუღლეს მივუძღვენი.

- მე ვხედავ, რომ თქვენს შემოქმედებას ქართული ხასიათი თან დასდევს. ეს ბუნებრივად ხდება, თუ გსურთ, ხაზი გაუსვათ ეროვნულ ხასიათს.?

ძირითადად, ვცდილობ, ნამუშევრებში ქართული სული იკვეთებოდეს... „ამა მამისა სწავლასა ქალი ბრძნად მოისმინებდა...“, „მოდოდა ნინო მთებით“, „მრავალჟამიერი“, „ახალციხის ციხესიმაგრე“, „ჩემი მესხეთი“, „ვაზო, ლამაზო, ფესვო, ნაკურთხო, ვაზო, ქართველი კაცის დიდება“, „საფარა“, „ვარძია“, „ძველი თბილისი“ - ეს ხეზე კვეთით შესრულებული ჩემი ნამუშევრების მცირე ჩამონათვალია, შექმნილი ეროვნულ მოტივებზე. ვცდილობ, ქართულ სულიერ თუ მატერიალურ სიმდიდრეს სული შთაგებრო და ჩემეულად გავაცოცხლო ხეში.

- ვიცი, რომ თქვენს ნამუშევრებს სიხარულით ყიდულობენ, როგორ იმეტებთ?

ძნელია, როდესაც შენ მიერ სიყვარულით შექმნილი ნივთი შენი ოჯახიდან გადის, თუმცა ეს ერთგვარი სტიმულის მომცემიცაა და კიდევ უფრო მეტის შექმნის სურვილს აღმიძრავს. ბედნიერი ვარ იმით, რომ ჩემი ნამუშევრები ბევრი ადამიანის (მათ შორის გამოჩენილი ადამიანების) სახლის კედლებს ამშვენებს!

- რა არის თქვენთვის სტიმულის მომცემი?

სიტბო, სიყვარული, ყურადღება, წარმატება, რაც ჩემს ირგვლივ მრავლადაა - შინ თუ გარეთ, უდიდეს ენერჯიას, ძალასა და სტიმულს მაძლევს. თუნდაც დღევანდელი დღე... მინდა ვისარგებლო შემთხვევით და მადლობა ვუთხრა ჩვენი უნივერსიტეტის რექტორს, ბატონ მერაბ ბერიძეს მხარდაჭერისათვის, მადლობა თქვენ, ჩემი შემოქმედების გაშუქებისა და დაინტერესებისათვის.

მიღებული მაქვს მონაწილეობა ქალაქისა და ქვეყნის მასშტაბით ორგანიზებულ გამოფენა-გაყიდვებში. დაჯილდოებული ვარ სიგელებით, პერსონალური გამოფენაც მქონდა კულტურის განყოფილების ინიციატივითა და მხარდაჭერით.

- არიან ახალგაზრდები, რომელთაც აინტერესებთ ხეზე კვეთა. რას ურჩევდით მათ?

მონდომება, შრომისმოყვარეობა, სიყვარული და ნიჭი - სულ ეს არის, რაც ამ საქმეს სჭირდება. უფრო კონკრეტული რჩევები დანტერესებულ ახალგაზრდებს შემიძლია პირადად მივცე, ამას სიამოვნებით გავაკეთებ, ასეთი შემთხვევები მქონია.

– სამომავლო გეგმებზე ხომ ვერ მეტყვოდით რაიმეს.

სამომავლოდ, ვფიქრობ, კიდევ უფრო გავაფართოვო ხეზე კვეთის წარმოება, შევიძინო სხვადასხვა სამუშაო იარაღი და მოწყობილობები, კიდევ უფრო გავამდიდრო და გავამრავალფეროვნო ჩემი შემოქმედება, ვიზრუნო მეტ რეკლამირებაზე ჩემი საქმიანობის პოპულარიზაციის მიზნით.

– რას ინატრებდით?

მოგეხსენებათ, საქართველო მდიდარია თავისი ეროვნული, სულიერი ფასეულობებით, თავისი ხელოვნებით, ლიტერატურით, ისტორიით. ერთმა ისტორიკოსმა თქვა: „საქართველო სახურავით რომ გადახუროთ, ერთი დიდი უნიკალური მუზეუმი გამოვაო“. მე ვისურვებდი, რომ ჩვენი დღევანდელი „უნიკალური მუზეუმი“ ქართველებს, ყველას ერთად კიდევ უფრო გაგვეძლიერებინოს, გაგვემთლიანებინოს და აგვეყვავებინოს.

ყველაზე დიდი სიმდიდრე ჩემი ოჯახია, ჩემი შვილები - უფროსი - 21 წლის მაკა, 18 წლის თამთა და ნაბოლარა - 4 წლის თეკლა. სხვათა შორის სამივეს აქვს ხატვის ნიჭი.

P.S. სულ ახლახანს მონაწილეობა მივიღე მიკრო და მცირე მენარმეობის ხელშემწყობი პროექტის ფარგლებში განხორციელებულ პროგრამაში „ანარმოე საქართველოში“, პირველი ეტაპი წარმატებით გავიარე, დიდი იმედი მაქვს გამარჯვებისა და პროექტის ფარგლებში ჩემი საქმიანობის, ბიზნესის განვითარებისა.

ინტერვიუერი – ლელა ფერაძე

თარგმანი

თურქი ავტორები

ნაზიმ ჰიქმეთი

მტირალა ტირიფი

ტირიფების ანარეკლი
მდინარეზე ისე ჩანდა,
თითქოს წყალი მტირალ ტირიფს ძირს ჩამოშლილ ზილფებს ჰბანდა...
ტირიფსა და ტირიფს შუა ცეცხლოვან ხმლებს სჭვრეტდა თვალი,
იქ, ჩამავალ მზისკენ ჰქონდათ წითელ მხედრებს გზა და კვალი...
უცებ,
თითქოს გაქრა გზები,
თითქოს ფრინველს მოსტყდა ფრთები,
ძირს დაეცა იქ მათგანი, ერთი ვინმე ცხენოსანი,
მაგრამ
არვის სთხოვა შველა,
შორს წავიდა მისგან ყველა
და მიმქროლავ მხედრებს მხოლოდ
მიადევნა ცრემლით მზერა...

ოჰ, საბრალო ის მხედარი!
არავინ ჰყავს მიმხედავი,
აღარასდროს ეღირსება მას, უძღურს და მიუსაფარს,
თეთრ მტერს სდიოს ხმლის ქნევით და ჩაეჭიდოს ცხენის ფაფარს...

თანამებრძოლ მხედრებს ველარ ხედავს... ყველა ერთად ქრება
და ჩამავალ მზეს სხივები ეკარგება ნება-ნება.

მხედრებმა... მხედრებმა... წითელმა მხედრებმა,
რომელთა ცხენები ქარიშხალს ედრება,
გაქუსლეს, გაფრინდნენ შორეთში ჭენებით,
ფრთამალი ცხენებით..
ცხენებით...
ცხენებით...

და იმ მხედრებით, ქარებით დევნილი,
მიფრინავს სიცოცხლეს, ჩვენგან გაფრენილი.
თითქოს წყალიც გაირინდა,
ჩრდილი ჩრდილში ჩაიბინდა,
არაფერი დარჩა წმინდა,
არ კვნესოდა არავინ და
ცისფერ თვალშიც ჩაქრა სხივი...
ტირიფების გრძელი მწკრივი
ატირდა და მდინარეზე
აციმციმდა ცრემლთა მძივი.

ნულარ სტირი, შენ ტირიფო,
ნუ ისველებ ცრემლით ზილფებს...
განა შვებას ელირსება, გულზე ხელებს ვინც დაიკრეფს?!
ნულარ სტირი...
ნუ ისველებ ზილფებს.

შემობრძანდი, სანატრელო ქალო!...

შემობრძანდი ჩემს საკანში, სანატრელო ქალო!...
დაღლილი ხარ? -
რით გიშველო, რომ არ დაიღალო?!
ფებს ვარდისწყლით აქ ვერ დაგბან, არ მაქვს ვერცხლის ვარცლი...
მწყურვალი ხარ? -
ვერც შარბათით სავსე ჭიქას დაცლი...
მშიერი ხარ? -
შენ აქ სუფრა არ დაგხვდება არსად...
ლატაკი ვარ მემლექეთის სილატაკის მსგავსად.
შემობრძანდი ჩემს საკანში, სანატრელო ქალო!...
რანამს ნაბიჯს გადმოადგამ,
მსურს ღიმილით თვალო,
აქ რამდენი აყვავდება იატაკზე ვარდი,
თვალზე რამდენ მარგალიტის
ცრემლს დაგვადენს დარდი...
ეს საკანიც გამდიდრდება მზის სინათლით მაშინ, -

თითქოს ვცხოვრობთ სადმე ერთად...
თავისუფლებაში.

შემობრძანდი ჩემს საკანში, სანატრელო ქალო!...

იუნუს ემრე

ყველა მიცნობს – ვინ და რა ვარ... იუნუსი მქვია და მე
სახელს მმატებს ან ყოველი წარმავალი დღე თუ ღამე;
ამ ორივე ქვეყანაში მინატრია ერთი რამე –
შენთან ყოფნა მწყუროდეს და არ მახსოვდეს ვინმე სხვა მე.

მიყვარხარ და... მიყვარხარ და... კვლავაც გეტყვი – მიყვარხარ!
ჩემსა შიგან არსებობ და მაინც ვერ გცნობ – ვინ მყავხარ?!
ხან ჭეშმარიტ გზას რომ ვდევთ და ხან უგზოოდ დავდივართ,
ვერ გავიგე – კვალში შენ გდევ, თუ მე თავად მიმყავხარ?!

ტრფობას გული შევწირე და წამით არ შევიცოდე,
აღარც რწმენას ვუხმობ რასმეს, რომ მის საშველს ვიცნობდე;
მე რომ, როგორც სოლომონმა, ფრინველთ ენა ვიცოდე,
ჩემსა შიგან შენ რომ გალობ, ვერ გავიგებ – ვინ მყავხარ.

სიყვარულმა თავი ჩემი წარმტაცა და წამართვა,
მას სჩვევია წუთისოფლის ცოდვა-მადლით წარმართვა;
იუნუსს რომ ცეცხლი დანვავს, თავსაც დასცემს დამართ, ვა...
კვლავაც ეტყვის თავის სულთანს – შენ მიყვარხარ... მიყვარხარ!

მე განა შორს ვარ...

მე განა შორს ვარ... ჩემს სანახავად
შენსავე მზერას აედევნე... ეგებ არც გჯერა,
რომ უფრო ახლოს მე ვარ შენთან, ვიდრე შენ თავად, –
მე ვარ შენს გულში ყოველი ძგერა.

რალაც უცნაური ამბავი ხდება.

ასე ლამაზი როგორ არის ყოველდღე ეს ზღვა?
ნუთუ ეს ზეცა მუდამ არის ასე უძირო?
ნეტავ ყოველთვის ასე იყო, ისე ვით დღეს და
ამ მზეს ფანჯრიდან მუდამ ასე უნდა ვუმზირო?
არა, ო, არა,
აღბათ, არის ღვთიური ნება....
ან იქნებ რალაც უცნაური ამბავი ხდება?

ვყიდულობ ძველმანებს

დროს ძველმანების ძებნაში ვკარგავ
და მათგან ვარსკვლავებს ვძერწავ თუ ვქარგავ;
მუსიკით მესხმევა თავბრუ და რეტი,
ის არის სულისთვის საზრდოზე მეტი;
თუ ლექსი დავწერე მცირე თუ დიდი,
ძველმანებს ვყიდულობ, მერე მათ ვყიდი
და ვიძენ მუსიკას... და ვნატრობ, უჰ, რამდენს,
რომ რახის ბოთლებში თევზივით ვცურავდე.

„კვლავ შენს სურათს ვეფერები“

ტკბილი იყო საუბარი შენთან, ჩემო კარგო.
ვით რაკრაკი ნაკადულის, ვით ნიავის ფრენა...
თითქოს გსურდა ყვავილებით ველ-მინდორი ქარგო,
გსურდა ია-ენძელების ფიანდაზად ფენა,
ტკბილი იყო საუბარი შენთან, ჩემო კარგო...
კვლავ შენს სურათს ეფერება გული... თვალი... სმენა.

მიამბობდი ლამაზ ზღაპრებს შენზე... ჩემზე... სხვაზე...
სიტყვებს ხიბლი ეძლეოდათ თითქოს მხოლოდ შენით...
მე უშენოდ სულ უდაბნო დამხვდებოდა გზაზე,
დაშრებოდა ყველა წყარო დარდით... სევდით... წყენით...
სულ საავდრო და შავ ღრუბლებს ვიხილავდი ცაზე...
კვლავ შენს სურათს ვეფერები გულით... თვალით... სმენით.

სალამოდე რომ გელოდი, შენ ყვავილთა კონით
მოდოდი უეცრად და მიქარვებდი თმენას,
და სალამსაც რომ მეტყოდი, მე ფიქრით და გონით
ვივინწყებდი წუთისოფლად დროის მუხტალ დენას,
ტკბილ სიმღერას ჰგავდი შენ და მეც ამ ხსოვნის ქონით
კვლავ მოვყავარ შენს სურათთან გულს და თვალს და სმენას.

გაზაფხული, ო, რამდენჯერ, გვიხმო მთად და ბარად
მეგობართა საფლავებზე ყვავილების ცვენამ,
როს პატარა ჩიტუნების ფრენას ქარდაქარად
მივდიეთ და თითქოს გვითხრა მათმა ტკბილმა სტვენამ -
გაუფრთხილდით სიყვარულსო მარად.... მარად.... მარად!
დღეს მიტომაც გაგიხსენა გულმა... თვალმა... სმენამ.

ჩვენი ფიქრი წარსულისკენ ისევ გზა-კვალს იგნებს
და მოწყენით.... მონატრებით დღეს ჩვენ ვცოცხლობთ ისევ...
ვმაღავ იმ ჩვენს ძველ სიყვარულს, ვით აკრძალულ წიგნებს,
მაგრამ მაინც, ვით განსაცდელს, დარდებს გულზე ვისევ,
წარსულს ყველგან ეს ცხოვრება გზად და ხიდად მიგებს
და შენს სურათს ჩემს კედელზე ვგრძნობ.... ვხედავ და ვისმენ.

ილჰან ბერქი

* * *

სამჯერ გნახე სიზმრად, კარგო, სამჯერ გითხარ - „მიყვარხარ“ - და ყვავილების წყალი მერე გამოვცვალე... გაგხსენ ფარდა და არ ჩანდა სიზმრის მიღმა არაფერი, ღრუბლის გარდა...

შენი სახე მომენატრა, განთიადის სხივს რომ ჰგავდა.

ძალისძალად ვხლართავ ლექსებს... აივანთან მზე თვალს ხუჭავს... მომხედეო! - ალუბალი მომძახის და იკლებს ქუჩას, მე კი ვეძებ შენს სურნელს და სევდას ზღვარი არსად უჩანს...

შენი სახე ჩვენი ქვეყნის პირველ გაბრწყინებას ჰგავდა.

ვფიქრობ და სულ ვეკითხები ჩემს საფიქრალს, სულთამხუთავს, გული ლექსებს რატომ გიძღვნის?! – ამბობს, რაც მას ასჯერ უთქვამს, ან მიხაკის სუნი რატომ ასდიოდა მაგ შენს სუნთქვას?! ყველაფერი წარმავალი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა... ან ეგ სახე მარადიულ სილამაზეს რატომ ჰგავდა?

ათაიოლ ბეჰრამოღლუ

* * *

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
მზესუმზირებო, დახრილი თავით,
ლექსის და ტრფობის მიწაზე ჰყვავით...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
ტკბილ ფორთოხალთა სურნელის სიოს
ვთხოვ, ჩემს ლამაზ ხალხს ალერსით სდიოს...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
შენი სიტურფით, თუმც მოგვაქვს თავი,
ძუძუს გიშრობდა სულ ბედი ავი...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
გარს მოგდებია მტრობის ალები,
მუხთალ ბედს ვერსად ვერ ემალები...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
ზრდიდი შენ მგოსნებს სიტყვის და აზრის:
ფირსულთანს... იუნუსს... და მერე ნაზიმს...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
შენ ზრდიდი ბოზლაქს, ალითს, ზეიბექს...
მათ ძალა შენი მაღლით შეიქმნეს...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
გიმზერ ვით დედას, წლებით მონეულს...
ლიმილით სავსე კომშს და ბრონეულს...

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
დამსგავსებინარ ყურძნის აკიდოს,
ბედმა სიკეთე ზედ რომ დაკიდოს.

თურქეთო, ჩემო ტკბილო მამულო,
სევდის ცრემლებით გადანამულო,
მომავალს უმზერ, გიდგას ფარად ის
და ვერვინ მოგსპობს ან და მარადის!

ათილა ილჰანი

რა ქალები მყვარებია! - დღეს არ ჩანან არსად...
რა ქალები მყვარებია! - დღეს არ ჩანან არსად...
შემოდგომის წვიმა ჰქონდათ მოსასხამად... გარსად...
მოფერებას პასუხობდნენ ჩვილი ბავშვის მსგავსად.

ზოგჯერ, როცა ვშორდებოდი, იცრემლებდნენ თვალებს...
რა ქალები მყვარებია! - დღეს არ ჩანან არსად...
არ ვიცოდი, ასე ტრფობა რომ შეეძლოთ ქალებს,
რომ არასდროს ვავინყდები მათ არაფრის ფასად.

დღესაც მომდის წერილები მათგან... მათგან... მხოლოდ
ერთ ოცნებას ვიხსენებ და გადაიქცნენ ასად...
დამავინყდა ყველა ლექსი სრულად, უთავბოლოდ...
რა ქალები მყვარებია! - დღეს არ ჩანან არსად...
ვიხსენებ და თითქოს ქრება მარტოობის სევდა,
თუმცა ვიცი, შორს არიან... ხმა კი მესმის, მესმის...
თითქოს ღრუბლად გადაიქცა, რა ტკივილიც მდევდა,
გაქრა ტრფობა, მაგრამ ახლა ხსოვნა თავბრუდ მესხმის.

სხვას ასეთი სიყვარული სად ჰქონია სხვა - სად?!
რა ქალები მყვარებია! - დღეს არ ჩანან არსად...

ვინც არ უნდა შევიყვარო, მაინც შენი ტრფობა მინდა!...
ვინც არ უნდა შეიცვალოს, თუნდაც ბილნი გახდეს წმინდა,
თუნდაც ლურჯი თვალი ექცეს მწვანედ ჩემთა თვალთა წინ და
თუნდა გამსგავსოს შენ ხმით ისე, თითქოს ლექსად გადმოდინდა,
სიგარეტიც შენებურად მოიმარჯვოს... არავინ და
არავინ მინდა მე შენს მეტი... დავალ გარეთ, ვზივარ შინ და
ვინც არ უნდა შევიყვარო, მაინც შენი ტრფობა მინდა!...

დავივიწყე ყველაფერი: სიყვარული, ტრფობა, ვნება...
ქერათმიანს შავგრემანი (ან პირიქით) ენაცვლება,
გაურკვეველ სახეს სახე მისდევს, როგორც გზნებას გზნება,
ზოგის ბაგეს სისხლი წვავს და ზოგზე თითქოს თოვლი დნება...
ღმერთო, ამდენ ზმანებებში ძალას ვკარგავ ნება-ნება...
ჩემს გიტარას ვუსმენ ისევ და წარსული მენანება,
ვინც არ უნდა შევიყვარო - ასეთია ღმერთის ნება! -
არვინ მინდა მე შენს მეტი... შენთან ყოფნა მენატრება.

ვინც არ უნდა შევიყვარო... რაგინდ მწვავედეს ცეცხლის ალი,
მაინც შენკენ მომიძღვება წუთისოფლის გზა და კალი,
ეგებ ენა აელესათ დასაცინად, როგორც ხმალი,
ჩემს სიყვარულს მიანერეს ეგებ ქვეყნის ცოდვა-ბრაღი,
ეგებ წვიმს და მე ველარ ვგრძნობ, დამიბრმავდა ეგებ თვალი...
ეგებ შენთან დამრჩა გული, მე კი სხვაგან დავრჩი მწყრაღი...
ეგებ სიოც მოქრის შენგან ვნებითა და კოცნით მთვრაღი,
ეგებ რაღაც ჯადო ხარ და სულაც არ ხარ მხოლოდ ქალი...

ვერ გავიგე, ეს სიცოცხლე რა სიზმარში გამიფრინდა...
ვინც არ უნდა შევიყვარო, მაინც შენი ტრფობა მინდა!...

შემოდგომა მერქმევა

ეს რა ხდება?!
ან მე თავად რა მომდის?!
კვირტი კვირტთან
ტყემლის ტოტზე ფეთქდება,
სხივი სხივთან დიღიდან საღამომდის
ჩემს სიცოცხლეს ნება-ნება ეფრქვევა...

მე კი ვზივარ... ფოთოლ-ფოთოლ ჩამოცლილს
ვხედავ ხეებს, რადგან...
რადგან რა ხდება?! -
მეც სახელად „შემოდგომა“ მერქმევა.

მარტოობის ლექსი

ზეცის დიდი სინყვდიადის მზერამ ხალხი გადარია, –
ვარსკვლავები მტევან-მტევან ჩამოკრიფონ,
მზად არიან...
მეც მარტო ვარ... მთის მწვერვალნიც
სულ მარტონი რად არიან?! რად არიან?!
ლამის თითებს მოსწყდა თითქოს
ერთი ია... ერთი ვარდი...
მე ბავშვობის სიმღერებში
ბაგის თრთოლვით გადავვარდი...
შენ დაგეძებ სიბნელეში მინაზედ ხარ?!
გზად ხარ? ცად ხარ?!
მზერით გეძებ, შენ კი მზერით უკარება
ასე რად ხარ?
სად ხარ?
სად ხარ?

თურქულიდან თარგმნა ალექსანდრე ელერდაშვილმა

თარგმანი

ოსკარ უაილდი

„მე ჩემი საუკუნის კულტურისა და ხელოვნების სიმბოლოს წარმოვადგენ“.

ოსკარ ფინგალ ო'ფლაჰერტი უილს უაილდი (Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde) (1854 –1900) ირლანდიური წარმოშობის ინგლისელი დრამატურგი, მწერალი და პოეტი. გვიანდელი ვიქტორიანული ლონდონის ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული შემოქმედია, უაღრესად პოპულარული თავის თანამედროვეთა შორის, ცნობილი ენამახვილობითა და მჭევრმეტყველებით. მან დიდი გავლენა მოახდინა სალიტერატურო ინგლისური ენის განვითარებაზე.

სიკეთის მქონელი

ლამდებოდა, ის მარტო იყო.

და შორს კედლებს მიღმა ქალაქი დაინახა და იქით გასწია.

როცა მიუახლოვდა, ფეხების ბრაგუნი, მხიარული ყიჟინა და ბარბითის მაღალი ხმა შემოესმა. ალაყაფის კარზე დააკაკუნა და მცველმა იგი შიგ შეუშვა.

და მან დაინახა გვირგვინებით მორთული, მარმარილოს ბოძებიანი სასახლე, შიგნით და გარეთ კედრის ჩირაღდნები ენთო.

და იგი სახლში შევიდა.

და გაიარა ჰალკედონის და იასპის დარბაზები. ბოლოს იმ დარბაზს მიადგა, რომელშიც ნადიმი გაემართათ. მენამული ფერის ტახტზე ახალგაზრდა მინოლილიყო, თავზე ვარდების გვირგვინი ედგა, ტუჩები ღვინისგან გასწითლებოდა. იგი მიუახლოვდა ახალგაზრდას, უკან დაუდგა, მხარზე ხელი შეახო და ჰკითხა: „რატომ ცხოვრობ ასე განცხრომით?“ და შებრუნდა ახალგაზრდა, იცნო იგი, დაფიქრდა და მიუგო: „უნინ კეთროვანი ვიყავი და შენ განმკურნე. ახლა სხვაგვარად როგორ ვიცხოვრო?“

და მან სახლი დატოვა, ქუჩაში გავიდა. ცოტა ხნის შემდეგ ახალგაზრდა ქალი დაინახა. მას სახე მოეკაზმა, სამოსით მორთულიყო, ფეხებზე მარგალიტები აესხა. უკან მას ორფერ მოსასხამში გახ-

ვეული ახალგაზრდა მონადირესავით ასდევნებოდა. ქალს სახე საოცრად უბრწყინავდა, ვაჟს თვალები ვნებით ავსებოდა.

და იგი სწრაფი ნაბიჯით აედევნა მათ. ჭაბუკს მხარზე ხელი შეახო და ჰკითხა: „რატომ უყურებ ამ ქალს ამგვარად?“

და ვაჟი შებრუნდა, იცნო იგი და უპასუხა: „უნინ ბრმა ვიყავი, თვალი შენ ამიხილე. ახლა სხვაგვარად როგორ შევხედო?“

და მან ნაბიჯი ქალისკენ წადგა, მორთულ სამოსზე ხელი შეახო და ჰკითხა: „არ შეიძლება სხვაგვარად რომ ჩაიცვა და ასე არ იარო? არ გინდა ცოდვებისგან თავი დაიხსნა?“

და ქალი შებრუნდა, იცნო იგი, გაეცინა და მიუგო: „შენ ხომ ყველა ცოდვა შემინდე. ახლა კი ასეთი ცხოვრება მომწონს“.

და მან დატოვა ქალაქი.

და ქალაქიდან გამოსულმა, იქვე, გზის პირას მჯდომი ახალგაზრდა კაცი დაინახა, მოთქმით ტიროდა. მისკენ გაეშურა, ხელი მის გრძელ კულულებს შეახო და ჰკითხა: „რა გატირებს?“

და აიხედა ახალგაზრდა კაცმა, იცნო იგი და მიუგო: „ერთხელ მოკვდი და შენ მკვდრეთით აღმადგინე, ახლა კი ტირილის მეტი რა დამრჩენია?“

სამსჯავროზე

სამსჯავროს სახლში სიჩუმეს დაესადგურებინა. კაცი უფლის წინაშე შიშველი წარდგა.

გადაშალა უფალმა კაცის მიერ განვლილი ცხოვრების წიგნი და უთხრა: „მთელი ცხოვრება ცოდვას ჩადიოდი, შეუბრალებელი იყავი მათ მიმართ, ვისაც დახმარება სჭირდებოდა, ბოროტი და გესლიანი კი მათ მიმართ, ვისაც არაფერი ებადა. ღარიბი კაცი მოვიდა შენთან, არც კი მოუსმინე, ყურები დაიხსე, მხოლოდ შენი ცხოვრებით იყავი დაკავებული, უმწყესოთა მამობა შენ აიღე თავზე. მეზობლის ვენახში მგლები შეაგზავნე, ბავშვს პური წაართვი და ძალღს გადაუგდე, ჩემგან მოკვეთილნი, რომლებიც ჭანჭრობში წყნარად ცხოვრობდნენ და მე მადიდებდნენ, გზაზე გამოიყვანე და ჩემს მიწაზე, სადაც მე შენ შეგქმენი, უცოდველთა სისხლი დაღვარე“.

და კაცმა მიუგო: „მართალი ხარ, ასე ვიქცეოდი“.

და კვლავ გადაშალა უფალმა კაცის მიერ განვლილი ცხოვრების წიგნი და უთხრა: „მთელი ცხოვრება სცოდავდი, სილამაზის

შეგრძნების უნარით დაგაჯილდოვე, სიკეთე მოგმადლე, მაგრამ ყველაფერი დაივინყე, შენი სახლის კედლები წარმოდგენებით მოხატე, ღვთისადმი შიში დაკარგე, დროსტარება გაიხადე ცხოვრების წესად. იმ შვიდ ცოდვას, რომლისთვისაც მე თქვენთვის ვენამე, საკურთხეველი აუგე, ჭამდი იმას, რისი ჭამაც აგიკრძალე, მოსასხამზე სამი ნიშანი ამოქარგე, არც ოქროს ეთაყვანებოდი და არც ვერცხლს, არამედ ხორციელს, რაც წარმავალია.

შენს კერპებს თმაზე სუნამო აპკურე, ხელში ბროწეულები დააჭერინე, ფეხქვეშ ხალიჩები დაუფინე და ღია ყვითელი ფერის პუდრი შეაფრქვიე, ქუთუთოები სურმით შეუღებე, ხოლო სხეული ხის ნებოვანი სითხით გაუთხაპნე. მათ წინაშე თავს მიწამდე ხრიდი. შენი კერპების ტახტი მზეს უყურებდა, შენ კი არ გინდოდა შენი სირცხვილი მზისთვის გერწვენებინა, ხოლო სიგიჟე – მთვარისათვის.

და მიუგო კაცმა: „მართალი ხარ, ასე ვიქცეოდი“.

და უკვე მესამედ გადაშალა უფალმა კაცის მიერ განვლილი ცხოვრების წიგნი.

და უთხრა მას: „მთელი შენი ცხოვრება ცოდვას ჩადიოდი, რომ მეგონა, სიკეთეს სთესდი, ცოდავდი. ხელებს, რომლითაც შენ პურს ჭამდი, ჭრილობა მიაყენე. მკერდი, რომელიც ძუძუს განოვებდა, დაივინყე და შეიზიზღე. ის, ვინც შენთან დანყურებული მოვიდა, უკან მწყურვალი გაუშვი, დევნილებს საღამოს რომ თავშესაფარი მიეცი, განთიადამდე გაეცი. მტერს, რომელმაც დაგინდო, მახე დაუგე. მეგობარი, რომელიც გვერდში გედგა, უღალატე და მათ, ვინც სიყვარული გაჩუქა, სანაცვლოდ ყინით უპასუხე“.

კაცი დაფიქრდა და უპასუხა: „მართლაც ასე ვიქცეოდი“.

და დახურა უფალმა კაცის მიერ განვლილი ცხოვრების წიგნი და უთხრა: „რა თქმა უნდა, ჯოჯოხეთში გაგზავნი, იქაა შენი ადგილი.“

და შეჰყვირა კაცმა: „არა, შენ ამას ვერ იზამ!“

და მიუგო უფალმა: „რატომ ვერ გაგშვებ ჯოჯოხეთში, რა არის ამის მიზეზი?“

„გამოდის, მთელი სიცოცხლე ჯოჯოხეთში მიცხოვრია“, - უპასუხა კაცმა.

და სამსჯავროს სახლში სიჩუმემ დაისადგურა.

ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ უფალმა სიჩუმე კვლავ დაარღვია და უთხრა კაცს: „თუ ჯოჯოხეთში არა, მაშინ ზეცაში გაგიშვებ, იქაა შენი ადგილი!“

და კვლავ შეჰყვირა კაცმა: „არა, ამას არ გააკეთებ!“

და ჰკითხა უფალმა კაცს: „რატომ ვერ გაგიშვებ ზეცაში, რა არის ამის მიზეზი?“ „ის, რომ ამას ვერასოდეს წარმოვიდგენდი“, - უპასუხა კაცმა.

სამსჯავროს სახლში კვლავ სიჩუმემ დაისადგურა.

ინგლისურიდან თარგმნა გულნარა ჯანოვამ

მხატვარი – ლელა ფერაძე

- 145 -

„აზიდი“, 2016, 7

სარჩევი

<i>ინტერვიუ</i> ბადი ერთი ლექსისა	3
<i>პოეზია</i> ვანო ჩხიკვაძე	10
<i>პროზა</i> დიმიტრი ლობჯანიძე ქლევა სიძულვილისა	22
<i>ჩანაწერები ფეისბუქის გვერდიდან</i> მარინა ბერიძე ჩიტატი არ დავიჯერო! (41-ე სამარშრუტოს ამბებიდან) „ავი“ კვირა მიუხველენით რამაზასა დაპირების შესრულება-არშესრულებაზე... აღამიანი უმი რძით არის გაზრდილი... მარათონი პირველი გამონვება დიდი ხნის წინათ	46
<i>ემიგრანტული პოეზია</i> მანანა კობაიძე	62
<i>ემიგრანტული პოეზია</i> ლელია მაჩაიძე, საბერძნეთი	69
<i>ემიგრანტული პროზა</i> ნუნუ ლურჯუმალიძე, კანადა კვერცხი საოცრების ძალაძი ფისანდურა	74
<i>ენა და პოეზია</i> მაკა კაჭკაჭიშვილი-ბერიძე პოეტური სინტაქსისათვის	82
<i>პოეზია</i> გიორგი სამცხელი	97

<i>ქართველოლოგია უზსთოთში</i> <i>ფლორიან მიულფრიდი</i> კავკასიოლოგიას იენის უნივერსიტეტში დახურვა ემუქრება	101
<i>კუსთაველი 850</i> <i>დიანა ანფიმიადი</i> დაკარგული წიგნი	113
<i>კუსთაველი 850</i> <i>თამარ ლომაძე</i> თანამედროვე ქართული ჰიპოპოეტის ისტორიული წინამძღვრები	117
<i>ინტერვიუ</i> <i>ფარუქ ქოქსოი</i> „საზღვრები აღამიანთა ურთიერთობებს ვერ აკავებს“	123
<i>ხელოვნება და ხელოვანი</i> <i>რამაზ პეტაშვილი</i> „ვეცილოზ, ქართული სული იკვეთებოდეს“	127
<i>თარგმანი</i> თურქი ავტორები	132
<i>თარგმანი</i> <i>ოსკარ უაილდი</i> სიკეთის მძმნელი სამსჯავროზე	142

გამომცემლობა
„ახალციხის უნივერსიტეტი“

ქ. ახალციხე, რუსთაველის ქ. №106,
ტელ.: 0(365)22-19-90, 595-94-02-26, 591-41-12-88
ელ. ფოსტა: jurnaliaravi@gmail.com